

162092

162092

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BASIN YAYIN YÜKSEK OKULU

VİDEO OLAYI
(YÜKSEK LİSANS TEZİ)

1985

AYŞEN NURDAN ERTAN

ENS. NO.1.

Ö N S Ö Z

Bu araştırma, 1970 li yılların sonunda Japonya'da doğup, daha sonra tüm Dünya'ya yayılan ve kısa süre içinde salgın haline gelen videonun; gelişmesini, etkilerini incelemek, ortaya çıkan ekonomik, sosyolojik ve hukuki sorunları saptamak, bulunan çözümleri yorumlamak amacı ile hazırlanmıştır. Bu güne kadar video konusunda yazılanlar konuyu tümüyle ele almaktan yoksundur. Bu araştırmanın, konunun ayrıntılarını ihtiva etmesi açısından, boşlukları doldurması ve soruları cevaplaması için çalışılmıştır.

Konuyu saptamamda yardımcı olan değerli hocam Ord.Prof.Dr. Sulhi Dönmezer'e ve çalışmalarımın tüm aşamalarında bana rehberlik eden "Danışman Hocam" Prof.Dr. Erol Cihan'a teşekkür ederim.

Aysen Nurdan Ertan

İ Ç İ N D E K İ L E R

Ö N S Ö Z

G İ R İ Ő

Sayfa

Ő 1. V İ D E O	K A V R A M I	1
I.	Video nun ve video cihazının tanımı	I
1.	Video kullanım sistemleri	4
a)	Betamax	5
b)	Video Home System (VHS)	6
c)	V 2000	7
d)	Video Disc	8
e)	Portable Video Tape Recorder (PVTR)	9
f)	Utomatic (U-matic)	10
II.	Kullanım alanları ve yararları	11
1.	Eğitim aracı olarak	15
2.	Eğlence aracı olarak (Video Oyunları)	17
3.	Propaganda ve reklam aracı olarak	18
4.	Kapalı devre ve kablolu Tv olarak	20
Ő 2. V İ D E O	N U N G E L İ Ő İ M İ	22
I.	Yabancı Őlkelerde	23
1.	Video cihazının ve video bantın bulunuşu, gelişmesi.	26
II.	TŐrkiye'de	32
1.	Video nun gelişi ve yaygınlaşması	34
a)	İlk video kulŐpler	38

§ 3. TÜRKİYE'DE VIDEO OLAYININ

BOYUTLARI

I. Video İşletmeleri (Kulüpler)	41
1. Kuruluş ve çalışmaları	43
a) Kendi çekimleri	46
b) Yabancı kasetlerin işlenmesi	46
c) Teknik yapım olanakları	47
2. Bölgelere göre dağılımları	48
II. Video Birlikleri (Dernekler)	51
1. Visad (Video Prodüksiyon, Yapım ve Yayın Sanayicileri Derneği)	51
2. Ankara Video Birliği	52
III. Video Montaj Sanayi	55
1. Video cihazı imalatı	56
2. Video kaset imalatı	60
IV. Video programı üreten stüdyolar	62

§ 4. BİR KİTLE İLETİŞİM ARACI

OLARAK VIDEO

I. Diğer kitle İletişim Araçları arasındaki yeri ve ilişkileri	65
1. Video - Tv ilişkisi	65
a) TRT Tv'si ile videonun karşılıklı etkilenişleri.	67
2. Video - Sinema ilişkisi	69
a) Teknik Yönden Farkları	70
b) Sosyal Yönden Farkları	72
II. Videonun Sosyo - Kültürel Etkisi	73
1. Kitleyi Etkileyiş Şekli	74
a) Türk Toplumuna Üzerindeki Etkisi	75
2. Psikolojik Etkisi	76

	Sayfa
§ 5. V İ D E O N U N H U K U K İ D U R U M U	78
I. Diğ er Ü lkelerde	78
1. Telif Hakları, Korsan Kasetç ilik ve Alınan Önlemler	78
II. Türkiye 'de	86
1. Korsan Kasetç ilik, Telif Hakları Kanunu ve Yorumu	86
2. Sansür (Denetim) Uygulamaları ve Yorumu	94
3. Boş ve Dolu Video Bandı ve Video Cihazı ithalatı	98
4. Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nda video cihazların durumu.	100
S O N U Ç	102
E K L E R :	
I. Video Sözlüğü	103
II. Video Bant ve Benzerlerinin Denetimi Hakkındaki kanun taslağı	107
K A Y N A K Ç A ,	111

G İ R İ Ő

"Video Olayı" başlığından da anlaşılacağı gibi, bu araştırmada video ile ilgili çeşitli konular incelenmiştir. Bir bütünü oluşturan çeşitli parçacıklar gibi, bu konular da birbirlerinden ayrı düşünülemezler. Bir arada incelendiği zaman ise ayrıntılarına girememeye zorluğu ortaya çıkmaktadır. Yani konuyu oluşturan parçaların her biri üzerinde bu araştırmanın yoğunluğu kadar çalışma gerektirir. Dolayısıyla burada videoyla ilgili konular belirlenmiş ve fazla ayrıntıya giremeden derlenmiştir.

5 Bölümden oluşan bu araştırmanın 1. Bölümünde video kavramı açıklanmış, şu ana kadar bulunan sistemler, ve kullanım alanları incelenmiştir.

2. Bölümde ; İlk video cihazının ve bantının bulunuğu, gelişmesi, yayılmasının diğer ülkelerde ve Türkiye'de nasıl olduğu araştırılmıştır.

3. Bölümde ; Türkiye'de video şokunun nasıl başlayıp, yönlendiği, video işletmelerinin hangi esaslarla çalıştığı, video sanayi ve video birlikleri anlatılmıştır.

4. Bölümde ; kitle iletişiminde videonun yeri, sinema ve televizyon ile ilişkisi, sosyo-kültürel ve psikolojik etkisi genel olarak ve Türkiye için incelenmiştir.

5. Bölüm, I. Şıkda, yabancı ülkelerde hukuki yönden videonun bulduğu boşluklar, korsan kasetçilik ve alınan önlemler anlatılmıştır. II. Şıkda; Türkiyede yasal olmayan yıllardan video ile uğraşanlar, Türk hukukunda telif hakları, sansür, ithalat, vergi konularında videonun kapsamına girdiği kanunlar ve yorumları, uygulama da varolan sorunlar ve çözümleri araştırılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

VIDEO KAVRAMI

§ 1. V I D E O K A V R A M I

I. Videonun ve video cihazının tanımı

Video kelimesi, çeşitli anlamlarda kullanılan, Fransızca kökenli (vidéo) bir kelimedir. Teknik, sosyal, işlevsel olarak şu anlamları ihtiva eder :

1. Video : Televizyon yayınlarının resim kısmıdır. (1)
2. Video : Elektronik yöntemlerle kaydedilen ve aktarılan resim demektir, (2)
3. Video : Bir TV programının resimle ilgili elektronik kısmıdır. (3)
4. Video : (Fr. Vidéo) Televizyon. Bir TV çekim stüdyosunda, senkronizörün çıkışında meydana gelen ve görüntü işareti ile birlikte senkronizasyon işaretlerini de kapsayan karmaşık bir işaret için kullanılır. (4)
5. Video : Sesin ve görüntünün manyetik banda kaydedildiği bütün sistemler için kullanılan bir terimdir. (5)

-
- (1) Diamant, Lincoln, The Broadcast Communications Dictionary, Canada, Saunders of Toronto Ltd, 1974, s. 123.
  - (2) Simmons, Lawrence, "Video Yapımı", Film Market, No. 10, (Temmuz 1983), s. 11.
  - (3) Mc Adam, JR, ve Vente, C,J., Portable Video Tape Recorder, National Education Association, t.y., s.13.
  - (4) Meydan Larousse, C. XII, İstanbul/ Meydan Yayınevi, 1973, s. 592.
  - (5) ODVİ Videoclub, "Video Patlaması", No. 10, (Şubat 1981), s. 25.

6. Video : Önceden banda kaydedilmiş sesli filmlerin televizyon ekranında istendiği zaman ve istenilen sıklıkta izlenebilmesini sağlayan ve ayrıca, televizyonda arzu edilen bir programı banda alarak sonradan tekrar tekrar izleyebilme olanağı veren bir aygıttır.(6)

2954 sayılı ve 11.11.1983 tarihli "Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu" nun, üçüncü maddesinin "i" paragrafında ise "video" kelimesi şu anlamda kullanılmıştır :

"Video : Televizyon yayınlarını alıp, kaydetmeğe ve bir ekran vasıtası ile seyrettirmeğe yarayan cihazları ifade eder." (7)

Videonun kullanımını sağlayan aygıt, "video cihazı", "video teyp" ya da orijinal adı ile "Video Cassette Recorder (VCR)" ya da "Video Tape Recorder (VTR)" denir. Bu sistemde diğer tamamlayıcı cihazları televizyon ve kameradır.

Video teyp, prensip olarak müzik teyplerine benzer. Fakat daha karmaşık mekanik ve elektronik sistemlerden yapılmıştır. Önceden bant üzerine kaydedilmiş görüntü ve sesler video teyp tarafından okunarak gene görüntü ve ses haline dönüştürülür ve TV ekranından izlenir.(8)

(6) Tamer, Meral, "1981 Yılında 8 Milyon Video Aygıtı Satılacak", Cumhuriyet, 31.5.1981'den, ODVI Videoclub, (Temmuz 1981), s. 12 * 13.

(7) Eksioğlu, Kâni, Dr., Basın Yayın Yasaları, 2.B., İstanbul, Yelken Matbaası, (Aralık 1983) s. 44.

(8) Şahin, Muzaffer, "A'den Z'ye Türk Videosu", Hürriyet - Kelebek, (4.7.1983), s.2.

Video teypler, elayların resim ve seslerini, gerçekte oldukları gibi, anında veya banttan banda kaydetmek üzere kullanılır.(9) (10)

Video cihazında manyetik nitelikte ve çeşitli özelliklerde bantlar kullanılır. (11) Manyetik bantın üzerine kaydedilen ses ve görüntü, video cihazında okunarak TV ekranına yansıtılır. Bu kayıtlar dünyanın belli yerlerinde kullanılan belli renkli TV sistemleri ile yapılır. Bunlar SECAM (Séquence à Mémoire) (12), PAL (Phase Alternation by Line) (13), NTSC (National Television System Committee) (14) sistemleridir. Bu sistemlerde kaydedilmiş bantlar, başka sistemlerde seyredilemez. Video cihazı ve TV min ayar sisteminde olması şarttır. Fakat üç sistemi aynı yerde kullanmaya olanak sağlayan video cihazı da bulunmaktadır. (15)

-
- (9) Video teypler sadece kaydetmek için değil, aynı zamanda bandı okumak için de kullanılır.
- (10) Brown, James, W., ve Thornton, J.W., New Media In Higher Education, Washington D.C., Association for Higher Education and The Division of Audiovisual Instructional Service, 1963 s. 134.
- (11) Bk., ilerde Böl. 2, I, 1.
- (12) SECAM, "peşpeşe bellekli" anlamına gelir. Fransa'da geliştirilmiştir. Fransa, Doğu Bloku ülkeleri ve Yunanistan'da kullanılan renk sistemidir.
- (13) PAL, her satırda renk fazının 180 derece farklı olmasından dolayı bu adı almıştır. 1963 yılında EBU (Avrupa Yayın Birliği) tarafından kabul edilmiştir. Türkiye'de de renkli TV yayınları PAL standardında yapılmaktadır.
- (14) NTSC, ilk renk sistemidir. PAL ve SECAM sistemleri NTSC'den kaynaklanmıştır. ABD ve Japonya'da kullanılır.
- (15) Belgil, Vehbi, "Video'nun Vaadleri", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s.9.

Bir video cihazında ileri - geri sarma, dondurma, yavaşlatma fonksiyonlarıyla ; dijital saat, hafıza gibi yan öğeler de mevcuttur. Piyasada ise ucuz olanlar, lüks olanlar, taşınabilir olanlar diye bir ayırım yapmak mümkündür. (16)

1. Video Kullanım Sistemleri .

Videonun hızlı gelişmesi sürecinde, bir çok firmanın araştırmalarını gizlice ve bağımsız bir şekilde geliştirmesi, aynı anda birbirinden çok farklı sistemlerin ortaya çıkmasını sonuçlamıştır. Dolayısı ile her sistemin birbirinden tümü ile farklı, kendine has kasetleri oluşmuştur. (17)

Kasetle kullanılan üç video sistemi bulunmaktadır. Bunlar Betamax, VHS (Video Home System), V 2000 (Video 2000) dir. Ayrıca ; plak olarak kullanılan "Video Disc" ler, "U-matic" adı verilen profesyonel bir sistem ve pek yaygın olmayan CVC sistemi vardır. Bir de şu günlerde üzerinde çalışılan ve yakın gelecekte kullanımına başlanacak olan "8 mm, Video" sistemi burada sözünü etmek gerekir.(18)

Kasetle kullanılan üç ayrı sistem arasındaki farklılık, mekanik dayanımdan kaynaklanır.Kasetlerin boyutları değişiktir. Video teyp deki okuyucu kafanın yeri farklıdır. (19)

---

(16) Ozen, D., ve Dunton, M., The Complete Handbook of Video, Middle Essex, England, Penguin Books Ltd., 1982, s.54.

(17) ODVİ Videoclub, "Videonun Gelişmesi", (Ekim 1981), s.11.

(18) Dağdeviren, Emre, "Renkli TV ve Video Kaydedici Standardları", Film Market, No.7, (Nisan 1983), s.15. Bak.,Ek.I.

(19) Şahin, Muzaffer, "A'dan Z'ye Türk Videosu", Hürriyet-Kelebek, (3.7.1983), s.2.

"Hi-Fi Stereo" adlı bir derginin yaptığı araştırmaya göre, sistemler ve aygıtlar arasındaki fark, hareketli görüntünün izlenmesi sırasında fark edilmesi mümkün olmayacak kadar küçük farklardır. Gene bir uzmanlık dergisi olan "Video" nun, dört ayrı sistem üzerinde yaptığı araştırmaya göre ; gerek görüntü gerekse ses kalitesi açısından birbirlerinden ayırdedilebilecek özellikleri olmadığı sonucu çıkmıştır.(20)

a) Betamax

Beta, Betamax sistemin kısa anılmasıdır ve bantın, kaydedicinin içindeki sarım şeklinden esinlenerek böyle adlandırılmıştır.(21)

Japonya'nın dev kuruluşu Sony tarafından, Philips'in geliştirdiği ve devre dışı kalan sisteme karşılık piyasaya sunulmuştur.(22)

Beta, daha önce Sony'nin geliştirdiği yarı profesyonel U-matic sistemin ev videolarına uyarlanmış halidir. (23) 1975 yılına dek Betamax sistemi başarısını sürdürmüştür. Bu tarihten itibaren VHS ile rekabete girmiştir. VHS ile en çok çekişen sistemdir. Betamaxın şöhreti, gelişmiş tekniğidir. Kasetinde tüm teknik elementler en iyi ve en küçük biçimde kasetin içine yerleştirilmiştir. Yani, diğer sistem kasetlerden küçüktür.(24) Kafa tamburunun çapı 74.5 mm.dir. Bu sayede 5.83 cm.lik bant sarma kapasitesine sahiptir. Kaset boyutları 155 X 95 X 25 mm.dir. İleri-geri sarmada, ka-

---

(20) Cumhuriyet Video Eki, "Hangisini Seçmeli", (12.8.1983), s.3.

(21) Bak., Dağdeviren, Emre, s.15.

(22) Bak., Owen, D., ve Dunton, M., s.52

(23) Dünya Dosyası, "Videoların Dili", No.5, (6.2.1984), s.15.

(24) Bak., Owen, D., ve Dunton, M., s.52.

fa, bantın üzerinde hareket eder, yani kafa banttan ayrılmaz.(25)

Betamax cihazlarda ses ayarı ve ses sistemleri daha net olarak düzenlenmiştir. Ayrıca yayın süresi açısından da üzerine "ilave bant kullanma cihazı" takıldığı takdirde 14 saat devamlı gösteren tek sistemdir. (26)

Betamax sistemi Sony tarafından üretilir, bundan başka Aiwa, Sanyo, Toshiba şirketleri de Betamax üretir. Bu firmalar dünya piyasasının % 30'una sahiptir. 12 marka ve modelde bu sistem uygulanır. Türkiye'de ise kullanım oranı % 82'dir.

b) Video Home System (VHS)

VHS (Video Home System) sözcüklerinden türemiştir ve "ev görüntü düzeni" anlamındadır. (27)

VHS modeli, Japan Victor Company (JVC) tarafından 1976 yılında geliştirilmiştir. 1978 yılında dünyanın bir çok ülkesinde en çok satılan video kaset olmuştur. VHS sistemin kaset ölçüleri V 2000 sistemin kaset ölçülerine çok yakındır. (28) 187 X 104 X 25 mm.dir. Bu sistemde bantın dönmesini sağlayan kafa tamburunun çapı 62 mm.dir. Bu tambur saniyede 2.34 cm. bant döndürür. (29)

VHS sistem, Betamax'a göre daha uzun süre görüntü sağlar ve en fazla dört saat devamlı gösterir. Başka bir modelde altı saate çıkarılan gösterim süresi, iyi sonuç alınmadığı için piyasaya sürülmemiştir.

(25) Bak., (Dünya Dosyası), s. 15.

(26) İlave Bant Kullanma Cihazı : "Betastock Tape-Loading Attachment".

(27) Bak., Dağdeviren, Emre, s. 15.

(28) Bak., Owen, D., ve Dunton, M., s. 56

(29) Bak., Dünya Dosyası, s. 5.

Şu anda JVC-Matsushita grubunca üretilen VHS sistem ayrıca; Panasonic, Hitachi, Thompson, Mitsubishi, Akai, Magnovox, Sharp firmaları tarafından da üretilmektedir. (30) Bu sistemde piyasaya sürülmüş 43 ayrı marka vardır. Dünyada en çok satılan sistemdir. Dünya piyasasının %65'ini elinde tutar. Türkiye'de kullanım oranı %17'dir. (31)

c) Video 2000 (V 2000)

V 2000, Avrupa'nın Japonya'ya cevabıdır ; bunu da Hollanda Philips ve Grundig işbirliği ile gerçekleştirmiştir. (32) VHS ve Betamaxa nazaran belli oranda daha gelişmiş bir sistem olup teknik üstünlüğüne karşılık piyasaya geç sunulması yüzünden bu yarışta başımdan beri geriden izlemektedir. (33) Zaten piyasaya sunulduktan bir süre sonra diğer sistemler karşısında pek başarılı olamadı.

V 2000 sistem de Betamax ve VHS gibi 125 mm.lik bant kullanılır. Kasetin en büyük özelliği iki tarafının da (ses bantı gibi) kullanılabilir olmasıdır. (34) Bu özellik de (2 X 4) 8 saat devamlı gösterim yapmasını sağlar. (35)

V 2000'nin kaseti 183 X 109 X 25 mm. boyutlarındadır. İleri-geri sarmalarda kafa ve bant birbirinden ayrılır. (36)

Ayrıca dondurma, yavaşlatma gibi fonksiyonları daha net oluşmak-

---

(30) Bak., Owen, D., ve Duntun, M., s. 56

(31) Bak., Dağdeviren, Emre, s. 15.

(32) Bak., Owen, D., ve Duntun, M., s. 60

(33) Bak., Dağdeviren, Emre, s. 15.

(34) Bak., Owen, D., ve Duntun, M., s. 60

(35) Çil, Hüsnü, "Neden V 2000 Sistem", Video Magazin, (Ağustos 1983) s. 23

(36) Bak., Dünya Dosyası, s. 5.

tadır. Diğer iki sistem bunun kadar gelişmemiştir. (37)

Bu sistemin diğer özellikleri; istenilen programı otomatik olarak anında bulunmasını sağlayan APF sistemi 99 gün içinde beş ayrı programı kendi kendine kaydeden ve cereyan kesilmelerine karşı akümü takviye sistemlerinin kullanılmış olmasıdır. (38)

V 2000 sistemin dünyada kullanım oranı %2, Türkiye'de %1'dir.

Tüm olumlu özelliklerine rağmen; İngiliz Tüketiciler Derneği'nin yayınladığı "Which" dergisinin bir araştırmasına göre VHS ve Betamax cihazlarına nazaran V 2000 cihazlar daha sık ve çabuk arızalanmaktadır. VHS ve Beta cihazların arıza oranı %28 iken, V 2000'lerin %56'sı tamire muhtaç kalmaktadır. (39)

d) Video Disc (Video Plak)

Video disc, gramafon plaklarına benzer. İlk video diskler 1920'lerde piyasaya sunulmuştur. John Logie Baird tarafından bulunmuştur. 1930'ların sonunda Baird'in sistemi, EMI elektronik sistemin gelişmesi üzerine yok olmuştur. 1980'lerin başında video disc pazarı bir gelişme göstermiş; RCA, "Selecta Vision" sistemi üretmiştir. (40)

1982 Haziran ayından itibaren satışa arz edilen "Video Disc Player" lar, VHD (Video High Density) sistem ile çalışır. VHD sistem plak; hem Amerikan NTSC, hem İngiliz PAL, hem de Fransız SECAM standartlarında kullanılabilir. Ancak Avrupa standartlarında kullanılması halinde, Tv ekranında görüntünün altında ve üstünde siyah çizgiler oluşması disklerin en büyük dezavantajıdır. Diğer iki sistemde her

---

(37) Bak., Owen, D., ve Dunton, M., s.60.

(38) Film Market, "Grund: ig V 2000'nin özellikleri", No.10.
(Temmuz 1983), s.14.

(39) Film Market, "V 2000'nin Arızaları", No. 8, (Mayıs 1983)
S.15.

(40) Bak., Owen, D., ve Dunton, M., s.70.

ülke standardı için başka plak gerekmektedir.(41)

1981 yılından beri "Laser System" video discler iş dünyası için üretilmekteydi. 1984 baharında ise Sony şirketi, Pioneer şirketinin ev video disclerini piyasaya sürmüş ve ayda 3000 adet "Pioneer Video Disc"ini "LaserMax" markası ile üretmiştir. (42)

Video disc sisteminin en büyük yararı, üzerinde 1 mm.lik koruyucu plastik maddenin olmasıdır. Video disclerin üzerine tekrar program kaydetmek mümkün olmadığından diğer sistemler arasında pek başarılı olamamıştır. (43)

e) Portable Video Tape Recorder (PVTR)

1980 yılı sona ermeden Japonlar, Sony ve Hitachi firmaları ile yeni bir ürün meydana getirdiler. Kamera ve kayıt gerecini, elde taşınabilen bir araçta birleştirdiler. Taşınabilir video kayıt cihazı (Portable Video Tape Recorder), evdeki video cihazlarının üçte biri ağırlığında ve omuzda taşınabilecek tarzdadır. (44) Portable sistemler, daha hafif ve küçük olduklarından kullanımı kolay cihazlardır. Bu sistemde video sahibi evine kapanıp kalmayacak ve sokağa çıkarak kendi kaydını yapacaktır.

Taşınabilir video cihazları, Betamax ve VHS-S sisteminde geliştirilmiştir. Sharp, JVC (Japan Victor Company), Panasonic şirketleri VHS-S sistem üretim yapmaktadır. Bu sistemin bantları sigara paketi

(41) ODVI Videoclub, "VHD'ler Tüm Dünya Standardlarında kullanılabilir", No.22, (Şubat.1982), s. 12.

(42) Dünya Dosyası, "Sony ile Pioneer'ın Yeni İşbirliği", No.5, (6.2.1984), s. 6.

(43) ODVI Videoclub, "Video'nun Gelişmesi", No.18, (Ekim.1981), s.14.

(44) Cumhuriyet Video Eki, "Videoların %90'ı Japonların", No.10, (12.8.1983), s. 9.

büyükliğünde ve bir adaptör ile VHS sistem cihazlara uygulanabilir durumdadır. (45)

Portable Video Tape Recorder öğretimde çok önemli bir yardımcıdır. Olayı rahatça dershaneye getirebilir. (46) (47)

f) Utomatic (U-matic)

U-matic, profesyonel habercilikte kullanılan ve Eurovision tarafından standard olarak kabul edilen, uluslararası bir video sistemidir. Sony tarafından geliştirilmiştir. (48)

Bu sistemin bantları "High Band U-matic" veya "Low Band U-matic"dir. TRT televizyonu, "High Band U-matic" kullanır, bu bantlar yayın kalitesine sahiptir. (49)

Piyasada pahalılığı dolayısıyla yaygın değildir. (50)

---

(45) Film Market, "Küçülen Videolar", (Temmuz 1983), s. 10

(46) Bak., ilerde, Böl. 1, II.1.

(47) Bak., Mc Adam, J.R., ve Vento, C.,J., s. 13.

(48) Bak., Cumhuriyet Video Eki, s. 11.

(49) Simmons, Lawrence, "35 mm. Video", Film Market, No. 12, (Eylül 1983), s. 13.

(50) Şahin, Muzaffer, "A'dan Z'ye Türk Videosu", Hürriyet-Kelebek, (3.7.1983), s. 2.

II. Kullanım alanları ve yararları

A.B.D.'de video, Tv sahibine bir aksesuar sunmak için değil ; o-layları kaydetmek ve istediği zaman sunmak ve geniş anlamda eğitim için geliştirilmiştir. (51) Video ile isteyen herkes, istediği p-rogramı, istediği saatte izleme ve kaydetme olanağına sahiptir. Ev-de olunmadığı zaman bile bir programı kaydetmek mümkündür. (52)

1980'li yıllarda video oyunları, evlerde kompüter vazifesi görmektedir. Aylık bütçe hesapları, merkezi sistem ısıtmanın derece kontrolü, bilgi toplam merkezi gibi işler bu oyunlarla yapılmaktadır.

(53) Videonun diğer yararları :

Sinemaseverlerin sinemada izleyemeyeceği filmleri, videoda izleyebilmeleri, bir filmi tekrar tekrar izleme olanağı, bir filmi izlerken istenilen bölümleri yeniden izleme olanağı, kişisel arşiv yaratma ve geniş bir seçme özgürlüğü yaratmasıdır. (54)

Bir süredir "endüstriyel amaç ile" işyerlerinde çalışanları izlemek için kullanılan videolar artık ikinci amaçlarda da kullanılmaya başlanmıştır. Örneğin, karmaşık tamir ve bakım prosedürlerinin genç teknisyen adaylarına öğretilmesinde videolardan yararlanılır. Sporcular videoya kaydettikleri hareketlerini izleyerek hatalarını düzeltme olanağı bulurlar. (55)

---

(51) Telci, Engin, "Geleceğin Eğitimi Video ile Yapılacak", Dünya Dosyası, (6.2.1984), s.2.

(52) ODVI Videoclub, "Video Patlaması", No.10, (Şubat 1981) s. 25.

(53) Bak., Dünya Dosyası, s.6.

(54) Şener, Erman, "İzleyici-Video ilişkisi", Milliyet Sanat, No.83, (1.11.1983), s. 6-7.

(55) Bak., Cumhuriyet Video Eki, s.8.

Batı Avrupa ve A.B.D.'de firmaların pazarlama ve reklamcılık servisleri günün 24 saati video kullanmaktadır. Çünkü video, film ve slayttan daha ucuz ve kullanışlıdır. Özellikle artistik yönden de iyi çekilmiş bir kaset, çok daha etkilidir. Japonya'da şirketler, personelin moralini yüksek tutmak için öğle ve çay tatillerinde çalışanlara video-şovlar gösterirler. İş yerleri arasındaki irtibat yönünden de video, çalışmayı kolaylaştırır. Bir şirkette çalışan personelin birbiriyle haberleşmesinde de video önemlidir. Bir bilgi veya karar üst kademeden alt kademeye varana dek herhangi bir bozulmaya uğrayabilir. Video ise bu aksaklıkları önler. Haberler herkes tarafından aynı anda ve noksansız olarak duyulur. (56)

A.B.D.'de sigorta şirketleri de video ile çalışmaktadır. Sigorta ettikleri ev, araba, kürk, mücevher ya da her hangi birşeyi video banta kaydetmekte, hırsızlık halinde ise çözüme daha kolay gidilmektedir. Uçak kazalarının araştırmalarında, karayolu trafik kazalarında olayın ve enkazın video banta çekimi, detayları görme açısından yararlı olur. Ayrıca nişan, düğün törenleri, yeni doğan bebeğin hareketlerinin çekimi, işyerlerinin açılışı, aile büyüklerinin (ölümden sonra anılması için) çekimleri videonun kullanım alanlarından bazılarıdır. (57)

A.B.D. ve İngiltere'de video, ayaklanma (isyan) ve terör hallerinde de kullanılmaktadır. Devlet kuvvetleri ile teröristler arasında geçen çarpışmalar videoya kaydedilmekte ve bu kişilerin kimlikleri

---

(56) Sarol, Saba, "Yönetimde Video", ODVI Videoclub, No. 14, (Haziran 1981), s. 5.

(57) Sarol, Deniz, "Video Haberleri", ODVI Videoclub, No. 15, (Temmuz 1981), s. 23.

rahatça belirlenmektedir. (58)

A.B.D.'de bazı avukat büroları, müşterilerinin vasiyetnamelerini video teybe kaydetmektedir. (59) Çeşitli ülkelerde faaliyetleri olan şirketler, işlerin gelişmelerini izlemek ve oralara gönderecekleri personele yerel koşulları tanıtmak için video kullanırlar. (60)

Seyahat acentaları, kalacakları otelleri, restoran ve şehirleri müşterilerine göstererek yararlı bir çalışma yapmış olurlar. Tıpta, ameliyat sahnelerini tekrar tekrar öğrencilere göstermek için de video kullanılır. Bankalarda soygunculara karşı önlem olarak da kullanılır. (61)

Eğitim bantları biriktirilerek "Video bandı kitaplığı" oluşturulur. (62)

Türkiye'de ise Tv programlarının yetersizliği yüzünden video daha çok eğlence aracı olarak kullanılmaktadır. (63)

Video, ülkemizde şu alanlarda yararlı olabilir :

- Turizmde, tanıtıcı filmlerin yapımı, iç ve dış turizm bürolarında gösterilmesi.
- Kültürde, lisan laboratuvarlarında video ile öğretim, video kaset servisi ile evlere lisan ve diğer derslerin ulaştırılması, üniversite girişi için özel eğitim.
- Sanayi dalında, sanayi işçilerinin kurslarla eğitilmesi.
- İhracatta, sanayi kuruluşlarının ve ürünlerin dış pazarlarda, firma ve fuarlarda tanıtımı, master kaset ihracatı.

---

(58) ODVİ Videoclub, "Video Haberleri", No.9, (Ocak 1981), s.13

(59) ODVİ Videoclub, "Video Haberleri", No.8, (Aralık 1981), s.22.

(60) Bak., Belgil, Vehbi, s. 8.

(61) Bak., Owen, D., ve Danton, M., s. 182.

(62) Bak., Telci, Engin, s. 2.

(63) TV 7 Gün, "TRT Korsan Videoculara Savaş Açtı", (23.1.1984) S,12.

- Reklamcılık sahasında ; deneme reklam filmi çekimlerinde , reklam arşivlemesinde , arşivin müşteriye gösterilmesinde kullanılabilir.(64)

Video kasetler daha önceden çeşitli konularda hazırlanarak piya -
saya sürülür. Ünlü klasik filmler, müzik-şovlar, spor karşılaşma-
rı, konferanslar, porno filmler vb. bu kasetlerde mevcuttur. (65)

Yapılan bir araştırmaya göre , videonun kullanım amaçları konusun-
da oranlar şöyledir : %71 film izleme amacı ile , %22 Tv programı
kaydetmek amacı ile , %8 eğitim amacı ile , Türkiye 'de ise , Tv prog-
ramı kaydetme ve özel çekimler ancak %2 oranındadır. (66)

---

(64) Karadağ, Harun, "Visad Nedir", Video Magazin,
(Ağustos.1983), s. 19.

(65) Bak., Tamer, Meral, s. 13.

(66) Bak., Şener, Erman, s. 6-7.

1. Eğitim aracı olarak

Video geniş kapsamlı bir eğitim aracıdır. Doğumdan ölüme kadar her dalda eğitim, insana bilgi aktarma, gelişimine yararlı olma konularında etkindir. (67)

Video pek çok ülkede hem örgün ve yaygın, hem de bireysel eğitimde öğretmenin öğretimini destekleyen, pekiştiren bir işleve sahiptir. Öğrencinin okul başarısını arttırdığı saptanmıştır. Birşeyi öğrenmek, bildiklerini geliştirmek, çeşitli elektronik oyunlarla (örneğin; satranç oynayarak), zeka egzersizi yapmak gibi eğitsel amaçlarla da video kullanılmaktadır. (68) Video teyplerin yüksek eğitim problemlerine çözüm getirmesi, kullanımının anında oluşundan dolayı yüksek potansiyellidir. (69) Dünyanın bir çok yerinde açık öğretim kurumları video kullanmaktadır. Eğitilenler bantları bazen toplu yerlerde izleyebilir veya kiralayabilirler. Video eğitim ekonomisi açısından da katkısı olabilecek bir araçtır. Örneğin, video eğitim bantları oluşturacak kuruluşlara yeni bir iş sahası açılacaktır. Örgün eğitimde ise, eğitim harcamalarını azaltmak söz konusudur. (70) Tüm derslerin video bantı önceden hazırlanmıştır. Personel eğitiminde yeni bir makinenin kullanılış biçiminin öğretilmesinde, ameliyat ve doğumların tıp öğrencilerine gösterilmesinde videodan yararlanılmaktadır. (71)

---

(67) Bak., Telci, Engin, s. 2.

(68) Tezcan, Mahmut, "Eğitimde Video", Milliyet, (2.12.1983) s. 2

(69) Bak., Brown, J., W., Thornton, J., W., s. 134.

(70) Bak., Tezcan, Mahmut, s. 2.

(71) Bak., Belgil, Vehbi, s. 8.

Öğrenciler için yeri uygun olmayan olaylar video bantta kaydedilerek, dersaneye getirilebilir. Mikroskobik incelemeler herkese aynı anda gösterilebilir. Değişik uzaklıklardaki, ilgili iki konu-olay birarada gösterilebilir. Araştırma konularında, okulun kasıtlı bütçesini sarsmaz, çünkü video bantların silinip yeniden kayıt yapılma olanağı vardır. İşin müsait olmadığı bir olayı incelemek, video banta kaydetmekle mümkün olabilir. (72)

Birçok alanda profesyonel aletler yerine, taşınabilir cihazlar, ucuzluğu açısından tercih edilmelidir. (73)

Türkiye'de Tv ve videoyu eğitim aracı olarak kullanan tek okul "Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi"dir. Videoyu teorik ve pratik alanda uygulayarak bu konuda eleman yetiştirmeye çalışan yüksek öğretim kuruluşudur. (74)

Türkiye'de videonun eğitici olarak kullanılması iki kategoride tepla- nabilir. İlki genel eğitim, yaygın eğitim konusudur. Bugün Milli Eğitiminizin, başlıca sorunları ; anaokulları ve eğitim malzemeleri, altı yaş uygulaması ve intibak sorunu, Anadolu Liseleri ve fırsat eşitsizli- ği, teknik eğitimi yönlendirme, halk eğitimi, Değu'da Türkçe eğitimi ve dil-kültür birliği, üniversiteye giriş ve fırsat eşitsizliği, yabancı dil eğitimidir. Kanaatimizce bu sorunlara iyi, bilinçli, sistemli ha- zırlanmış video kasetlerle, büyük ölçüde kolaylık getirilebilir. İ- kinci kategori, video bantlarla kişisel eğitimidir. Hazırlanacak bant - ların bireylere sunulabilmesi. Bu hizmet, ya Milli Eğitim Bakanlığı

---

(72) Bak., Mc Adam, J.,R., ve Vente, C., J., s. 13.

(73) Bak., Brown, W.,J., Thernten, W.,J., s. 134

(74) Dünya Dosyası, "Ülkemizde Tv ve Videoyu Eğitimde Kullanan Tek Okul", No. 5, (6.2.1984), s. 2.

kendi çoğaltarak yada özel sektöre çoğalttırarak yapılabilir. (75)

Video şirket içi eğitimde de şöyle kullanılabilir. Pazarlama bölümündeki elemanlar konuları ile ilgili dünya çapında faaliyetleri anlatan kasetleri izleyerek tecrübelerini arttırmaları. İşe ilk girenlerin yönetimlerinde gösterilen kasetler model programlar olarak personelin genel bilgi, görgü ve tecrübelerini geliştirir. Bundan başka nakliye, ambarlama, personel, teknik, işgüvenliği ve sağlık konularında da video kullanılmaktadır.(76)

2. Eğlence aracı olarak (Video Oyunları)

Video büyük oranla, özellikle ülkemizde eğlence aracı olarak kullanılmaktadır. Piyasada eğlendirmek üzere hazırlanmış kasetlerde, ünlü müzisyenlerin şovları, opera, bale, klasik batı müziği bestecilerinin konserleri, spor karşılaşmaları, sinema filmleri, tiyatro oyunları, porno (77) filmler, çocuk filmleri, çizgi filmler vb. konular yer almaktadır. (78)

Eğlence kasetleri hazırlamak üzere özel stüdyolar mevcuttur. Pek çok video kulüp, sahne oyunlarını ve müzikalleri banta kaydetme iznine sahiptir. Tüm bunlar ve izleyicilerden gelen istek videonun eğitimden çok eğlence sahasında kullanıldığını göstermektedir. Son yıllarda salgın haline gelmiş olan video oyunları (video game) da eğlendirmeye ve aynı zamanda çocuk eğitimine yardımcıdır. Video oyunları çok çeşitli konularda hazırlanabilmektedir. Örneğin ; savaş oyunları, hayvan oyun-

---

(75) Aynı Kanaatta, Bak., Telci, Elgin, s. 2.

(76) Dünya Dosyası, "Videonun Şirketlerde Kullanımına Bir Örnek", No. 5, (6.2.1984), s.3.

(77) "Belirli şartlar altında", TCK. m. 426'a göre suç teşkil eden kapsam taşır.

(78) Bak., Tamer, Meral, s. 13.

ları, uzay yaratıkları vb.. Uzmanlara göre bu tür oyunlarla yok etmenin sevinci teşvik edilmektedir. Aynı zamanda basit ve tekdüze mantığı olan bu oyunların aptallaştırıcı etkisi vardır. Bunun yanısıra disiplin ve ilgiyi bir konuda yoğunlaştırmak yeteneğini geliştirmektedir. (79)

Önceleri kulüp, otel ve eğlence yerlerinde rağbet gören video oyunları bugün evlere de girerek, dünya çapında bir pazar edinmiştir. Matematik oyunları, zeka oyunları ile eğitimin ; zorunluluk, yük değil, eğlence olduğu inancını çocuklara yaymak amacı ile bu oyunlar üretilmektedir. (80)

3. Propaganda ve reklam aracı olarak

Çok uzun yıllardan beri, radyo ve Tv nin propaganda aracı olarak kullanıldığı bilinmektedir. Özellikle radyo, II. Dünya savaşı esnasında Hitler tarafından siyasi propaganda aracı olarak kullanılmıştır. Son yıllarda bunlara daha da etkin olan video eklenmiş durumdadır. Hem göze, hem kulağa hitap eden bir kitle iletişim aracı olduğu için Tv ve ona bağlı olarak video, kitleleri etkilemekte çok başarılıdır. Buradan yola çıkarak gerek üst kademe yöneticileri, gerek şirketler (özel-kamu vb. sektör) videoyu, amaçlarını başkalarına duyurmak ve başarılı olmak için kullanmaktadır. Siyaset, din, turizm, yeni felsefi akımlar konularında propaganda önemli bir yer tutar. Bir çok ülkede (Türkiye dahil) seçim öncesi siyasi propagandalar video kasetler aracılığı ile yapılmıştır. Bundan başka, azınlıkların inandıkları bazı gerçek dışı fikirleri yaymaya çalışmaları, bazı ideolojilerin taraftarı olanların mesajlarını duyurmaları gibi propagandalar, video kaset-

(79) Cumhuriyet Bilgisayar Eki, "Video Oyunları Salgın Halinde", No.6, (14.5.1983), s. 7-8.

(80) Bakı., Dünya Dosyası, s.6.

ler vasıtası ile yapılır. Din propagandası ve turizm propagandası da video ile çok daha etkili olur.

Bugün de yabancı ülkelerin bir çoğu videoyu propaganda aracı olarak kullanmaktadır. Örneğin, Almanya'da Türk işçilerinin video izleme oranı %98 dir. Bundan yararlanan Berlin Senatosu, propaganda ve eğitim amacı ile hazırladığı kasetleri ücretsiz olarak video kulüpler aracılığı ile Türklere dağıtmaktadır. (81)

Günümüzde reklamcılık (82), artık önemi kavranmış etkin bir olgu ve meslektir. Reklamın amacına ulaşması için dikkat edilecek konuların başında mesajı verebilmek gelir. Mesaj, direkt veya indirekt olarak verilirken teknik ve sosyal bir çok hazırlık gerektirir. İşte tüm bu hazırlık safhalarında ve sonunda "sunuş" safhasında video kullanılmaktadır.

Reklamcılıkta araştırma çok önemlidir ve video kullanmadan ön testlerin ve ilişki testlerinin sağlıklı olması çok zordur. Bir reklam filminin ilk hali olan "antimatik", video bantta oluşturulur. Bu film sayesinde tüketici ve müşteri tepkileri ölçülür. Yani test etme olanağı video kullanımı ile gerçekleştirilir. Ajansta bulunması gereken reklam örneklerine ait bir arşiv de, video kasetlerle sağlanır. Video bir de "casting" (isimlerin dökümü) ve "prodüksiyon" (yapım) aşamasında kullanılır. (83)

---

(81) Yavuzer, Haluk, "TRT Korsan Videoculara Savaş Açtı", Tv 7 Gün, (23.,.1984), s.12.

(82) Bak., Güleroglu, Burhan, "Reklamın Yasal Yönü", (Master Tezi, İ.Ü.Gazetecilik Halkla İlişkiler Enstitüsü), s.3-4.
 Ögmen, Halis, "Reklam Alanındaki Gelişmeler", (Master Tezi, Gazetecilik H.İ.Y.O,İ.Ü.İktisad Fakültesi), Aralık 1982, s.5.
 Yavru, Mahmut, "Eski Türk Basınında,,,", (Master Tezi, G.H.İ.Y.O.,İ.Ü. İktisad Fakültesi), 1981-1982, s.7.

(83) Dörter, Gülay, "Reklamcılıkta Video Kullanımı", Dünya Dosyası, (6.2.1984), s.5.

Türkiye'de videonun kullanım alanına reklamcılık girmiş durumdadır. Öncelikle bankalar video kasetlerle reklam amaçlı filmler vermektedir. Yurt dışındaki Türk video şirketlerinin aracılığı ile orada kiralananan filmlere de reklam verebilmektedirler. (84)

Bazı firmalar hem hizmet bazında hem de ileriye dönük olarak fuarlar veya gelecek dönemler için video reklam programlarını tanıtma için çok etkin bulmaktalar. Bu programlar İngilizce, Arapça, Almanca gibi yabancı dillerde de hazırlanabilmektedir. (85)

4. Kapalı Devre ve Kablolu Tv olarak.

Videonun evlerin dışında da yaygın bir kullanım alanı vardır. Bu kullanım kapalı devre ve kablolu Tv ile gerçekleştirilir. Süpermarketlerde hırsızlıkların kontrolü, bankalarda, resmi binalarda, cezaevlerinde güvenlik, büyük firmalarda personelin denetlenmesi ve yönetim kurulu kararlarının belgelenmesi için üniversitelerde eğitim amacı ile kapalı devre olarak video cihazlarından yararlanılmaktadır. (86)

İş toplantıları da artık video toplantılar haline dönüşmüş durumdadır. Ayrı ayrı binalardaki işadamları kapalı devre Tv ile yüzyüze oturup konuşabilmektedir. ABD'de bir çok şirket bu sistemi kullanmaktadır.

Direkt peyk bağlantısı ve optik elyaf (optik teller) ile bu sistem ucuz ve kolay olarak gerçekleştirilir. (87)

Kapalı devrenin evlerde de faydalı bir kullanımı vardır. Kapının üst

---

(84) Dünya Dosyası, "Banka reklamları", No.5, (6.2.1984) s.1.

(85) Dünya Dosyası, "Şirketler Dünyasında Tanıtım", No.5. (6.2.1984) s.3.

(86) Bak., Tamer, Meral, s.13.

(87) Dünya Dosyası, "İş toplantıları Artık video ile Yapılıyor" No.5. (6.2.1984), s.6.

tarafına yerleştirilen bir video kamera ve küçük Tv monitöründen meydana gelen "video-phone" ile kapıyı çalan kişi monitörde görölerek, gerekli güvenlik sağlanmış olur. (88)

ABD ve Avrupa'da kablolu Tv şirketleri kurulmuştur. Bunlar stüdyolarından evlere cam telden (optical fiber) kablolar döşerler. Cam tel laser ışığı ile görüntüyü taşıyıp evlere götürür. İzleyici stüdyoya verdiği talimata göre dilediği filmi izler. (89)

---

(88) ODVI Videoclub, "Videophone", No.13, (Mayıs 1981) s.8

(89) Bak., Belgil, Vehbi, s. 8.

İKİNCİ BÖLÜM
VIDEO'NUN GELİŞİMİ

§ 2. V I D E O N U N G E L İ Ő İ M İ

Video cihazı profesyonel bir alet olarak gerçekleştirildi. Halk için düşünülmemiŐti. Tv stüdyolarında, radyolarda, eğitim veren yerlerde kullanılıyordu. Sonraları Almanya; başta Philips, Grundig, Nordmende gibi büyük Şirketler olmak üzere ; Japonya'dan aldıkları teknoloji ile "Video Cassette Recorder" (VCR) ı evlere dönük olarak üretmeye başladı. Aynı dönemlerde ABD'de, Japan Victor Company (JVC) nin U-matic sistem bandlarını evlere dönük olarak üretti. Video piyasası ise Betamax ve hemen arkasından Video Home System (VHS) in bulunması ile doğdu. Asıl 1980 yılı dünyada hem cihazların, hem de doldurulmuş kasetlerin piyasaya sunuluşundan dolayı bir başlangıç noktası kabul edilir. Bu tarihte, %90 ı Japonya'da olmak üzere 5 milyon video üretildi. (1)

İlk patlama Japonya ve ABD'de oldu, daha sonra Avrupa'ya geçti. İngiltere'de başlangıcından çok yaygın olmasına rağmen bugün hızını kaybetmiştir.

Videonun birdenbire dünyayı böylesine etkilemesine Tv programları sebep gösterilmektedir. Örneğin ; Türkiye'de olduğu gibi sebep Tv programlarının yetersiz ve kalitesiz olmasıdır. Buna karşılık ABD'de 15 kanal, 24 saat Tv yayını mevcuttur, fakat video satışları hızını sürdürmektedir. Başka bir sebepten Tv'de, çok beğenilen bir programı yeniden seyretme olanağının olmamasıdır. (2)

Çeşitli ülkelerin video olayını nasıl karşıladığına bakalım şimdi de .

---

(1) Sökmen, Yalçın, Görüşme, (19.4.1984)

(2) Scognamillo, Giovanni, Görüşme, (18.4.1984)

I. Yabancı ülkelerde

1977 yılında Amerika'da, ilk kez olmak üzere Tv seyredenlerin sayısı düşüyordu. Bu yüzden birçok Tv program yapımcısı işlerinden oldular. Ortaya çeşitli sebepler atılmıştı, ama asıl neden, Tv yayıncılığını tek bir güçlü merkezden yönetme döneminin artık kapanmış olduğu idi. (3)

Halbuki başlangıçta Amerikan girişimcileri video pazarını küçümsemişler ve video yapımı ile uğraşmamışlardı. (4)

1981 yılında, 1.360.998 adet video seti satılan Amerika'da 1982 yılında bu rakam 1.020.186 adete düştü. Aynı yıl ABD'de video seti sayısı 5.100.000'e ulaşmıştı. (5)

1981 yılında Japonya'da her ay 500 bin video üretiliyordu. Buna karşın Avrupa 75 binde kalıyordu. Aynı yıl Batı Avrupa ülkeleri Japonya'dan 1 milyon 330 bin adet video cihazı ithal ederken, bu rakamın 470 binini Federal Almanya satın alıyordu.

II. Dünya Savaşından beri işsizliğin yüksek boyutlara ulaştığı, enflasyonun tırmandığı İngiltere'de; 1981 yılında 1 milyon, 1984 yılında 3 milyon adet video cihazı mevcuttur. (6) Ortak pazar ülkelerinden olan İngiltere'de video cihazı diğer ülkelere nazaran %20 daha ucuz satılmaktadır. Ülkeler arasında fiat birliği sağlanamadığı için Yunanistan'da en yüksek ücretle satılmaktadır. (7) İngiltere'de bir haftada

---

(3) Şahin, Muzaffer, "A'dan Z'ye Türk Videosu", Hürriyet-Kelebek Eki, (4.7.1983), s.2.

(4) Cumhuriyet Video Eki, "Amerika Video Üretmiyor", (12.8.1983) s. 9.

(5) Sgocnamillo Giovanni, Araştırma, s.1.

(6) Bak,, Tamer, Meral, s. 12.

(7) Film Market, "Basında Video", (Eylül 1983), s.14.

kiralanan kaset miktarı 1 milyon 250 bindir. (8)

Fransa'da da video satışının ve kaset kiralamanın çok yüksek boyutlara ulaştığı görülmektedir. Fakat bu ülkede alıcıların çoğunun Faslı, Tunuslu, Türk işçiler, uzunyol şoförleri ve kapıcılar olduğu saptanmıştır. Fransa'da yıllar itibari ile mevcut olan videoset sayıları ise şöyledir : 1979 yılında 50 bin, 1980 yılında 150 bin, 1981 yılında 450 bin, 1982 yılında 1 milyon, 1983 yılında 2 milyon.(9)

"Screen Digest" Dergisinin araştırmasına göre şu ana dek piyasaya 40 milyonun üzerinde video cihazı sürülmüş durumdadır. Üretimin %60'nı Japonya, ABD ve İngiltere yapmıştır. Almanya, Fransa, Avustralya, Kanada ise hemen arkadan gelmektedir.

1982 yılında Avustralya ve Güney Amerika ülkelerinde %85 i aşan pazar hareketleri görüldü. Aynı yıl Avustralya'daki, video seti sayısı 500 bin idi. Bir yıl içinde en fazla video ithali yapan ülkeler ise Panama, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar olmuştur. Betamax sistemin en yaygın (%90 oranında) olarak kullanıldığı ülkeler de Ekvator, Peru ve Venezuela'dır. (10)

Görüldüğü gibi, Orta Doğu bir video şoku yaşamaktadır. Japon Sony firması, 1981 yılında Orta Doğu'ya 400 bin video cihazı ihraç etmiştir. (11)

---

(8) Cumhuriyet, Bilgisayar Eki, "Sanayi Ülkeleri", (14.5.1983) s.5.

(9) Scognamillo, Giovanni, Araştırma, s.1.

(10) Milliyet, "Dünya Piyasası", (2.12.1983), s.4.

(11) Bak., Tamer, Meral, s.12.

1982 yılında yapılan bir incelemeye göre, Arap ülkelerinde nüfusa oranla yaklaşık video seti sayıları şöyledir :

T A B L O I (12)

<u>Ülke</u>	<u>Video Seti Sayısı</u>	<u>Nüfus (Mil.)</u>
Suudi Arabistan	200.000	8.960
Bahrain	7.500	365
Bir. Arap Emirl.	40.000	1.040
Irak	50.000	13.230
Kuveyt	225.000	1.350
Amman	15.000	1.500
Katar	320.000	250
Yemen	3.700	10.490
Toplam	861.200	37.185

İran'ın başkendi Tahran'da 500.000'e yakın video cihazı, 2 bin video kulübü bulunmaktadır. Fakat İran hükümeti, İslamiyete aykırı değerler aşıladığı ve yozlaşmaya neden olduğu gerekçesi ile video kulüplerini yasaklamıştır. (13)

Sovyetler Birliği'nde ise ; videonun önemi kabul edilmiş durumdadır. Pahalı olması dolayısı ile kullanımını yaygın değildir. Sadece, Sovyetler video devrimine katılma zamanının geldiğine inanmaktadır. Bu arada Batı'da yapılan şiddet ve seks filmlerine karşı olduklarını belirtmektedirler. (14)

(12) Scognamillo, Giovanni, Araştırma, s. 2.

(13) Film Market, "İran'da Video Yasaklandı", (Temmuz 1983), s.10.

(14) Güneş, "Video Salgını Yayılıyor", (14.4.1984), s. 4.

Dünyada televizyona sahip olamayan çok az ülkelerden biri olan Fiji' de (15) bir çok yabancı video şirketi bulunmaktadır. Dolayısı ile videoculuk kârlı bir iş olmuş durumdadır. Hatta "Fiji video" isimli bir dergileri bile mevcuttur. (16)

1. Video cihazının ve bantın bulunuşu, gelişmesi.

Tv programlarının kaydı ve yeniden gösterilmesi Tv'nin icadı kadar eski bir olaydır. İlk ilkel video diski 1938 yılında Londra'da satışa çıkarılmıştır. II.Dünya Savaşından sonraki dönemlerde, Tv sadece naklen yayın yapabiliyordu. Böylece bazı sansürleri yapabilmek, programı değiştirmek, ikinci kez izlemek mümkün olmuyordu. Herhangi bir yanlış, arıza, kötü çekim düzeltilemiyor, yönetmenlik bile yapılamıyordu. (17) Görüntünün manyetik bir yöntemle tam olarak kaydedilebilmesi ancak 1955 de gerçekleşebildi. Günümüz video teyplerinin ilk örneği "Vera" (Visual Recording Apparatus) adını taşıyan ve BBC tarafından denenen bir aletti. Fakat Dakikada 284 m. manyetik band tüketiyordu. (18)

Nisan 1956 tarihinde Amerikan "Ampex" firması için Charles Ginsberg Tv yayınlarını kaydeden bir cihaz imal etti. Bu sistem, görüntüyü 5 cm. eni olan manyetik bir banda kaydedebiliyordu ve 4 taraflı kayda müsaaitti. Nitekim Kasım 1956'da CBS'in Hollywood Stüdyolarında kullanılmaya başlandı. Bundan sonra Tv yayınları videoya kaydedildi ve naklen yayınlar çok azaldı. Evde kullanılabilmesi için daha önce bant kulla-

---

(15) Fiji ; adalardan meydana gelmiş Avustralya'nın doğusunda, eskiden İngiliz kolonisi olan bir ülkedir.

(16) Bak., Güneş, s.4.

(17) Bak., Owen, D., ve Danton, M., s. 10.

(18) ODVI Videoclub, "Videonun Gelişmesi", (Eylül 1983), No. 18, s. 11 - 13

nımı ve sarma sistem uygun görülüyordu. Ki bu sistem 1953 yılında Almanya'da denendi. Fakat her bant bir defaya mahsus kullanılıyordu ve çok pahalıya mal oluyordu. Bu yüzden ilgi görmedi. (19)

İlk video bantı "Scotch" firması tarafından gerçekleştirildi. İki parmak genişliğindeki bu band Tv ile ilgili profesyonellerin uzun süre tek çalışma materyali olmuştur. (20)

1958 yılında RCA şirketi gene Ampex sistemini kullanmak sureti ile, bugünkü video setlerinin ilk örneği sayılabilecek cihazı geliştirmeye başladı. Yani 1960'lı yılların başında ilk prototipler ortaya çıktı. Ancak bunlar Tv stüdyolarında kullanılan ve taşınır olmayan modellerdir. Video cihazının hafiflemesi, geliştirilip pratik hale getirilmesi, yaygın olarak kullanılması 1970'li yıllarda mümkün olmuştur. (21)

18 Nisan 1970 tarihinde Philips firması "video cassette recorder" (VCR) sistemini dünyaya tanıttı. Artık makaralı bantlar yerine, üst-üste ve kare biçiminde makaralı kasetler kullanılıyordu. Bir cep kitabı büyüklüğündeki VCR kasetin içinde 1/2 inç yani 12.7 mm. eni olan manyetik, tek yöne dönebilen bir band vardı. Renkli olarak kayıt yapabilen bu bantın süresi 60 dakika idi. Böylece Almanya'da, üzerinde tunerli kendi alıcısı da olan komple bir teyp kullanılmaya başlamıştı. AEG Telefunken, Blaupunkt, Grundig ve Loewe-Opta firmaları da bu sistemi üretmeye başladılar. Yine 1970 yılında Osaka'daki Dünya Fuarı'nda üç Japon firması JVC, Matsushita ve Sony ; yarı profesyonel Utomatic (U-matic) sisteminin doğmasını hazırladılar. U-matic sistemin 3/4 inçlik bantları,

---

(19) Bak., Owen, D., ve Duntton, M., s.10.

(20) ODVi Videoclub, "Videonun Gelişmesi", (Eylül 1983), s.11-13.

(21) Aksu, Ziya, "1970'lerin Ayna Makinası", Film Market, (Eylül 1983) s. 15.

o zamana kadar kullanılan ve çeşitli Tv sistemleri nedeni ile aralarında değiş tokuş yapılması zor olan farklı bant özelliklerini ortadan kaldırdı. Fakat ağırlığı ve pahalılığı yüzünden U-matic teyplerin evlerde kullanılması imkansızdı. Bu yüzden yeni bir sistem geliştirmek gerekiyordu. Nitekim 1972 yılında JVC firması ilk prototipini hazırladı. Ama resim kalitesi yetersizdi. Tek olumlu yanı, stereo kaset büyüklüğünde bir video teybin yapılabileceğinin kanıtlanmasıydı. Bantın eni VCR (video cassette recorder) daki gibi 1/2 inçdi, kayıt süresi gene bir saatti. 1970'li yılların başından beri Alman ve Japon firmalar ev tipi video teypler konusunda devamlı çalışıyorlardı. 1974 yazında Sony, Betamax sistemi hazırladı ve 1974 Aralık ayında gösterime sundu. Bu arada firmaların hazırlıkları çok hızlı yürütüldüğü için sistemler arasındaki fark konusunda hiç kimse birşey diyemiyordu. Avrupadaki "R VCR" grubu gibi, Japonya'da da bantların, her cihazda kullanılabilen tek "THH" sisteminde yapılması konusunda Sony, Matsushita ve JVC'ye teklif verdi. Fakat iki firma da bu fikire yanaşmadılar. Ve Mayıs 1975 de Sony ilk kasetli video teybi satışa çıkardı. Bu Betamax sistemin dezavantajı, yayın süresinin 1 saat olması idi. Philips ve Grundig firmaları ancak bu süreyi aşabilecek bir model geliştirebilirlerse Betamax'ın alt edebileceklerini biliyorlardı. Sonunda 1977 yılında "VCR 4000 Grundig" ve "N 1700 Philips" modelleri ile iki saat kayıt yapabilen "VCR Long Play (VCR-LP)" standardını yarattılar.

Bundan sonra amaç yayın süresinin dört saate çıkartılması idi. 1978 yılında Grundig, "Super Video Recording (SVR)" adı altında "SVR 4004" modeli ile bunu da gerçekleştirdi. SVR sistemin dört saatlik kasetlerine de "SVC (Super Video Cassette)" adı verildi.(22)

---

(22) Video Magazin, "Videonun Evrimi", (Ağustos 1983), s.17.

Grundig, o zamanlar profesyonel teypler konusunda dünya pazarında tek liderdi. 10 MHz. bant genişliği olan bir kayıt cihazını büyük resim ayırıcılığı ile seri şekilde ürettiyordu. Japonya'da da JVC, 1975'de hazırladığı yeni modeli 1976 Eylül ayında piyasaya sundu. Video Home System (VHS) adı verilen bu sistemde ; 45 cm. genişlik, 35 cm. derinlik, 15 cm. yükseklikte bir cihaz oluşturulmuştu. Bandların yayın tesislerinde kullanılanlardan daha kaliteli idi. Titizlikle hazırlanmış kumanda mekanizması ile, bantın kayıta ve seyretmede tam aynı yerde bulunmasını temin ediyordu. Sony ve JVC yaptıkları toplantılarla diğer firmaları yanlarına çekmek istiyorlardı. Sonunda Sharp, Hitachi, Matsushita, Mitsubishi, VHS sistemini Toshiba ve Sanyo da Betamax sistemi seçtiler. (23) Toshiba o zamana kadar hem VHS hem Betamax sistemle çalışabilen "LVR" formatını ürettiyordu. (24)

1977 yılında tüm Japon firmaları video teyplerini piyasaya sürdüler. Hem iç hem dış pazara çalıştılar. Avrupalı VHS taraftarları Telefunken, Thorn, EMI, Thompson, Brant, Blaupunkt şirketleri vasıtası ile 1978 sonlarında VHS Avrupa pazarına girdi. Bu durum zaman bakımından Philips'i zor durumda bıraktı. Yeni modelini geç kalmadan hazırlamalıydı. Nitekim 1979 "Uluslararası Berlin Fuarı"nda Grundig ve Philips "V 2000" adı altında yeni bir kayıt sistemini sergilediler. SVR sistemine göre bant uzunluğu azaldığı halde, bantın iki tarafıda kullanıldığından(2X4) 8 saat kayıt süresine erişilmiştir. Profesyonel stüdyo tekniğinden de yararlanılarak elektronik kontrol düzeni kullanılmıştı. Resmi yavaşlatma, resmi durdurma ve hızlandırma da "DTF" düzeni, resmin temiz olmasını sağlıyordu.

---

(23) Video Magazin, "Videonun Evrimi", (Eylül 1983), s. 42-43.

(24) Bak., Cumhuriyet Video Eki, s. 8-9.

Video alanındaki gelişmeler daha sonra da devam etti. Hitachi, Matsushita, ve Sony birbirlerinden habersiz, kaydedicisi üzerinde olan yeni kameralar geliştirdiler. Bu kameralar, 8 mm.lik dar film- lere karşı açılan bir savaştı. Fakat bu bantların, şimdiki sistem - lerin kalitesine erişemeyeceği ortadadır. Prototip olarak hazırla- nan bu cihazlar ancak 1985 fuarında sergilenip, üretilmeye başla- nacaktır. Çünkü gene en büyük sorun prototiplerin farklı kayıt form- larında olmalarıdır. (25) Bu soruna çözüm bulmak için Japon ve Avru- palı 122 video teyp üreticisi 1983 yılı başında Tokyo'da biraraya gelerek "8 mm.lik video" konusunda ilke anlaşmasına varmışlardır. Hitachi, Akai, Sony, Sharp, Grundig, Telefunken firmaları bunlar a- rasındadır. Anlaşma gereğince 8 mm.lik kasetler 90 dakika süreli o- lacak ve video teypler ekranın üstüne yerleştirilebilecek. (26)

Başka bir gelişme de "taşınabilir (Portable)" video cihazları ko- nusundadır. Boyutları yüzünden kayıt süresi azaltılmış kasetle, ay- nı anda prensip olarak ana sistemle eş olan iki sistem bulunmakta- dır. Bunlar "VHS - S" ve "Video 2000 Mini" dir. (27)

Daha önceleri üretilmekte olan Philips'in "Video Cassette Recording (VCR)" sistemi ve Grundig'in "Super Video Recorder (SVR)" sistemi ar- tık üretilmemektedir. Ancak bu sistemlere ait boş kasetler üretilmek- te, hazır doldurulmuş video kaset ise bulunamamaktadır. Betamax ve VHS sistemleri dünya piyasasındaki yerlerini sağlamlaştırmış durum- dadır. V 2000 ise piyasaya sonradan girmesinden dolayı henüz kendini

---

(25) Bak., Video Magazin, s. 42 - 43 .

(26) Film Market, "Dünya Video Pazarlarında Gelişmeler", No.7, (Nisan 1983), s. 9.

(27) Bak., Video Magazin, s. 42 - 43.

kabul ettirmiş değildir. Video diskler üzerlerine bir daha kayıt yapılamama dezavantajı yüzünden pek şanslı görünmemektedir. (28)

Bugün Japonya yılda 4.5-5 milyon video cihazı üreterek dünya pazarlarını elinde tutmaktadır. Avrupa ise pazarladığı cihazları faslon olarak Japonlara yaptırmaktadır. (29)

Bu arada Avrupalı video üreticileri, AET ülkelerine Japonya'nın yaptığı ihracata gönüllü sınırlandırma getirmesini sağladılar. Bu durum AET şirketlerinin rahatlamasına sebep olurken, Japonya için bir yıkım oluşturmamaktadır. Gönüllü sınırlandırma, çok büyümenin üç yıl süre ile dondurulması anlamına gelmektedir. Çünkü Japonların fiatlarda damping uygulaması, Avrupalı şirketlerin fiyat saptama konusunda güç duruma düşürmektedir. (30)

---

(28) Bak., ODVİ Videoclub, s. 11-13.

(29) Bak., Cumhuriyet Video Eki, s. 8-9.

(30) Bak., Film Market, s.9.

II. Türkiye 'de

Video ; 1980 yılında büyük bir patlama halinde Türkiye 'de kendini gösterdi. Şimdilik televizyon programlarının yetersizliğinden istifade ederek gün geçtikçe yayılan bir görsel-işitsel eğlenme aracı olarak kullanılmakta. Henüz asıl fonksiyonu olan eğitim ve kültür amaçlarıyla değil, sadece kısmen tanıtım ve reklam amacıyla kullanılıyor. (31) Dolayısıyla bir furya, bir salgın şeklinde gelişip, gündен güne büyük boyutlara ulaşan video konusunda cevabı saptanamayan pek çok soru var.

-Türkiye 'de tam olarak kaç adet video cihazı var?

-Sistemlerin dağılım oranları ve sayıları nelerdir?

-Başlıca kentlerin izleyici ve cihaz kapasiteleri nedir?

-Yerli video teyp ve boş kaset imalatının öngörülen portesi ve olanakları nedir?

-Video ile ilgili ithalat, imalat, ihracat probabiliteleri ne olabilir ? (32)

Bu sorulardan bazılarına yaklaşık da olsa cevap vermek mümkün. Bugün ülkemizde iki milyona yakın video cihazı, üç bin adet video kulüp (33), üç yada dört bin adet video film, üç yada dört milyon video kaset bulunmakta. (34) (35).

Halbuki resmi kayıtlarda 200-300 bin arasında video cihazı bulunduğu görülüyor. Kaçak olarak yurda sokulan video cihazların miktarı bu-

(31) Dağdeviren, Emre, "Amacımız Yayın Kalitesinde Program üretmek", Video Magazin, (Ocak 1984), s.38.

(32) Scognamillo, Giovanni, "Video Ekonomisine Giriş", Araştırma .

(33) Akmaral, Kemal, der., Türkiye 'de video olayı, I.B., İstanbul, İde Ajans, Şubat 1984, s. 6.

(34) Bak., Akmaral, Kemal, s. 47.

(35) Bu rakamlar Şubat 1984 tarihi için geçerlidir. Video gelişmeye çok müsait bir olgu olduğu için bu rakamlar da kısa sürede değişmeye müsaittir.

radan anlaşılabilir. (36) 1981 yılında, İstanbul'da 100 adet video kulüp olduğu, şu anda (37) ise bu sayının 800 e çıktığı, İzmir, Ankara, Adana'da 400 er video kulüp olduğu (38) göz önünde tutulursa gelişmenin ne denli hızlı olduğu görülür. (39)

Ağustos 1983 tarihinde yapılan bir araştırmaya göre renkli Tv sahibi her yüz kişiden ellibeşinde video teyp var. Geriye kalan %45 lik kesim de en kısa zamanda video teyp alacaklarını bildiriyor. Renkli Tv, video alımına, ilk adım oluyor ve sonra video teybi getiriyor. Bu araştırmaya göre video sahiplerinin % 62.5i video filmlerin yanı sıra TRT programlarını da izliyor. (40) Sistem açısından en yaygın kullanılanı Betamax. Bunun nedenleri yıllardır yolcu beraberinde getirilen video teyplerin Betamax sistem olması ve Türkiye'deki firmaların başlangıçta sadece Beta sistem üretmeleri. İkinci sarayı V 2000 alıyor. En az (% 5) oranla VHS kullanılıyor. (41)

Video seti kendisiyle birlikte Türkiye'ye bir de yan sanayi getirdi. Ülkemizde bir iş alanı, bir pazar, bir endüstri ve bir ticaret kolu oluşturdu. Çünkü video seti bağlantılı bir araçtır. Beraberinde renkli Tv, boş ve dolu video kaset ve kamera vardır. Gösteri fonksiyonunun kullanıldığı ; eğlence, tanıtım, pazarlama, eğitim, iletişim alanları vardır. Gösterim, çekim ve işlem aşamaları başlı başına bir

---

(36) Tv 7 Gün, "TRT korsan videoculara Savaş Actı", (23.1.1984) s.12.

(37) Şubat 1984 tarihi için geçerlidir.

(38) Dünya Dosyası, "Video Sayısı Milyonu Aştı", (6.2.1984), s.1-4.

(39) Tayanç, Dinç, "Videoculuk Patlama Gösterdi" Cumhuriyet, 1.6.1981'den, ODVİ Videoclub, (Temmuz 1981), s.14.

(40) Bak., Dünya Dosyası, s. 1-4.

(41) Öztekin, Maral, "Tv ve Video İthalatından Korkmuyoruz", Dünya Dosyası, (6.2.1984), s. 4.

endüstri gerektirir. İthalat ve ihracatı yapılır. İşte tüm bu nedenler bir ülke ekonomisini önemli ölçüde etkiler. (42) Nitekim Türkiye'de tüm bu alanlarda faaliyetler kendini gösterdi. Video teyp üreten, video kaset üreten, video kaset kabı, video sehpa üreten kuruluşların yatırımları milyonları geçmiş durumda. Ayrıca program üreten sekiz-dokuz adet video yapım stüdyosu mevcut. Video konusunda yayınlanan "Video Magazin", "Video Tv", "Yaşam Video", "Video Kulüp", dergileri ve bir çok dergi veya gazetenin verdiği video ekleri, Türkiye'nin videodan ne denli etkilendiğini göstermektedir. (43)

1. Videonun Gelişi ve Yaygınlaşması

1980 li yıllarda bütün Avrupa ülkelerinde yabancı düşmanlığı başlamıştı. Bu durum o ülkelerdeki Türk işçilerini de etkileyerek, çoğunun Türkiye'ye kesin dönüş yapmalarına neden oldu. İşçilerimiz dönüşlerinde tüm ev eşyasını ve özellikle kendilerine vatan hasretini, seyrettikleri Türk filmleriyle unutturan, video teypelerini beraberlerinde getirdiler. (44)

Kanunen bir adet de gümrüklü getirme hakları olduğu için, iki adet video cihazı ve her cihaz için de oniki adet boş yada dolu kaset getirme hakkına sahiptiler. 1981 yılında 5000 işçinin kesin dönüş yaptığı bilinmekte. Kanaatimizce 10.000 adet video cihazı ve 120.000 adet video kasetin (boş yada dolu) Türkiye'ye girmiş olma ihtimali söz konusudur. (45)

---

(42) Scognamillo, Giovanni, Araştırma.

(43) Bak., Akmaral, Kemal, der., s.6.

(44) Bak., Akmaral, Kemal, s. 6.

(45) Aynı kanaatte, Bak., Tayanç, Dinç, s. 15.

Dönüş yapan işçilerin, getirdikleri cihazlara karşı burada büyük ilgi görmeleri, bedelsiz ithalat yoluyla getirip, satma fikrini körükledi. İşçilerin yolculuk masraflarını karşılamak amacı haline getirdikleri video teyp satışı, bu arada piyasadaki fiyatları etkiledi.

(46) 1982 Şubat ayında, altı ay yurt dışında kalan herkesin gümrük vergisini ödeyerek video cihazı getirmesine izin verilmesi (47) ve 1983 yılı başında video ithalatının serbest bırakılması, Türkiye'ye çok miktarda video teyp ve video kaset girmesine neden oldu. (48)

Tahminen 1984 yılında sadece kesin dönüş yapan işçilerle, 200.000 adet video teyp girecektir. (49) Bunların dışında bir de kaçak olarak sokulan video teypleri gözönünde tutmak gerekir. İlk önceleri video teypleste tüketici talebi pek fazla değildi. Ancak çok zengin zümre mensupları sahip olabiliyorlardı. İşçilerin getirdikleri video teyp ve kasetleri bir merak, moda olarak satın alıyorlardı. Gelen kasetler çoğunlukla Almanca karate filmleri, korku filmleri ve porno filmlerdi. (Sonradan bu filmlere, Almanya video piyasasında satılan veya kiralanan Türk filmleri de eklendi.) Video sahiplerinin izlemek için her hangi bir tercihi yoktu, ne film olursa, hangi dilde olursa olsun seyrediyorlardı. Sadece seyretmek için seyrediyorlardı. Bu merak renkli Tv arzusunu kısa süre içinde yoğunlaştırdı. (50)

---

(46) Film Market, "Kısa günün Karları", (Temmuz 1983), s.9.

(47) Cumhuriyet Video Eki, "Firmalar Üretim Açısından Endişeli", (12.8.1983), s.7.

(48) Belgil, Vehbi, "Videonun Vaatleri", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s. 9.

(49) Scognamillo, Giovanni, Görüşme, (18.4.1984).

(50) Sökmen, Yalçın, Görüşme, (19.4.1984).

Aynı dönemde basın , video talebinin ivme kazanmasını sağladı ve tutundurma kampanyalarına girişti. Bu da tüketicide video ve renkli Tv gereksinmesini uyandırdı. Bir yandan TRT'nin çok kısıtlı renkli yayın yapması, programların içerik ve teknik yönden yetersiz olması, bir yandan sinemanın eski çekiciliğini kaybetmesi, videonun salgın hale gelmesine sebep oldu. (51)

Artık bilinçli bir video izleyicisi mevcuttu ve bu kitleye hizmet vermek gerekiyordu. Dolayısıyla 1980 yılının başında "Video Kulüp"ler ortaya çıktı. Bilinçli izleyici yurt dışında yayınlanan videoyla ilgili mevkuteleri takip ederken, Anadolu'da (hatta köylerde) bulunan izleyiciler yurt dışından getirilen Türk filmlerini seyrediyordu. Onlara hizmet veren kulüpler yoktu. (52)

Video ve renkli Tv piyasasının yüksek talep göstermesi, olayı Türkiye'de video gereçlerinin yerli montajının gerçekleştirilmesine getirdi. (53) (54)

Kasım 1982 tarihinde "Sanayi Teknoloji Bakanlığı" yetkilileri, renkli Tv üreten firmalara video üretimine başlama çağrısında bulundular. Yerli üretimin başlaması, video olayına başka bir ekonomik boyut getiriyordu. (55)

Bütün bunlara rağmen video olgusu ülkemizi sosyo-kültürel ve yasal açıdan hazırlıksız yakaladı. İlk akla gelen örnek ; video sözcüğünün yanlış kullanımıdır. Video cihazı, video teyp, video kayıt aygıtı gibi

---

(51) Öztürk, Tanju, "Video Bir Tüketimdir?", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s. 3-4.

(52) Sökmen, Yalçın, Gvrüşme, (19.4.1984).

(53) Bak., ileride, Böl. 3., III.

(54) Dünya Dosyası, "Video Sayısı Milyonu Aştı", (6.2.1984), s.4.

(55) Film Market, "Bugüne Nasıl Gelindi", (Nisan 1983), s.10.

sözcüklerin yerine sadece "video" sözcüğü kullanılmakta ki, bu da eksik bir ifadedir. İkinci örnek ; hiç bir mevzuatta "video" sözcüğünün geçmemesidir. Ceza kuralları getiren yasal düzenlemelerimiz video olayına çok yabancıdır. Daha doğrusu tüm elektronik konulara yabancıdır. Halbuki gelişmiş toplumlarda video öncesi iletişim araçlarının hukuksal yapısı düzenlenmiş ve bu düzenlemeler sayesinde video olayının hukuksal çerçevesi çizilmiştir. (56) Fakat genede yasal boşluklardan istifade diğer ülkelerde ve Türkiye'de "korsan kasetçilik" büyük boyutlara ulaşmıştır. Çünkü video olgusu denetimi imkânsız bir olgudur. Bu yüzden pazara sokulan herhangi bir video yapımının, korsan üreticiler tarafından çoğaltılacağı muhakkaktır. Böylece bir haksız kazançtan kaçınmak için de ciddi video üreticileri, çok az program yapmaktadır. Bunun yanısına alınan başka önlemler de vardır. (57) (58)

Bugün Türkiye'de video cihazı ve dolu-boş video kaseti ithalatı ve ihracatı yapılmaktadır. İki yıldır üretilen video cihazların en büyük dış alımcısı Afrika ülkeleri (59), dolu kasetlerin ise Almanya'dır.

Dolayısıyla, yerli video dizileri ve yerli filmlerin video kasetleri de ihrac edilmektedir. (60)

Batı ülkelerinden ve Arap ülkelerinden çok sayıda video kaset ithal edilmekte, hatta Arap ülkeleri 150,000 TL. civarında masrafa katlanarak dublajlı filmleri piyasaya sürmektedir. (61)

---

(56) Bak., Akmaral, Kemal, s. 17,18,22.

(57) Dağdeviren, Emre, "Video Endüstrisi", Milliyet Sanat, (1.11.1983) s. 3.

(58) Bak., İleride, Böl. 5, II, 1.

(59) Bak., Film Market, s.10.

(60) Sarol, Baran, "Video Konusunda Bugüne Nasıl Gelindi", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s.2.

(61) Bak., Belgil, Vehbi, s.9.

a) İlk Video Kulüpleri

Türkiye'nin ilk büyük video kulübü olan "Orta Doğu Video İşletmeleri" (ODVİ), önceleri "Hotel's Films International"ın Türkiye temsilcisi olarak, büyük otellerde renkli video yayını yapmak amacındaydı. 1974 yılında bu amaçla faaliyete başladı. Kısa süre sonra "İstanbul Hilton" ve "Büyük Ankara Oteli" nin lobilerinde video ünitelerini kurdu. (62)

Böylelikle Türkiye'de ilk kez renkli Tv reklamcılığı da başlamış oluyordu. Bu yeni reklam medyası, umulanın üzerinde ilgi görünce, İstanbul, Ankara, İzmir'deki büyük mağazalarda da kurulmaya başladı. 1977 yılında AKM' (Atatürk Kültür Merkezi) de yapılan, "10.Dünya Enerji Konferansı"nda bu kez 25 adet alıcı cihazla kapalı devre renkli Tv yayını gerçekleştirildi. (63)

Önceleri ellerine ne geçerse seyreden video seti sahipleri, giderek en yeni filmleri istemeye başladılar. ODVİ, Ulusal Video gibi büyük işletmeler, dünya sinemalarında oynayan en yeni filmleri getirmek zorunda kaldılar. Önceleri orjinal olarak kiralananan filmlere zamanla alt yazı yazılmaya başlandı. Vip Video, Şikago Video, Vanel Video başta olmak üzere Trans Video, Merih Video, Neco Film, Star Video, Doğuş Video üretici kuruluşlar olarak filmlere alt yazı sistemini geliştirdiler.

Alt yazı sistemin teknik gelişmesi şöyle oldu : İlk zamanlar optik sistem kullanılıyordu. Yani siyah-beyaz bir Sony kamera bir mixer vasıtasıyla, daktilo edilmiş yazılar makara sistemi ile senkron ediliyordu. Kameranın verdiği yazı modu, geçirilen film üzerinde belli sürelerde tutuluyor, altlarına uydurma filmatik yazılıyordu. Daha sonra

---

(62) Cumhuriyet Video Eki, "Türkiye'de İlk Video Şirketi 1974'de Kuruldu", (12.8.1983), s.9.

(63) Bak., Sarol, Baran, s.2.

kompiiter sisteme gecildi. (64) (65)

Filmleri Türkçe izlemek isteyen izleyicilere hitaben, dublaj tekniği uygulandı. Ayrıca yıllardan beri ekilegelen Türk filmleri de video kasetlere geçirildi. Hatta film Şirketleri, video Şirketleri kurmaya yöneldiler. 1980 yılında kurulan "Ulusal Video A.Ő.", "Erler Film A.Ő." ile "Veb Ofset A.Ő."nin ortak kuruluşu olarak en büyük örnektir.(66)

Tüm video kulüpler için en geniş film kaynağı, baŐlangıçtan beri "İngiliz BBC (British Broadcast Corporation) Tv" sidir. PAL ve SECAM sistemlerini kullandıkları için, Almanya, Fransa gibi Avrupa ülkelerinden dolu kasetler getirtilir.

Buğn (67) İstanbul'da 500  yasal olmak üzere, 2000 video kulüp bulunmaktadır. Kanaatimizce Türkiye'de, video cihazı ve video kaseti üretilmeye baŐladıęı tarihten itibaren video kulüplerin sayısı patlama noktasına gelmiştir. Bakkal, manav, kasap, market gibi yerlerde bile video kaset bulmak mümkündür. Hatta bir sokakda -dört video kulüp olduğu çok görülen durumlardır. Bunların oğu İçişleri Bakanlığı, Maliye gibi resmi dairelere kaydı ile bildirimini olmayan yani korsan çalışan kulplerdir. Bunlar video kamera ile sinema ekranından filmi kaydedip, sonra bu kasetin kopyalarını üyelerine kiralamaktadırlar. Başka bir çalışma alanları da, Sulukule gibi yerlerde, dansedenleri video kamerayla kaydedip, çoğaltarak, en büyük pazar olan Anadolu'ya satmaktır. (68)

---

(64) nceden hazırlanmış metin, kompiitere dizilir. Aydınlık sahnelerde kalın puntolarla yazı geçer.

(65) Bak., Sökmen, Yalçın, Görüşme .

(66) Bak., Cumhuriyet Video Eki, s.9.

(67) Nisan 1984 tarihi için geçerlidir.

(68) Aynı Kanaatte, Sökmen, Yalçın, Görüşme .

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE'DE VIDEO OLAYININ
BOYUTLARI

§ 3. T Ü R K İ Y E ' D E V İ D E O O L A Y I N I N B O Y U T L A R I

Yukarıdaki bölümlerde Türkiye'ye video olgusunun gelişi, boyutları, gelişmesi özetlenmiştir. Bu bölümde de Türk Sanayine getirdiği yeni çalışma alanları görülecektir. Video klüpleri, video birlikleri, video cihaz ve kaset imalatçıları, video yapım stüdyoları bu konuda faal olan alanlardır.

I. Video İşletmeleri (Kulüpler)

En basit tanımlama ile "Video Kulübü", kitap kulübü, müzik kulübü gibi üyelerine belirli bir ücret karşılığında video kasete kaydedilmiş çeşitli konularda program kiralayan kuruluştur. Bir anlamda "ev sineması" olan video'nun programlarını izleyiciye sunar. Üye yani izleyici seçtiği video kulüpten istediği kasetleri alır, evinde izler.(1)

Bir video işletmesinin işlevi dört kategoriden biri olabilir.(1).

1) Yayın kalitesinde program yapan, 2) profesyonel program yapan, 3) endüstriyel ve 4) amatör program yapan, işletmeler bulunmaktadır. Türkiye'de yayın kalitesinde yapım kuruluşları TRT ve Anadolu Üniversite'sidir. Profesyonel yapım kuruluşları birisi Ankara'da, ikisi İstanbul'da olmak üzere 3 adettir. Bunların en eskisi ise 1982 yılı ortalarından itibaren tamamlanmış olan teknolojik imkanları ile "Ulusal Video A.Ş." dir. (2)

Endüstriyel yapım olanaklarına, on civarında video yapım kuruluşu sahiptir. Amatör yapım olanakları ise, evlerde kullanılan teçhizatlardır. Geriye kalan tüm video çekim ve yapımları bu yöntem ve aygıtlarla gerçekleştirilir. (3)

Video kulüp hizmet verdiği topluluğun sosyal durumuna göre malzeme bulundurmak zorundadır. Bir kulübün içinde oluşturulan atmosfer yani

-
- (1) Scognamillo, Giovanni, "Video Kulüp Derken", Yaşam Video, (Haz.83), der. Akmaral, Kemal, Türkiye'de Video Olayı, İst., İde Ajans, (Şubat 1984), s. 25-26
- (2) Dağdeviren, Emre, "Amacımız Yayın Kalitesinde..", Video Magazin, (Ocak 1984), s. 38.
- (3) Dağdeviren, Emre, "Program Yapımcılığı Açısından..", Milliyet Sanat, (Kasım 1983), s. 3.

ortam da önemli bir ayrıntıdır. (4)

Bir video kulüp sadece kaset kiralama işi ile ilgilenirse, kısa sü-
re sonra üyelerini baktırabilir. Bunun için aynı zamanda dolu kaset ü-
retmek zorundadır. Günde en az bir iki film üretmiyorsa, istenen öl -
çüde kazanç sağlayamaz ve işi bırakmak durumunda kalır. Türkiye'deki
gelişme içinde önceleri flaş isim olan birçok bayinin kapanmış olduğu
görölmüştür. (5)

Kanaatimizce sonuç olarak, bir video kulübün amacı kaset dağıtımından
çok film gerçekleştirmektir. Sadece izleyiciyi yani üyeyi memnun etmek
değil, onu yönlendirmek, ona beklemediği gösterilen sunmak amadır. Vi-
deo kulübün işlevi ; eski - yeni, gösterilmiş-gösterilmemiş ayrımı ö-
tesinde iyi, vasat, değersiz yapıtları saptayıp her kuşak izleyiciye
seslenip, değerleri açısından programlamaktır. (6)

Türkiye'deki video işletmeleri bugün işlevlerine bir yenisini daha ek-
lemişlerdir. Kadıköy'de (İstanbul) bir video kulüp çocukların dersleri-
ni içeren eğitim kasetleri üreterek haftada birgün olmak üzere üyeler
arasında toplantılar organize etmekte, sosyal faaliyetler düzenlemekte-
dir. Böylece video kulüp eğlence amacının yanısıra eğitim amacını da
gerçekleştirmiş olmaktadır. (7)

Bir video kulüp kurulurken dilekçe ile Maliye'ye başvurulur. Ticaret
Kanununa göre şirket türü belirlenir. Noterce yapılacak defter tastik-
lerinden sonra kulüp bir ticarethane olarak kurulur. Burada video kulüp
sahibi iki yoldan birini seçer. Kulüp, şube veya bayi olabilir. Bir çok

---

(4) Bak., Scognamillo, Giovanni, s. 25-26

(5) Sökmen, Yalçın, Görüşme, (19.4.1984).

(6) Aynı Kanaatte Bak., der., Akmaral, Kemal, s. 25-26.

(7) Manoğlu, Önder, "2. Video Sempozyumu", Konuşma, (28.5.1984).

video işletmeleri belli bir kapora veya teminat karşılığında bayilik verirler. Aralarındaki anlaşmaya göre ana video kulüp belli miktar video kaseti doldurarak bayiline zaman zaman gönderir. İkinci ihtimal video kulübün hiçbir yere bağlı olmadan kurulmasıdır. O zaman video kulüp sahibi dolu kaset temin etmek ve bunları çoğaltmak durumundadır. Dolu kaset, yerli video kaset üreticilerinden ve yurt dışından temin edebilir, fakat kalitelerinden emin olmak sorunu burada kendini gösterir. Yerli film ile çalışmak ise beraberinde, film sahibinden telif haklarını alma zorunluluğunu getirir. Her iki kuruluş sisteminde de açılışından itibaren periodik olarak kaset sayısının arttırılması gerekir. Aksi halde, kısa süre içinde üyeler tüm kasetleri izlemiş olurlar ve başka kulüplere yönelirler.

Bir video kulüp idarecisi, kendini ilgilendiren her türlü kanun, genelge, tamimleri izlemek zorundadır. Elinde bulunan kasetlerin içeriklerinin ülke şartlarına uyup uymadığına, genel ahlak, örf ve ananelere toplumun değer yargılarına ve kanunlara aykırı olmamasına dikkat etmelidir. Bir izleyici, kulübe üye olurken karşılığında boş veya dolu kaset vermek zorundadır. Üyelikten ayrılırken kasetleri kendisine iade edilir. Bu kasetler kulüpte ayrı bir bölüme kaldırılarak, üzerine "iptal" ya da "kayıt için" ibareleri konur. Aksi taktirde, her hangi bir kontrolde bantların içindeki mevzuata aykırı program tespit edilirse kulüp sorumlu sayılabilir. (8)

1. Kuruluş ve çalışmaları

Profesyonel bir video kulübün en geniş hali ile çalışmaları şöyle sıralanabilir :

- Reklam spotlarının çekimi,
- Endüstriyel hizmet içi eğitim programları,

---

(8) Bak., der., Akmaral, Kemal, s. 27-29.

- Endüstriyel tanıtım programları,
- Müzik ve eğlence programları (canlı veya stüdyo çekimleri)
- Filmlerin telesine yolu ile video banda aktarılması,
- Kulübün ve müşterilerin kasetlerinin kopye, altyazı, dublaj işlemleri
- Başka video kuruluşlarının çektiği yapımların kurgu işlemleri,
- Başka video kuruluşlarının çektiği programların renk düzeltme ve senkron (eşzamanlama) işlemleri, (9)
- Kapalı devre sistemler kurmak ve bunlara yıllık programlar temin etmek,
- Ve bu birikimleri üyelere iletmek yani kaset kiralamak.

Bir video kulübe Betamax, VHS ve V 2000 sisteme ait kasetler bulunmak zorundadır. Ancak böylelikle tüm üyelere hizmet vermiş olur. Kulübe bulunan tüm kasetler numaralanır, liste halinde dökümü yapılır. Listede filmle ilgili kısa açıklamalar yapılır ve bu listeler üyelere dağıtılır. (10)

Bugün Türkiye'de kaset kiralama sistemleri kulüplere göre farklılık gösterir. Bazı kulüpler evlere kaset servisi de yapmaktadırlar, Ayrıca üye olsun olmasın, herkesin yararlanabileceği "tek kaset" sistemi vardır. 5.000 - 10.000,- TL. arasında değişen bir depozito, kulübe ödendiği takdirde istenilen kaset seçilir ve ancak geri getirildiğinde kaldığı süre kadar kira bedeli verilir, depozito geri alınır. (11)

Kiralama ücretleri semtlere göre farklılık gösterir. Üyeden kaset karşılığında alınan bir günlük kira bedeli 250.- ile 500.- TL, arasında

---

(9) Bak., Dağdeviren, Emre, s. 38

(10) Sökmen, Yalçın, Görüşme, (19.4.1984).

(11) ODVI Videoclub Magazine, "Tek Kaset Sistemi", (Haziran. 1981) s. 25.

değişir. Kiralama sistemleri, günlük, haftalık ve 10 günlük şekillerde olabilir. Haftalık dört kaset verildiğinde 25.000.- TL. depozito, 2.000.- TL. kira alınır. Değişik sistemler için (Beta-VHS, V 2000) değişik kira ve depozito bedelleri saptanmıştır. (12)

Bir video kulübde çok çeşitli konularda filmler mevcuttur. Sinema filmi, spor karşılaşmaları, politik, dökümanter, çocuk filmleri, müzik programları, eğitim (müzik-dil-dans) programları. Bu kasetler orjinal dilde, altyazılı veya dublajlı şekildedirler. Bir rakam vermek gerekirse bugün ODVİ kulübün arşivinde 8000 saatlik film bulunmaktadır. Bu kuruluş aynı zamanda BBC'nin video ile lisan eğitimi programının da dağıtımını yapmaktadır. Ayrıca Sheraton Oteli, Sultan Disco 2000'i, video tesisatları ile çalıştırmakta ve "Videoclub Magazine" adlı bir dergi yayınlamaktadır. Video kulübün hizmet alanını yaymak için bir de bayi sistemi vardır. Örneğin, bugün Ulusal Video'nun 40 ilde 150 esas bayi vardır. (13) Bu şubelere her ay başında 20 değişik program iletilmektedir. Bu 20 programın beşi yerli, beşi Türkçe sözlü yabancı film, beşi altyazılı, beşi ise yerli-yabancı müzik şovlar ve çocuk programlarıdır. (14)

Yukarıda sayılan tüm teknik ve sosyal hizmetlerin yanısıra kulüpler çalışmalarını ilerletmektedirler. Örneğin, Ulusal Video yakın bir gelecekte, yabancı bir Tv istasyonunun Türkiye ajansı olarak Türkiye'den haber ve program vermeğe başlayacaktır.(15)

---

(12) Bu fiyatlar Ulusal Video A.Ş.nin Nisan 1984 tarihinde uyguladığı fiyatlardır.

(13) Cumhuriyet Video Eki, "İlk Video Kulüpler", (12.8.1983), s.9.

(14) Scognamillo, Giovanni, "Amacımız Yayın Kalitesinde..", Video Magazin, (Ocak 1984), s.39.

(15) Scognamillo, G., "Ulusal Video", Film Market, (Nisan 1983), s. 14.

a) Kendi Çekimleri

Profesyonel yapım olanaklarına sahip olan bir video kulüp şu çekimleri gerçekleştirebilir :

- İthalatçıların, sanayicilerin, müteahhitlerin mamüllerini, ürünlerini iç ve dış pazarlarda, festivallerde, fuar ve özel gösterilerde tanıtan çeşitli dillerde hazırlanan programlar,
- Kulübün tüm video kasetlerinin aralarına serpiştirilen ya da özel hazırlanan reklam programları,
- Nişan, düğün, sünnet, işyeri açılışları, bayi toplantıları gibi özel günlerin çekimleri,
- Tiyatro gösterilerinin, müzik şovların, konserlerin, müzikallerin, moda defilelerinin çekimleri.(16)

Bu çekimler için kullanılan kamera, yapılacak bandın kalitesini aşacak kapasiteye sahip olmalıdır. Çünkü çoğaltma esnasında bir takım aşınmalara uğrar, bu aşınmaları kompanse edecek kamera kullanılmalıdır. İlk kayıtlar U-matic kayıt cihazına, dolayısıyla U-matic banda yapılmalıdır. Daha sonraki çoğaltma aşamasında ise birbirine bağlı kayıt en fazla 3 cihaz arasında yapılmalıdır, aksi takdirde görüntü kalitesi çok düşer. (17)

b) Yabancı Kasetlerin İşlenmesi

Yolcu beraberinde yada ithal yolu ile çeşitli ülkelerden gelen dolu kasetler önce bir kontrole tabi tutulur. Müstehcen, ideolojik veya rahatsız edici olanlar içlerinden ayıklanır. 18 Yaşından küçüklerin seyredemeyecekleri filmlerin başına "18 yaşından küçükler seyredemez" ibaresi koyulur.(İç İşleri Bakanlığının kararıyla). (18)

---

(16) Film Market, "Ulusal Video Film A.Ş.'nin Reklamı", (Nisan 1983) s.12.

(17) Erdoğan, Süleyman, Görüşme, (18.4.1984).

(18) Sökmen, Yalçın, Görüşme, (19.4.1984)

Filmin ses kaydı çekilir. Ses kaseti halinde çevirmen'e verilir. Çevirmen sayfalar halinde tercüme eder ve bu sonradan edebi hale getirilir. Altyazılı bir kaset üretilecek ise, hazırlanan metin optiğe ve kompütere yazılır, sonra filme senkronize edilir. Bu işlem 3 gün içinde biter. Dublajlı bir kaset üretilecek ise, ya bu işi yapan profesyonel stüdyolara ve kadrolarına 145 - 150.000.- TL. karşılığında yaptırılır, ya da kulüp seslendirme stüdyosuna sahip ise, ses yönetmeni gerekli kişileri toplayıp, gerekli efektleri vermek üzere dublaj gerçekleştirilir.

Gelen kasetlerin çoğu Beta veya VHS sistemdir. Kaliteli (titiz çalışan) bir kulüp bu kaseti önce U-matic banda kaydetmelidir ve tüm alt yazı, dublaj işlerini U-matic üzerinde yapmalıdır. Tüm işlemlerden sonra çoğaltma aşamasında istenilen sistemlerde çoğaltılmalıdır. Ayrıca filmin üzerindeki her hangi bir renk veya görüntü hatası "Time Base Caractor", "Color Caractor" ile düzeltilmelidir.(19)

c) Video Kulübün Teknik Yapım Olanakları

Profesyonel yapım kuruluşu niteliğinde olan bir video kulüpte şu cihazların bulunması gereklidir :

-625 satırın 350 satırını okuyabilecek kapasitede bir veya daha fazla kamera . (20)

-Bu kameraların gerektiğinde kullanılabilmesi için ilave üç bacaklı ayak, ki bu ayak stüdyo çekimlerinde gereklidir.

-Kromakey görüntü mikseri, (bluebax sistemini haiz).

-Resim seçme masası .

-Renk düzeltme (Color Caractor) ve zaman tabanı düzeltme (Time Base Caractor) cihazları.

---

(19) Erdoğan, Süleyman, Görüşme, (18.4.1984)

(20) Bir ekranda detaylı görüntü oluşabilmesi için 625 satırlık senkron darbesi gerekir.

-16 mm, 35 mm, süper 8 mm.lik filmlerin kullanıldığı Tele-Cine aleti.

-Kurgu sistemi.

-Dublaj stüdyosu, çok kanallı ses masası, ses efekt cihazı, kaset ve plak okuyucu, mikrofon.

-Çoğaltma ünitesinde Betamax, VHS, V 2000 sistemlerde kayıt cihazları ve bunların uzaktan merkezi kontrol düzeni.

-Naklen yayın arabası .

-En az 400 m². lik Tv stüdyosu. (21)

2. Bölgelere göre Dağılımları

Türkiye'ye videonun girmesi ile birlikte en önemli gelişme, yurt dışından gelen işçilerimizin aracılığı ile video cihazların Anadolu'nun tüm kentlerinde hatta köylerinde kullanılmaya başlanmasıdır. Şehirlerarası otobüslerde "Lüks Video Servisler", yol kenarlarındaki konaklama yerlerinde ve kahvehanelerde ağlamaklı filmler çok rastlanır olaylar haline gelmiştir.

Şimdi bazı il ve ilçelerdeki video cihazı, video kulübü ve üye sayılarını inceleyelim. (22)

Adapazarı'nda üye sayısı 223 olan 4 video kulüp vardır.(23)

Antalya'da dört video kulüp faaliyettedir. Biri İstanbul'daki bir kulübün şubesi (burası sadece üye kaydı yapmakta), diğer kulüpler ise depozito karşılığı kaset kiralamaktadır.

Bandırma'da, 7 video kulüp ve yaklaşık ikibinin üzerinde video cihazı-renkli Tv vardır. İlk video kulüp 1982 bahar aylarında kurulmuş-

---

(21) Bak., Erdoğan, Süleyman

(22) Bu rakamlar 1983 yılına ait rakamlardır.

(23) Bak., Cumhuriyet Video Eki, s.6.

tur. İstanbul'daki video kulüplerin temsilcisi olan 3 video kulüp vardır. Bir kulüp de film işletmecilerinin temsilciliğini yapmaktadır. (24) Bandırmanın 16 köyünde de video gösterileri yapılıyor. Fakat polis denetimleri dolayısı ile, eskiden gösterilen konulu filmler artık yerini "Sulukule"de ve gazino sahnelerinde çekilmiş gösterilere bırakmıştır. (25)

Bolu'da sadece bir video kulüp vardır, ilçesi olan Düzce'de üç adet video kulüp bulunmaktadır. (26)

Bursa'da 9 adet video kulüp vardır, sadece bir tanesi (Ulusal Video'nun bayi) yasal konumdadır. Diğerleri ise, korsan çalışmaktadır.(27)

Çorum'da sadece bir video kulüp vardır.

Denizli'de üç video kulüp, 1000 civarında video cihazı vardır.

Diyarbakır'da yasal çalışan üç video kulüp vardır, dördüncü kulüp korsan çalıştığı için kapatılmıştır.

Eskişehir'de 9 video kulüp bulunmaktadır. İlk kulüp 1981 yılında açılmıştır.

Gaziantep'de 6 adet video kulüp vardır. Gümrük müdürlüğünün verdiği bilgiye göre 1983 yılında (yurt dışındaki işçiler yoluyla) kente giren video cihazı-renkli Tv sayısı 1982 yılına göre % 10 artış göstermiştir.

İzmit'te ise yakın ilçelerle birlikte toplam on video kulüp, 750 civarında video cihazı ve 5 bin adet renkli Tv vardır.

Kayseri'de İstanbul'da merkezi olan bir kulübün bayi ve 140 üyesi vardır. Video cihazı ve renkli Tv sayısı 1500'ün üzerindedir. Bu ilde kasetler Emniyet Müdürlüğü tarafından denetlenmektedir.

---

(24) Cumhuriyet Video Eki, "Anadolu'da Sinemacılar..", (12.8.1983), s.6

(25) Film Market, "Bandırma'daki Video Kulüpler", (Nisan 1983), s.9

(26) Film Market, "Kentlerde Son Durum", (Mayıs 1983), s.9.

(27) Bak., Film Market, (Nisan 1983), s.9.

Konya'da kayıtlı olarak çalışan iki video kulüp vardır. Yasal hiçbir kontrol yapılmadığı için porno filmler büyük ilgi görmektedir. Değişik bir kooperatifleşme uygulanmaktadır. Bir grup, her ay aralarında bir veya iki kişiye video cihazı almaktadır. (28)

Muğla'da sadece bir video kulüp bulunmaktadır. Bir video cihazı satıcısı ayda en fazla 6 cihaz satabilmektedir.

Sivas'da tek bir video işletmesi vardır ki, o da aynı zamanda bir film işletmesidir. Sadece üç üyesi olması şaşırtıcıdır.

Trabzon'da bir buçuk yıldır faaliyette bulunan dört video kulüp vardır. Açık yerlerde film gösterimi ise, yasaklanmış durumdadır ve kontrol altındadır.

Urfa'da ise çok sayıda video cihazı olmasına rağmen video kulüp bulunmamaktadır. Ancak Gaziantep ve Diyarbakır'dan kaset temin edilmektedir.

Yozgat ve Zonguldak'da ise sadece bir video kulüp vardır. (29)

Kanaatimizce, sonuç olarak tüm Anadolu'da gözlenen ortak yönler; seyredilen kasetler arasında türk filmlerinin büyük çoğunlukta olması, korsan çalışan kulüplerin olması, açık yerlerde film gösteriminin zor denetlenmesi ve sinemacıların izleyicilerinin videoya kaymasından şikayetçi olmalarıdır. (30)

---

(28) Bak., Cumhuriyet Video Eki, s.6.

(29) Film Market, "Kentlerde Son Durum", (Temmuz 1983), s.9.

(30) Bak., Aynı Kanaatte, Cumhuriyet Video Eki, s.6.

II. Video Birlikleri (Dernekler)

Türkiye'de video olayı böylesine büyük boyutlara ulaşınca, bu alanda iş sahibi olanları bir dernek altında toplama fikri de yoğunlaştı. Bu fikrin öncüleri İstanbul'da "VİSAD" (Video Prodüksiyon, Yapım, Yayın Sanayicileri Derneği), Ankara'da "AVİB" (Ankara Video Birliği) dir. Bunlara son olarak "İZVİB" (İzmir Videocular Birliği Derneği) katılmıştır. (31). Bugün başta Antalya olmak üzere diğer büyük kentlerde video birliklerinin kurulması üzerinde çalışılmaktadır. (32)

1. VİSAD (Video Prodüksiyon, Yapım, Yayın Sanayicileri Derneği)

Video yapımcıları, üreticileri ve diğer ilgili alanlarda çalışanlar, iş kollarının ekonomik, yasal, toplumsal sorunlarını halletmek üzere biraraya gelerek VİSAD'ı kurdular.

Başlangıçta 52 video işletmesi üyesi olan VİSAD'ın bugün üye sayısı 100'ün üzerindedir. Derneğin kurulması resmi makamların önerisi ile gerçekleşti. Video şirketlerinin sorunları konusunda kendilerine muhatap olacak resmi bir kuruluş istediler ve bu doğrultuda VİSAD kuruldu. Derneğe üye olabilmek için, video işletmelerinin tüm çalışmalarının yasal olma koşulu aranmakta.

Derneğin işlevleri ;

- Bilimsizce videoculuk yapan kişileri aydınlatmak,
- Üyeler arası dayanışmayı sağlamak,
- İş ve çalışma şartlarını düzenlemek,
- Haksız rekabeti önlemek,
- Denetimler konusunda resmi makamlara yardımcı olmak,
- Üyelerin yasal haklarını korumak ve temsil etmek,

---

(31) İZVİB, Temmuz 1984 yılında çalışmalarına, 22 üyesi ile başlamıştır. Kurucu Başkanı A.Cemal Mallı'dır. AVİB'in tüzüğündeki bazı değişikliklerle çalışma tarzını saptamıştır. Video Magazin, (Ağustos 1984), s.9.

(32) Karadağ, Harun, Konuşma, "2.Video Sempozyumu", (28.5.1984)

- Özel ve devlet daireleri ile olan ilişkilerine yardım etmek ,
- Gerekli olan elektronik cihaz ve yedek parçaları temin etmek ,
- Kongre , seminer , fuar , sergiler düzenlemek (33) ,
- Mevzuat hükümlerine uyarak izin alınmak şartı ile milli ve milletlerarası kuruluşlara üye olmak , temsilci göndermek ,
- Üyelerin mesleki gelişmeleri ve gereksinmelerinin karşılanması için yerli ve yabancı sermaye kaynaklarından krediler temin etmek ,
- Kalifiye işçi , teknisyen , idareci , Tv oyuncusu yetiştirilmesi konusunda yurt dışına eleman göndermek ,
- Sevk ve idare prodüktivite , halkla ilişkiler ve iş emniyeti gibi konularla ilgili çalışmaların teşviki için kurslar tertip etmek , yayında bulunmak , yerli yabancı fuarlara ve sergilere iştirak etmektedir. (34)

Yani genel çerçeve içinde derneğin kuruluş amacı , video prodüksiyon , yapım ve yayın sanayicilerinin karşılaştığı ve karşılaşacağı sorunlara yasal , ivedi ve kalıcı çözümler getirmektir.

Başkanlığını Harun Karadağ'ın yaptığı VISAD , Ağustos 1983 tarihinden itibaren resmen çalışmalarına başlamıştır . İlk sempozyumunu 28 Mayıs 1984 tarihinde organize etmiştir . Bugüne kadar sansür ve yerli-yabancı telif hakları konusunda resmi organlarla ve yurt dışındaki film işletmeleri ile çok sayıda yazışmalar yapmıştır . (35) Halen çalışmalarını başarıyla sürdürmektedir .

2. Ankara Video Birliği

28 Mart 1983 Pazartesi günü Ankara'daki video işletmeleri iki ayrı grup halinde toplanmışlardı . Bu gruplardan biri daha sonra resmen kabul edilmiş olan "Ankara Video Birliği"dir . İlk toplantı "Zenger Video

---

(33) Video Magazin . "Visad Nedir? Amaçları Nelerdir?" , (Ağustos 1983) s. 18-19

(34) Bak. , Akmaral , Kemal , s.42

(35) Bak. , Video Magazin , s.18-19

Basın Ajansı" tarafından tertiplendi ve buna onbir video işletmesi katıldı. Alınan karar sonucu Ankara Video Birliği adı altında ortak hareket etmeye ve en kısa zamanda Ankara Emniyet Müdürlüğü ile ortak bir toplantı yapmaya karar verdiler. (36)

Birliğin amacı, üyelerinin iş ve çalışma şartlarını daha düzenli hale getirmek, üyeleri arasında maddi ve manevi yardımlaşmayı en geniş hizmet ölçülerine götürerek mesleki dayanışmayı sağlamak, mesleğin sosyal ve iktisadi gelişmesini sağlamak, üyelerin hak ve çıkarlarını korumak, geliştirmektir.

Birliğin, Ankara Valiliği'ne ve Ankara Emniyet Genel Müdürlüğü'ne verdiği tüzükte, işlevleri şu şekilde belirtilmiştir.

- Yurdumuzda büyük bir gelişim gösteren video sanayinin istikrarlı bir şekilde yönlendirilmesi, gelişimin sağlanması yolunda belirli ilkeler kurup bunların uygulanmasının denetlenmesi, mesleğin her türlü propagandasının yapılması ve bunun için fuarlar ve sergiler düzenlenmesi.
- Üyelerinin, müşterilerine sundukları hizmetin, kapsamını genişletmek, teknik servisler kurmak, kalite kontrolleri ve teknik bakım olanakları yapabilecek bir organizasyona erdirmek, teknik konularda aydınlatıcı broşürler ve süreli yayınlar çıkartmak.
- Üyelerinin mesleki bilgilerini artıracak seminerler düzenlemek, sosyal, kültürel ve teknik çalışmalarını örgütlemek, gerektiğinde kooperatifler kurmak.
- Üyelerinin pazarladığı hizmetlerde (özellikle video bantları konusunda) belirli standardlaşmaya gitmek, tek tip uygulama ile Birliğe saygınlık yaratmak.

---

(36) Köroğlu, M.Özbek, "Ankara'da Videocular", Film Market, Nisan 1983, s.9.

- Yasal ölçülerde milli ve milletlerarası mesleki kuruluşlarla ilişki kurmak.
- Üyelerin ihtiyacı olan her türlü hammadde, yarı mamul, ve mamul maddeleri ithal etmek, ihraç etmek yolunda resmi çalışmalar yapmak.
- Video sanayicilerinin ortak kamuoyunun oluşturularak Birliği söz sahibi hale getirmek, hukuki düzenlemelerde yetkili makamlara yardımcı olmak.
- Sayılan amaçların ve benzerlerinin gerçekleştirilmesi için resmi ve özel kuruluşlarla ilişkiye geçmek.(37)

Başkanlığını Erkal Zenger'in yaptığı Ankara Video Birliği, şimdiye dek Şubat 1984'de "Video ve Sorunları" adlı bir sempozyum düzenledi ve halen çalışmalarına devam etmektedir.

---

(37) Video Tv, "Ankara Video Birliği Son Gelişmeler", No.15, der., Akmaral, Kemal, Türkiye'de Video Olayı, s. 40-41.

III. Video Montaj Sanayi

Türkiye'de video talebinin birdenbire artış göstermesi ve ilginin çok fazla olması sonunda, 1982 Kasım ayında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı renkli Tv üreticisi ve Tv yan sanayi kuruluşlarına video cihazı üretimine başlamaları çağrısında bulundu. (38)

Bunun üzerine firmalar montaj izni alabilmek için gerekli şartları yerine getirerek Haziran 1983'de reklam kampanyalarına başladılar. Ancak Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı üretimi arttırmak amacı ile montaj izni vermek için çok ağır şartlar ileri sürüyordu. Haziran 1983 sonuna kadar 4000, 1983 yılı sonuna kadar 8000, ve sonraki her yıl için 12000 adet video cihazı üretilmesini, %10'luk bir bölümünün ihraç edilmesini şart tutuyordu. Ayrıca bazı malzemelerin baştan, diğerlerinin ise belli süreler itibariyle ithaline izin verilmeyeceğini bildiriyordu. (39) Bu şartlar altında üretime başlayan 11 firmadan, zamanla öngörülen barajı aşamayan 3 firmanın lisansları iptal edildi.

Fakat daha sonraki hükümet değişikliği neticesinde, ithalat rejimi değişti ve serbest dış ticaret düzeni benimsendi. Dolayısıyla, yürürlükte olan "Montaj Sanayi" hükümleri geçerliliğini yitirdi. Elleri-nden lisansı alınan üreticiler yeniden üretime girme hakkına sahip oldular. Artık istenilen ölçüde ithalat yapmak, üretmek, satmak serbest oldu. Fakat başka bir sorun kendini gösterdi ki, o da dışardan ithal edilen mamullerin yerli üretimle rekabete girmesi. Ayrıca dışardan ne miktarda ve ne kalitede mal gireceği konusundaki belirsizlik de yerli montaj sanayini endişeye düşürüyor. Yeni kararlar

---

(38) Film Market, Sonok, Hakan, der., "Bugüne Nasıl Gelindi", (Nisan 1983), s. 10.

(39) Cumhuriyet Video Eki, "Yıl sonuna kadar", (12.8.1983), s.7.

uyarınca, yarı mamul ithalatında daha önce % 100'lere varan gümrük vergilerinin hemen hemen sıfıra düşürülmesi daha kaliteliyi aynı fiyata üretmeye imkan yaratıyor. (40) İthal edilecek malların satış fiyatları fon farkı nedeni ile yerli malların üzerinde olacak. Dolayısıyla yerli üreticiler yeni ithal değişikliğinden zarar görmeyecekler. Fakat yarı mamul üreticileri için durum biraz endişeli. Çünkü mamul üreticileri, eskiden kalite standardı bulamadığı için, yan sanayi mallarını ithal etmeye yönelecekler. Bu arada yarı mamul üreticileri daha kaliteli ve daha ucuz mal üretmek zorunda kalacaklar. Rekabet yerli yapımların fiyatlarını etkilememekle beraber, üreticileri ürün çeşitlemesi yapmaya ve garanti sürelerini uzatarak pazar payını korumaya zorlayacak. Bundan önceki uygulamada ise üreticilerin çoğu zararına ihracat yaptılar. Bugün cihaz üreticileri için en önemli sorun ; daha önce Sanayi Bakanlığı'ndan alınan tahsisler şimdi Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'ndan alınıyor ve bu talepler birikmiş durumda. Taleplerin cevapları gecikirse sektör birdenbire duraklama noktasına gelebilir. (41)

Son olarak, bu konuda halihazırda 10 adet video cihazı montaj sanayi ve 4 adet video kaset sanayi şirketi olduğunu belirtelim. Faaliyete geçmek üzere hazırlanan ise 3 adet video montaj ve 4 adet video kaset sanayi şirketi bulunmaktadır. (42)

1. Video Cihazı İmalatı

Bugün faaliyette bulunan 10 adet video cihazı üreten firmaların adları, ürettikleri markalar, lisansları sistemleri, modelleri, fiyatla-

---

(40) Dünya Dosyası, "Video Tv piyasasına artık ..", (6.2.1984), s.1

(41) Öztekin, Maral, "Tv ve Video İthalatından Çekinmiyoruz", Dünya Dosyası, (6.2.1984), s.4.

(42) Karadağ, Harun, VİSAD Bülteni, 13.3.1984

rı ve özellikleri şöyledir :

CİHAN ELEKTRONİK

Ürettiği Marka : Grundig
 Lisans : Grundig
 Sistem : V 2000
 Model : Super 2000 2X4
 Fiat : 303.800.- TL.
 Özellikleri : 8 saatlik kayıt olanağı, kafayı banttan ayıran sistem, kaset süresini, kalan ve geçen zamanı gösteren sistem, otomatik program bulma, 99 gün için 5 programı programlama olanağı, akü takviyesi, uzaktan kumanda, otomatik görüntü ayarı.

TELRA (PROFİLO)

Ürettiği Marka : Sony
 Lisans : Sony
 Sistem : Beta
 Model : SLC 6
 Fiat : 341.000.- TL
 Özellikleri : Otomatik geri sarma, görüntü dondurma, 7 günlük (7 program) programlama olanağı, uzaktan kumanda.

BEKO TEKNİK

Ürettiği Marka : Toshiba
 Lisans : Toshiba
 Sistem : Beta
 Model : 9600
 Fiat : 270.000.- TL
 Özellikleri : Hızlandırılmış gösterim, ağır çekim, nem ikaz lambası, dijital göstergeli saat, dolu kasete ses kayıt olanağı.

YÜCEL ELEKTRONİK

Ürettiği Marka : Thomson
 Lisans : JVC
 Sistem : VHS
 Model : -
 Fiat : 295.000.- TL
 Özellikleri : Otomatik geri sarma, uzaktan kumanda, 14 gün için
 (8 program) programlama olanağı,

DİZEL MAGNET (ALARKO)

Ürettiği Marka : Blaupunkt
 Lisans : Blaupunkt
 Sistem : VHS
 Model : RTV-211, RTV- 200 EM
 Fiat : 310.000.- TL
 Özellikleri : Dolu kaset üzerine ses kaydı olanağı, dolby
 gürültü giderme sistemi, otomatik geri sarma,
 ileri geri sarmada görüntüyü ekranda izleme,
 14 günlük programlama olanağı.

ALARKO

Ürettiği Marka : Altron
 Lisans : Sanyo
 Sistem : Beta
 Model : VTC 500
 Fiat : 261.000.- TL
 Özellikleri : 8 ayrı programı otomatik kaydetme olanağı,
 görüntüyü dondurma, uzaktan kumanda, dijital
 saat.

META ELEKTRONİK

Ürettiği Marka : Fisher
 Lisans : Fisher
 Sistem : Beta
 Model : VBS 7300
 Fiat : 294.000.- TL
 Özellikleri : Uzaktan kumanda, görüntü dondurma, 8 günlük otomatik programlama, dolu kasete ses kayıt olanağı, dijital saat.

NEVTRON

Ürettiği Marka : Siemens
 Lisans : Siemens
 Sistem : Beta
 Model : FM 252.0
 Fiat : 295.000.- TL
 Özellikleri : Uzaktan kumanda, 8 günlük otomatik programlama, resim dondurma, dolu kasete ses kaydı, numarator. (43)

UÇURGÜL

Ürettiği Marka : NEC
 Lisans : NEC
 Sistem : Beta
 Model : PVC-764 E
 Fiat : --
 Özellikleri : Bir program seyrederken diğerini kaydetme olanağı, uzaktan kumanda, otomatik geri sarma ve otomatik tekrar, bir haftada dört program sistemi.

EGE ELEKTRONİK (İES)

Ürettiği Marka : Sanyo

Lisans : Sanyo

Sistem : Beta

Model : -

Fiat : -

Özellikleri . Otomatik geri sarma, durdurma ve uzaktan kumanda . (44)

2. Video Kaset İmalatı

Türkiye'de yerli video kaset üretimi video cihaz üretme gibi montaja dayalı olarak çalışıyor. Bugün video kaset üreten dört kuruluş bulunuyor. Bunlar "Tek Manyetik Sanayii ve Ticaret A.Ş." ürettikleri kasetin adı "Raks", "Noramin Norm Melamin Sanayi Ticaret A.Ş." ürettikleri kaset "Nora" (45), "Foneks" ve "Bandsan" firmaları ortaklaşa ürettikleri kaset "CVS" (46), "Güntaş Limited Şirketi" ürettikleri kaset "Fokus".

Güntaş Ltd. Şti. başlangıçta "Gama" kasetlerini üretirken, Mart 1984 tarihinden itibaren daha değişik sistemle ve tamamen ithal parçalardan monte edilen "Fokus" kasetlerini üretiyorlar. (47)

Üretimlerinden bu yana yerli kasetlere talebin her geçen gün arttığı görülüyor. İç piyasayı doyurduktan sonra firmalar ihracata başlayacaklar. Dünyada manyetik band üretimi yapan sadece 5 firma bulunuyor, yani manyetik band ileri teknoloji ve özel üretim koşulları gerektiriyor. Bu yüzden ülkemizde üretilen bandların parçaları ithal edilip, montajı yapılıyor. Ancak yavaş yavaş bazı parçalar Türkiye'de üretilmeye baş-

(44) Bak., der., Akmaral, Kemal, s. 33.

(45) Dünya Dosyası, "Üreticiler Tercihini Yerli ..", (6.2.1984), s.1.

(46) Akmaral, Kemal, Görüşme, (1.6.1984).

(47) Güntaş Pazarlama, Görüşme, (1.6.1984).

lanmış durumda, Video kaset pazarının yıllık talebi 4 milyon kaset, bu canlılık yan sanayi ve montaj sanayi üretiminin hızlı gelişmesini sağlıyor. Videonun kullanım alanının zamanla genişlemesi, video piyasasındaki talebi daha da arttıracak. Bunun için Güntaş Firması, tüketicuyu bilinçlendirmek amacı ile video konusunda eğitici bir yayın çıkarıyor. (48)"CVS" kasetleri altı aydan beri üretiliyor. Bu kasetin sadece iç aksamı ithal ediliyor. Dışı Türkiye'deki kalıplar vasıtasıyla yapılıyor ve tüm parçalar burada monte ediliyor. "Nora" kasetleri Pal, Secam, NTSC standartlarında kullanılabilecek şekilde, 2 sistemde (VHS, Beta) 9 modelin üretimini yapıyor. Bantlarda görüntü ve ses netliği, renklerde zenginlik, uzun ömür, tekrar tekrar silinip kaydetme, üretimde üstün teknoloji ve sıkı denetim garanti ediliyor. (49)

---

(48) Yeşilsirt, Ceyhan, "Üreticiler Tercihin Yerli ..",
Dünya Dosyası, (6.2.1984), s.4.

(49) Nora Dynoram, El Broşürü.

IV. Video Programı Üreten Stüdyolar

Türkiye'de video cihazının, video seyircisinin, video kulüplerinin, video band ve cihaz imalatçılarının günden güne artması sonucu bu piyasanın talebini karşılamak için yeni kaynaklar gerekti. Bu boşluğu büyük ölçüde dolduranlar da video stüdyoları oldu. Video sahipleri gereksinmelerini video kulüplerin ellerindeki kasetlerden sağlıyorlardı. Görüldü ki, zamanla bu kasetler yetersiz kaldı, yeni yapımlara gerek duyuldu. İşte ilk olarak 27 Temmuz 1983 tarihinde Almanya'daki bir Türk firmasının yan kuruluşu olarak "Videola Ses ve Görüntü İşletmesi Ticaret Ltd. Şti." kuruldu. Önceleri amacı sadece Almanya'daki firmaya program temin etmek olan stüdyo daha sonra konulu, belgesel, kültürel film, show, Tv oyunu çekimine yöneldi. Bugün ise Türkiye'deki şirketlerin reklamcılık konusunda video ile ilgili işlerini yapıyorlar. Birlikte çalıştıkları ajanslara tanıtılacak mamülün çekimini, montajını, dublajını yapıp kaset halinde teslim ediyorlar. Yerli filmcilerin şimdiye dek Avrupa'da yaptırdıkları film negatiflerinden video kaset üretmek işini yapıyorlar. Yurt içi ve yurt dışındaki video kulüplerdeki programlara çeşitli firmaların reklam anonslarını (filmlerini) yerleştiriyorlar. Firmaların tanıtım, üretim, pazarlama olanaklarını arttıracak dökümanter video bantlarını 15-45 dakikalık U-matic veya diğer sistem bantlar halinde hazırlıyorlar. Stüdyo dışı çekimleri de, seyyar oldukları için gerçekleştiriyorlar. (50)

Her türlü video dublaj, kaset çoğaltma, montaj ve bu konuda müşavirlik hizmetleri veriyorlar. Bu stüdyo günde 500 adet video kaset doldurabilecek teknik kapasitededir. (51) Sony'nin tüm teknik olanaklarına sahip

---

(50) Minareci, Kazım, "Amacımız Video..", Video Magazin, (Ekim 1983), s. 34-35

(51) Minareci, Kazım, "Piyasada Yeni Bir .." Film Market, (Eylül 1983), s. 12-13.

kompakt bir stüdyodur. Kuruluşundan bugüne kadar sadece Almanya'ya 100 bin dolarlık ihracat yapmış durumdadır. (52) Korsan kasetçiliği önleyebilmek için stüdyo iki tedbir almış durumdadır. İlki programları orijinal ambalajları içinde satışa sunmak, ikincisi video kulüplerin de program ihtiyacını karşılamak için üretilen programları video kulüpler aracılığı ile video seyircisine iletmektir. Video stüdyolarının en önemli iki sorunu ise, video program imalatçılarına koruyucu yasaların henüz mevcut olmaması ve kalifiye teknik elemanın çok az sayıda olmasıdır. (53) Bugün ülkemizde kendi programını üretebilen 9-10 stüdyo mevcuttur. (54) AFM, Köşk gibi müstakil stüdyolar, Ulusal Video, Odvi Video, Vanel Video, Sky Video, Video 83 gibi kulüplere ait stüdyolar, bir de Ankara'da Ankara Sanat Evi'nin reklam filmleri için kullanılan stüdyosu şu an faaliyette olan stüdyolardır. (55)

---

(52) Bak., Minareci, Kazım, s. 34 - 35.

(53) Bak., Minareci Kazım, s. 12 - 13.

(54) Bak., Akmaral, Kemal, "Türkiye'de Video Olayı", s.47.

(55) Akmaral, Kemal, Görüşme, (1.6.1984)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BİR KİTLE İLETİŞİM ARACI

OLARAK VIDEO

§ 4. BİR KİTLE İLETİŞİM ARACI OLARAK VİDEO

Kitle iletişim araçlarından yararlanılarak, bilgi, düşünce, tutumların ; belirli bir mekanda buldukları varsayılan büyük sayıdaki insanların meydana getirdiği her çeşit topluluklara (yani kitleye), tek yanlı olarak ulaştırılmasına "kitle iletişimi" denir. İngilizce "Mass Communication" deyiminin çevirisi olarak dilimize girmiştir.(1)

"Kitle İletişim Aracı" ifadesi ise dilimize İngilizce "Mass Media" deyiminin tercümesi olarak yerleşmiştir. Basın, radyo, Tv, sinema filmleri gibi, belirli bir toplumda, belirli bir zamanda haberlerin yayılmasına yarayan araçların tümünü ifade eder.(2) Bu araçların ortak yönü, haber, duygu veya düşünceleri, yazı, resim veya ses olarak çoğaltmak suretiyle anonim nitelikteki kitlelere ulaştıran teknik araçlar olmalarıdır. Halkı aydınlatma , eğitme veya eğlendirme amacıyla kullanılırlar. Kamu oyunun oluşturulması, düzenlenmesi, devletlerarası ilişkiler ve halkın eğlence gereksiniminin karşılanması açısından KIA (Kitle İletişim Araçları) çok önemlidir.(3)

Bu araçlarla insanların ümit ve tutumları, etraflarındaki dünya ve bizzat kendileri hakkındaki fikir ve düşünceleri arasında yakın ilişkiler oluşmakta ve bunlar insanların toplumsal yaşamlarına yeni boyutlar getirmektedir. Araştırmalara göre, kitle iletişimi, kişilerin esasen inanmak istedikleri fikir, düşünce ve kanaatları güçlendirici etki yapmaktadır.(4) İşte 20. Yüzyılın harikası video da haber, eğlence, eği-

-
- (1) İcel, Kayıhan, Kitle Haberleşme Hukuku, İst., Sulhi Garan M.,1977 s. 8-9
- (2) Gürbüz, Sevim, Kitle Haberleşmesi, Filiz Kitabevi, Beyazıt-İstanbul, 1980, s. 18-20
- (3) Bak., İcel, Kayıhan, s. 10-13.
- (4) Dönmezer, Sulhi, Basın ve Hukuku, İst. Sulhi Garan Mat.,1976, s.5-7.

tim fonksiyonlarıyla bir kitle iletişim aracıdır.

KİA işlevleri itibariyle beraberlerinde kitle kültürünü getirirler. Kitle kültürü belirli bir endüstri tekniğine dayanan ve geniş halk kitlelerine yayılan davranışlar, gösteriler ve olguların bütünüdür. Kitle kültürü standarddır, ticari amaçlıdır, yetersizdir ve uyutumdur. (Pasifize edicidir). Ülkemizi işte böyle çok yönlü bir KİA olan video etkisi altına almıştır. (5)

1. Diğer Kitle İletişim Araçları Arasındaki Yeri ve İlişkileri

Kitle iletişim araçlarının, birey ile toplum arasındaki ilişkiler açısından gelişmesi önce "merkezileşmeye" sonra da "bireyselleştirmeye" yönelik olmuştur. İlk aşamada (merkezileşmede) iletişim araçları (örn. Radyo, Tv) kitleselleşmiş, böylece toplumun bireyi denetleme gücü artmıştır. İkinci aşamada ise teknolojik gelişme kaset imalatını gerçekleştirmiş, bireyin özgür tercihini ön plana çıkarmıştır. Kaset son derece etkin bir kanaldır, izleyeni cabuk ve derin biçimde etkiler, çünkü birey kasetini kendi tercih eder yani etkilenmeye açık durumdadır. Belli bir merkezden geniş alanlara yayın yerine, videoda kişinin kendi istediğini yayınlama sözkonusudur. Ses ve görüntüyü birlikte veren kaset, dolayısı ile video, dış dünyadan korunmuş olan "ev" de geçen bir olaydır. (6)

Kanaatimizce, sonuç olarak ne bir merkezden yayın yapan Tv, ne sokağa çıkıp seyredilen sinema, ne sadece sese dayalı radyo, ne de sadece göze hitap eden basılı yayın, videonun çok yönlülüğüne erişemez.

1. Video - Tv İlişkisi

Televizyon 1929 yılında icat edilip 1936 yılında kullanılmaya başlan-

---

(5) Bak., Gürbüz, Sevim, s. 20-23

(6) Kongar, Emre, "Videonun Toplumsal Açısından..", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s.10-11.

mıştır. Kullanım şekli çeşitli ülkelerin siyasi konumlarına göre farklılık gösterir. Örneğin, ABD ve Japonya özel Tv İstasyonları kurmuşlar, Avrupa ise devlet kontrolünde bir Tv sistemini kabul etmiştir. Sonuç olarak her iki sistemde de izleyiciler bir istasyondan gönderilen yayını izlemek durumundadırlar. (7) Videonun icadı ise Tv'den 26 yıl sonra gerçekleşti, yayın kullanımı ancak 1970'li yıllarda başladı. Bu süre içinde dünya teknolojiye çok büyük mesafeler kaydetti. Dolayısı ile bireye ait olmak ve istediği yerde kullanmak hürriyetine sahip, taşınabilir bir alet geliştirildi. Videoda ne yayın saati, ne yayının içeriği, ne de yayının süresi başka birinin seçiminde değildir. Teknik açıdan farklılıklar mevcuttur. Tv çekimleri bir ekip çalışması ile gerçekleşir. Yönetmen ve yapımcı mühendisi birlikte karar vermek, çalışmak zorundadırlar. Tv yapımcı çalışmaları her zaman hızlıdır. Üç, dört ya da daha fazla kamera kullanıldığında kameramanlar, resim seçici, kamera kontrolcüsü, yapımcı mühendisi ve yönetmen çok çabuk karar ve komut vermek ve komutları hemen yerine getirmek zorundadırlar. Ekip arasında uyum, saygı, dayanışma ve sevgi olmazsa iyi program yapmak zordur. Çekimden sonra hata düzeltme olanağı pek yoktur, renk, ışık, ses ve kurgu sorunları çekim esnasında düzeltilir.(8) Halbuki video çekimlerinde herkes monitörden çekilenleri izleyebilir, böylece seçme bir kişinin insiyatifinden çıkarak tüm çalışanların etkin olabileceği bir duruma gelir. (9)

Aslında video ve Tv birbirlerini destekleyici fonksiyonlara sahiptir. Bir Tv programı çekimi esnasında bazı sahneler video kamera ile video

---

(7) Bak., Gürbüz, Sevim, s. 35-36.

(8) Simmons, Lawrence, "Video Yapımı", Film Market, (Temmuz 1983) s. 11.

(9) Stoney, George, C., çev. Ziya Aksu, "1970'lerin Ayna Makinası", Film Market, (Eylül 1983), s.15.

banda kaydedilebilir. Bu Tv nin videoyu kullanmasıdır. Video cihazı ise bir Tv ekranı olmadan görüntüyü gösteremez. Bundan başka Tv yayınlarının videoya kaydedilmesi ve videonun Tv cihazını kullanmasının bir başka örneğidir. Özellikle ABD gibi 60 kablolu, 18 antenli Tv kanalı olan bir ülkede videonun kullanım amacı büyük oranla Tv programlarını kaydetmeye yöneliktir. (10) Kanaatimizce, Tv nin video karşısında dezavantajları, programların ne denli iyi olursa olsun izleyiciyi baktırması, her yaşa hitap eden bir programın aslında kimseye seslenmiyor olması, görüp beğenilen bir programı yineleme olanağının olmamasıdır. (11)

a) TRT Televizyonu ile Videonun Karşılıklı Etkilenişleri

Ağustos 1983 tarihinde yapılan bir araştırmaya göre Türkiye'de video sahiplerinin % 62.5'i video programlarının yanısıra TRT TV'sinin yayınlarını da izlemektedir. Geri kalan %6.2 lik kesim ise TRT TV'sinde sadece haberleri izlemektedir. Bu pek çok kişinin siyah-beyaz program seyretmek yerine renkli video program seyretmek istediğini gösterir.(12) (13) Bir yandan, TRT yetkililerinin 1 Temmuz 1984 tarihinden itibaren renkli yayına geçecekleri anonsundan dolayı video piyasası (cihaz, program üreticileri, kulüpler) huzursuzluk içindeyken, diğer yandan video salgını her alanda hızını sürdürmektedir. 1968 yılında Tv ülkemize yeni yeni girmeye başladığında sinema ve tiyatro sahipleri de aynı korkuyu yaşamışlardı. Ama zamanla bilinçli sinema, tiyatro seyircisi, Tv seyircisinden ayrıldı ve her iki alanda yeterince ilgi gördü. Aynı gelişim

(10) Tv 7 Gün, "TRT Korsan Videoya Savaş Açtı", (23.1.1984), s.12.

(11) Aynı Kanaatte, Belgil, Vehbi, "Videonun Vaatleri", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s.8.

(12) Dünya, "Video Sayısı Milyonu Aştı", (6.2.1984), s. 1-4.

(13) Bu TRT TV'sinin tamamen renkli yayına geçmesinden önce yapılmış bir araştırmadır.

TRT ile video içinde söz konusu ama burada en büyük etken TRT TV'sinin programlarının kalitesi ve içeriğidir. (14) Bir çok araştırmaya göre, bugün Türkiye'de videonun büyük boyutlara ulaşmasına neden TRT Tv'sinin programlarının seyredilemez oluşudur. Hatta yönetim olarak TRT'nin, video kulüplerin gelişmesine, yaygınlaşmasına yardımcı olduğu görülmüştür. Video olayının güçlenmesi TRT Tv'sinin gerilemesine neden olacaktır. Çünkü Tv'de reklamlar asgariye indirilirken, video kasetlerde program ortasında reklamlar yer almaktadır. Reklam verenler video izleyicisini Tv izleyicisine tercih etmişlerdir ve edeceklerdir. Ayrıca başarılı sanatçılar ve kalifiye elemanlar TRT Tv'sinden uzaklaşarak özel sektörde çalışmaya başlamışlardır. (15) Tüm bunlara rağmen ekonomik açıdan Tv izlemek daha kazançlıdır. Bir video kasetin bir gecelik kirası 250 - 500.- TL. arasında olduğu halde, 4 saatlik bir Tv programı 420 kuruşa mal olmaktadır. TRT yetkilileri, videonun Tv yayınlarıyla karşılaştırılamayacağını ileri sürerek, TRT'nin eğitim, eğlendirme ve kamoyu oluşturma görevini yerine getirdiğini, video kasetlerin ise bu amaca yönelik olmadığını belirtmektedir. Ayrıca vatandaşın TRT karşısında ikinci bir yayın izleme olanağı bulamadığı sürece TRT'yi tercih ettiğini belirten yetkililer, video konusunda çok iyimser bir tavır içinde olduklarını açıklamaktalar. (16) Oysa ki, TRT'nin video olayından etkilendiği, 29.1.1984 tarihinde yayınlayacağını belirtip, son anda yayından kaldırdığı "Video Olayı" adlı programdan anlaşılmaktadır. (17)

---

(14) Akmaral, Kemal, "Videonun Geleceği", Video Magazin, Kasım 1983, s.4.

(15) Tv 7 Gün, bak. der. Akmaral, Kemal, (26.9.1983), s.10-11

(16) Dünya Dosyası, "Videonun Tv Yayınlarıyla ..", (6.2.984), s. 1-4

(17) Tv 7 Gün, "TRT Korsan Videoculara..", (23.1.1984), s.12.

2. Video - Sinema İlişkisi

Video ve sinema aynı eserin başka başka yollardan kullanılışıdır.(18) Diğer yandan, video sinemayı tali hale getirmiştir. (19) Çünkü video sinema filmini kapsayabildiği gibi birçok fonksiyonu da kapsamaktadır. Kullanım amaçlarından en büyüğü ise, sinemada izleme olanağı olmayan bir filmi izleyebilmektir. Videonun seçme özgürlüğü sinema karşısında da söz konusudur. Örneğin, bir semtte 7-8 sinema varsa, kişi 7-8 seçenek arasında kalıyordur, halbuki videoda seçenekler sonsuzdur. Bunun yanı sıra, sinema geniş perdenin olanaklarından yararlanır. Video ise en fazla 67 ekran bir Tv aygıtına sıkışmıştır. İzleme zevki sinemada videoya nazaran çok fazladır. (20) Türk sineması ve Türk Video piyasası arasındaki ilişkide ise en başta hukuki boşluklardan doğan sorunlar göze çarpar. (21) Korsan videocular adı verilen haksız kazanç sahipleri yüz milyonlarca liralık Türk filmini fütursuzca kullanmaktadırlar. Kanunen yasak olmasına rağmen kahvehane, çay bahçesi, birahane, gazino gibi yerlerde Türk filmleri (özellikle arabesk kültürün filmleri) (22) ticari maksatla gösterilmektedir. Başka bir sorunda henüz sinemalarda gösterilmemiş filmlerin video kasetinin olması ve bunun umuma açık yerlerde gösterilmesidir. (23)

-
- (18) Scognamillo, Giovanni, "Amacımız..", Video Magazin, (Ocak 1984) s.39.
- (19) Zeybek, Haşmet, "Sinema", İktisad Dergisi, (Eylül-Aralık 1983) s.36.
- (20) Şener, Erman, "İzleyici Video ilişkisi", Milliyet Sanat, (1.11.983) s.7
- (21) Bak., Böl., 5, II.1.
- (22) Arabesk : Fransızca "Arabesque" kelimesinden gelir. Araplara mahsus anlamındadır. Burada, doğu kültürünün etkisinde kalınarak hazırlanan hiç bir sanat değeri olmayan yoz müzik ve bununla birlikte gelen ümitsiz, mutsuz, karamsar bir yaşam felsefesi ifade edilmektedir.
- (23) Soyarslan, Mehmet, "Video Olayına Değil", Video Magazin, (Eylül 983) s.28-29.

Bu sorun yalnız Türkiye'de değil, dünyada da rahatsız edicidir. Örneğin; ET (24) (Türkçe, İti) filminin yapım hazırlıkları bitirildiği gün, yapımcının bindiği taksinin şoförü kendisine ET filmini çok beğendiğini söyler. (25) Bu örnekte görüleceği gibi bir film gösterime hazır olmadan dahi korsan kasetçilerin eline geçebilir. Türkiye'de sinemacılık videodan fazla etkilenmiş değildir. Şu an içinde bulunduğu çöküntü hali, artan maliyetlerden, gerekli hammaddenin ithal malları olmasından, bilet fiyatlarının düşük olmasından (26), yıldız yaratamamasından ve işletmeci avanslarının kalkmasından kaynaklanmaktadır.(27)

Video ve sinemanın esas farkları teknik ve sosyal yöndendir :

a) Teknik Yönden Farkları

-Sinema filmi şeride çekilir. Bir filmde negatif, pozitif 100-200 bin metre film kullanılır. Videoda görüntü ve ses elektromanyetik dalgalar veya laser ışığı ile manyetik banda geçer.

-Filmde negatifin pozitive çevrilmesi için banyo gerekir. Bazen haftalarca sürebilir. İlaç, personel, kurutma vb. masraflardan dolayı pahalıya mal olur. Video da elektronik görüntü eksiksiz bir kayıt yapma ve hemen ardından seyretme olanağını getirir.

-Sinema filmleri büyük ve ağır makinalarla çekilir ve oynatılır. Video kamerası ise bir ya da iki kilodur. (28)

---

(24) Bilim-Kurgu türünde yapılmış bir A.B.D. filmidir.

(25) Scognamillo, Giovanni, Görüşme, 18.4.1984.

(26) Scognamillo, Giovanni, "Amacımız ..", Video Magazin, Ocak 1984, s. 39.

(27) Zeybek, Haşim, "Kültür, Sanat, Estetik", İktisad Dergisi, (Eylül-Aralık 1983), s. 36.

(28) Belgil, Vehbi, "Videonun Vaatleri", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s. 8.

- Video bandın üzerine yeniden görüntü kaydetmek mümkündür. Süper 8 mm.lik filmde ise çekim hatasının geriye dönüşü yoktur. Hata yapmak filmi ziyan etmek demektir.

-Elektronik görüntü gün ışığında seyredilebilir, filmin karanlık ortamda ekrana gönderilmesi gerekir.

-Filmin seyredilmesi için makinanın ve ekranın hazırlanması, filmin takılması gerekir. Videoda ise görüntü, Tv ekranına sadece bir kablo bağlantısı ile verilir.

-Bir video kasetin kayıt süresi 4 saat (V2000 sistemde) olduğu halde, Süper 8 mm.lik film kasetlerinin kayıt süresi 3 dakikadır. (29)

-Videoda ekran küçüldükçe görüntü netleşir ve güzelleşir. Sinemada tam tersi olarak, perde ne kadar büyük olursa görüntü o denli güzel ve doyurucu olur. (30)

-Sinema filminin montajı makas ve vision makinası ile çok kolay şekilde gerçekleştirilir. Videoda ise birden fazla kayıt cihazı ve işlem gerekir. (31)

-Sinema filmini videoya çekmek kolaydır. Video yapımı ise sinema filmine dönüştürülemez. (32).

-Sinema filmi ; negatif yıkama cihazı, pozitif kopyası, baskı makinası, pozitif yıkama cihazı, optik ses kanal kayıt cihazı aşamalarından geçtikten sonra işlenebilecek hale gelir. Video kayıt cihazı ve kamerası bu işlemlerin hepsini birarada, kendi teknik düzeni dolayısı ile yapar. (33)

---

(29) ODVİ Videoclub, "Fotoğrafın Rakibi", (Ekim 1981), s. 23.

(30) Soyarslan, Mehmet, "Video Olayına Değil", Video Magazin, (Eylül 1983), s. 29

(31) ODVİ Videoclub, "Video Patlaması", (Şubat 1981), s. 24.

(32) Scognamillo, Giovanni, "Amacımız", Video Magazin, (Ocak 1983), s.39.

(33) Simmons, Lawrence, "Video Yapımı", Film Market, (Temmuz 1983) s.11.

b) Sosyal Yönden Farkları

-Bantı silebilme rahatlığı yönetmene güven duygusu içinde kendini tümüyle sanatına verme ve çektiklerini anında seyretmek imkanı verir.(34)

-Sinema bir katılma işidir. Bir film başkaları ile birlikte izlenir. Bir topluluk aynı anda, aynı duygu ve düşünceleri paylaşır. Videoda ise bireysel izleme söz konusudur. En fazla bir ailenin fertleri kadar kalabalığa hitap eder.

-Sinema dış dünyaya kapalıdır. Işıklar kararır, perde hareketlenir, seyirci filmle başbaşa kalar. Video ise dış dünyaya açıktır. Devamlı konsantrasyon sağlanamaz, örneğin, kapı, telefon zili, birinin sesi veya gürültüsü izleyiciyi televizyon ekranından uzaklaştırır. (35)

---

(34) Lawrence, Simmons, "Video Yapımı", Film Market, (Temmuz 1983), s.11.

(35) Şener, Erman, "İzleyici Video ilişkisi", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s.7.

II. Videonun Sosyo-Kültürel Etkisi

Video cihazının icad edilip evlerde kullanılır hale gelmesiyle ; Japonya ve Avrupa elbirliğiyle üretime başladılar. Hatta piyasanın talebini karşılayamıyorlardı. Video pazarındaki bu patlama videoyu sosyal ve kültürel bir olay haline getirdi. Çünkü, video kendisinden önceki tüm görsel sanatların ürünlerini kullanma avantajına sahipti.

Teknoloji insanların ütopyasının somutlaşmış bir ifadesidir. Fakat tek başına bir olgu değil, insansal bir kullanım aracıdır. İnsanlığın ileriye yönelik umutları, tek başına teknolojik gelişmeyle değil, yaşam üslubunun, insan ilişkilerinin değişmesiyle gerçekleşebilir. Teknoloji, insan ilişkilerinden kaynaklanan bir sınırlama ile sınırlandırılmıştır. Yani var olan insan ilişkileri değişmediği sürece teknolojik yenilikler, insanların umutlarının gerçekleşmesine katkıda bulunamayacaktır. Video ve kendisini getiren teknoloji için de durum böyle. İnsanın iç mekânına, bireysel yaşamına giren video da insan kendi iradesi ile seçme özgürlüğünü kullanarak istediğini izleyebilir. İnsanın iç mekânını kuşatan dış gerçeklik, onun iç mekânındaki seçim özgürlüğünü kültürel olarak belirleyeceği için videonun, bu potansiyelinin sınırlamasız kullanılamayacağı bir gerçektir. (36)

Videonun hem bireyleştirici hem de toplumsallaştırıcı işlevi vardır. Bireysel kaçış olanakları yaratmasına karşın (37) aynı kaseti seyreden bir çok insanın aynı mesajı almasına da imkân sağlar. Her program konusuna göre değişik mesajlar taşır. Kimi zaman çok belirgin, kimi zaman belli belirsiz, bu mesajlar bireyin bilincine dolar.

---

(36) Oskay, Ünsal, "Türkiye'de Video ..", bak.der., Akmaral, Kemal, Video Olayı, s.17

(37) Bak., Böl., 4., II.

İşte bu değerler, inançlar, görüşler videonun toplumsallaştırıcı işlevini belirler. Burada sorun, gerek sosyal, sanatsal, kültürel, gerek siyasal açıdan toplumsallaştırmanın (38) hangi değerlere ve kurallara göre yapıldığıdır. Bu işlev, kaseti izleyen bireyin içinde yaşadığı topluma uygun olarak yapılabileceği gibi, yapısı o toplumdaki tümüyle farklı bir topluma göre de yapılabilir. Örneğin; Müslüman Doğu toplumlarında, Hristiyan Batı filmleri yaygın olarak gösterilir. Böyle bir durumda birey içinde yaşadığı toplumdaki tümüyle kopacak, fiziki izolasyona, duygusal ve zihinsel yabancılaşma da eklenecektir. Başka bir canlı örnek; yurt dışında çalışan işçilerimizin evlerine kapanıp sürekli yerli film izlemeleri sonucu, içinde buldukları toplumla bütünleşememeleridir. (39) Bunun tersine, toplumsallaşma bireyin içinde yaşadığı topluma uygun olarak yapılırsa, o zaman bireyin toplumdaki kaçış gibi görünen video seyretme eylemi aslında topluma bağlanış süreci haline dönüşecektir.(40)

1. Kitleyi Etkileyiş Şekli

Videonun kendini kabul ettirip, günlük yaşamda yerini almasına kitleler çok çabuk uyum sağladı ve artık alışkanlık haline geldi. Video dergileri yayınlanmaya başladı. Video kulüpleri kuruldu. Gazetelerde kaset değiştirmek isteyenlerin ilânları çıkmaya başladı. Daha önce gizli gizli çalışan bazı "yasak" üreticiler kendilerine denetimi imkânsız yeni bir alan buldular. Porno filmler ve her türlü propaganda programları hedeflerine rahatça ulaştılar. (41)

(38) Toplumsallaştırma; diğer deyişle sosyalleştirme, bir tür öğretim sürecidir. Kişilerin içinde doğdukları toplum kültürünü yeni kuşaklara aktarma sürecidir, ki bu da insanın, örgütlenmiş toplum hayatının kabul ettiği usullere uymasını sağlar. Sosyalleştirme öğretici ve öğrenen ilişkisini ortaya koyar.
Bak., Dönmezer, Sulhi, Sosyoloji, 8.B., Ankara Savaş Yayınları, 1982 s.140,151

(39) Tezcan, Mahmut, "Eğitimde Video", Milliyet, (2.12.1983), s.2.

(40) Kongar, Emre, "Videonun Toplumsal Açısından..", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s.11.

(41) Cumhuriyet Video Eki, "Videoların %90'ı Japonların", (12.8.1983), s.8.

Kitle iletişim araçları kasetin bulunmasıyla birlikte bir devrim geçirmişlerdir. Bu kaset sonrası dönemde ise KİA dolayısıyla video, bireysel tercihlere göre, kişisel kullanıma açılmışlardır. (42)

Kitleyi idare etmekle görevli siyasal yöneticiler, yönetimin kendi düzenlemelerine göre olacağını savunurlar. Siyaset alanında henüz düzenlenmeyen olgular ortaya çıktığı zaman bu olgulardan korkarlar. Çünkü bu olgular yeni ve yabancıdır. Oysa yönetici kesimin işlevi, toplumsal hayat kendini yeniden üretirken onu gözetim altında tutmaktır. Bu konularda yönetici kesim dar görüşlü olmamalı ve teknoloji ithalinden korkmamalıdır. Çünkü yapılan teknoloji ithalinin hangi hayat üslubu içinde kullanılacağı baştan bellidir. (43)

a) Türk Toplumı Üzerindeki Etkisi

Yurt dışında çalışan işçilerin dönüşlerinde getirdikleri video cihazlar kendileri ile birlikte Anadolu'nun ücra köşelerine kadar ulaştı. Dolayısı ile eğlence yönünden sınırlı imkânlarla sahip kırsal kesimin boş zamanlarına değerlendirme ve eğlence aracı oldu. Fakat Anadolu'da video evlere değil kahvehanelere girdi. Bu yüzden de (kahvehaneye giremeyen kadınlara değil) sadece erkeklere hitap eden bir araç durumundadır. (44) Bunun yanı sıra kasetlerin yabancı ülkelere gelmesi nedeni ile örf, âdet, ahlâk, hatta güldürü kültürümüzden farklı programlar izlenmeye başlandı. Bu gelişmeler ortaya iki tehlike çıkarmıştır. İlki batı anlayışıyla hazırlanmış kasetlerin Türk toplumunu olumsuz yönde etkileyebileceği tehlikesidir. (45) İkinci tehlike de daha önce müzik konusunda kendini gösteren "Arabesk Kültürün" (46) bu kez videoyu egemenliği altına

---

(42) Kongar, Emre, "Videonun Toplumsal..", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s.11.

(43) Oskay, Ünsal, "Türkiye'de Video..", Video Olayı, Bak., der., Akmaral, Kemal, s.21.

(44) Tezcan, Mahmut, Milliyet, (2.12.1983), s.2.

(45) Tv 7 Gün, "TRT Korsan ..", (23.1.1984), s.12.

(46) Bak. s. 69 (Arabesk'in tanımı)

almasıdır. Bunu önlemenin şu anki, tek yolu ise kanaatimizce sanat değeri yüksek kasetlerin üretimine devletin yol göstermesi ve yardımcı olmasıdır. (47)

Bugün Türk toplumu videodan son derece etkilenmiş durumdadır. Hatta her türlü seçimini birbirine karıştırmış, hafızasını kaybetmiş kişiler, "videokolikler" türemektedir. Nicelik ve nitelik gözetmeden ne bulursa seyredenler yetişmektedir. Yani videonun yeri tam olarak saptanamamıştır. Ancak sürekli yayınlar yapar hale geldiği zaman yerini alacak, ağırbaşlı, güvenilir bir "estetik haberleşme" aracı olacaktır. (48) (49)

Hukuki yönden ise Türkiye video olayına hazırlıksız yakalanmıştır. Gerek fikir ve Senet Eserleri, gerek sansür konusunda bugün video ile birlikte gelen birçok hukuki sorun vardır ve bu sorunların cevaplarını verecek hukuken bir düzenleme getirilmiş değildir.

2. Psikolojik Etkisi

Video olayı, başka hiç bir görsel-işitsel yöntemin bugüne kadar sağlayamadığı olanaklar sağlamaktadır. İnsanı yaşadığı ortandan başka bir âleme götürebilir. Sinemanın büyüleyiciliği, evin rahatlığı ile birleşir ve insan aynı anda hem izleyici, hem oynatıcı, hem de film seçici olur. Dış dünyayı düşman gören bir kişi rahatlıkla ondan kopabilir, saatlerce kendini bir düş dünyası içinde tutabilir. Birey günlük yaşamın sıkıntılarından kurtulmak için alkole, uyuşturucuya sığınır gibi videosuna sığınır. Kanaatimizce toplumdaki kaçmak isteyenler için video ideal bir araçtır. Bu yönü, videonun "bireyselleştirici" yönüdür. (50)

(47) Aynı kanaatta, Kongar, Emre, "Videonun Toplumsal İşlevi", Milliyet Sanat, (1.11.1983), s. 11.

(48) Estetik Haberleşme : Öğrenmeyi ve düşünmeyi keyifli, eğlenceli hale getiren, dolaylı sanatsal (artistik) haberleşme ve sanat ürünüdür.

(49) Bak., Zeybek, Haşim, İktisad Dergisi, s.30.

(50) Bak., Aynı kanaatta, Kongar, Emre, s.11.

Olumsuz yönlerine gelince ; alışkanlık yaratan bir araçtır, tembelliğe yol açar. (Saatlerce hatta günlerce videonun başında kalıp film seyredenler çoktur). (51) eğlence aracı olarak kullanıldığı zaman insanların gerçeklerden uzaklaşarak hayal aleminde yaşamasına neden olur, şiddet temaları ile saldırganlığı teşvik eder, porno filmlerle cinsel davranışlarda aşırı uyarıma yolaçar, insanları pasifleştirir, edilgenleştirir, hareketsiz duruma getirir , âile içi iletişimi sınırlar. (52) Çocuklara izlettirmede yanlış davranılırsa, çocukların dillerini bozar, şiddete iter, cinsi konularda erken uyarılmalarını sağlar, saldırgan hale getirebilir, okuma alışkanlığını azaltabilir hatta yok edebilir.(53)

-
- (51) Zabunoğlu, Kazım, Y., "Türkiye'de Video Olgusu", Video Olayı, bak.,der., Akmaral, Kemal, s.19.
- (52) Tezcan, Mahmut, "Eğitimde Video", Milliyet, (2.12.1983), s.2.
- (53) Yörükoğlu, Atalay, "Video Çocuk Emziği", der., Küçüköncü, Olcay, Tercüman-İnci, (3.3.1984), No.179, s.1.

BEŞİNCİ BÖLÜM
VİDEONUN HUKUKİ
DURUMU

§ 5. V İ D E O N U N H U K U K İ
D U R U M U

Video, Türkiye ve diğer Ülkeler için hukuki yönden çok yeni bir konu olmuştur. İlk kendini gösterdiği günlerden bugüne kadar: gerek cihaz, gerek bant, gerek kayıt türleri (film, gösteri vb.) konusunda yeni hukuki düzenlemeler ve önlemler gerektiği gözlenmiştir. Ortaya çıkan problemlerin başında korsan kasetçilik (1), royalty hakkı (gayri maddi hak), sansür, video cihazı ve bantı üretimi, ithalat ve ihracat konuları yer almaktadır.

I. Diğer Ülkelerde

1. Telif Hakları, Korsan Kasetçilik ve

Alınan Önlemler.

Dünya ülkelerinden bazıları (2), 9 Eylül 1886 yılında Bern şehrinde bir araya gelerek eser sahiplerinin edebi ve artistik eserleri üzerindeki haklarını korumak için "Bern Birliği Sözleşmesi"ni imzaladılar. Amaçları tüm bu ülkelerde hakların aynı hassasiyetle muhafaza edilmesiydi. 4 Mayıs 1896 da Paris'de, 13 Haziran 1908'de Berlin'de, 20 Mart 1914'de Bern'de, 2 Haziran 1928 de Roma'da kısmen yenilikler yapılarak sözleşme kabul edildi. 21 Ağustos 1951 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile Türkiye'de "Bern Birliği"ne üye oldu.

1980'li yıllarda video ortaya çıkana kadar, gerek bu anlaşmanın maddeleri, gerekse her ülkenin kendi yasaları arasında yer alan telif hakları yasası eser sahiplerinin haklarını korumaya yetiyordu.

- (1) Korsan kasetçi yada korsan videocu ; hiçbir yasal hakkı olmaksızın, video kasete çekilen bir filmi, bir gösteriyi, kopya eden, gösteren, gösteren kişidir. Scognamillo, Giovanni, "Korsan Kasetçilik", No.1, Film Market, (Mayıs 1983), s.11.
- (2) Avustralya, Avusturya, Belçika, Brezilya, Kanada, Danimarka, İspanya, Finlandiya, Fransa, Büyük Britanya, Kuzey İrlanda Birleşik Krallığı, Yunanistan, Macaristan, Hindistan, İrlanda, İzlanda, İtalya, Lübnan, Libdenştayn, Lüksemburg, Fas, Monako, Norveç, Yeni Zellanda, Pakistan, Hollanda, Polonya, Portekiz, İsveç, İsviçre, Suriye, Çekoslovakya, Tunus, Güney Afrika Birliği, Papalık ve Yugoslavya.

Ancak video gibi görsel-işitsel bir yöntemi kapsayacak nitelikte değildiler. Bu yüzden video karşısında tüm ülkelerin telif hakları yasaları yetersiz kalmıştır. Hem telif hakları, hem sansür, hem ithalat, ve ihracat yasalarındaki boşluklardan dolayı ; sanatçılar, yapımcılar, dağıtıcılar, video sanayicileri, ithalatçı ve ihracatçılar bir çok problemle karşı karşıya kalmışlardır.

Film yapımcıları; royalty hakkını (gayri maddi hak, telif hakkı) ayrı, video film royalty hakkını ayrı satmaktadır. Her iki satışın değeri farklıdır ve ayrı ayrı şirketlere de satış yapılabilir. Bu hakkın kapsamında, kaç adet kopya üretilip pazarlanabileceği ve hakkı kullanma müddeti de yapımcılarca saptanmış, sınırlanmalar getirilmiştir. (3)

Bazı ülkelerde yapılan araştırmalar sonucu korsan kasetçiliğin çok büyük boyutlara ulaştığı saptanmıştır. Kaset korsanlığının en fazla olduğu ülkeler ; İngiltere, Hollanda, Panama, Uruguay, Paraguay, Suudi Arabistan, Venezuela, Endonezya ve Filipin'dir. En az olduğu ülkeler ise ; ABD, Fransa ve Hong Kong'dur. (4)

Eser Sahibinin eserinden ekonomik yarar sağlama hakkından dolayı bir tarzda yoksun kalmasına yol açan "korsan çoğaltma" ile mücadele için çeşitli yöntemler denenmektedir. Bu önlemler üç grupta toplanabilir :

1, Eser sahipleri birlikleri : Bu birlikler eser sahiplerine yardımcı olmakla kalmayıp, haksız yararlanmaları da saptamakta, yararlananları izlemektedir.

2. Hukuki, cezai müeyyidelerin ağırlaştırılması : Çok büyük değerlerde maddi ve manevi tazminat davaları, korsan mamüllerin toplanması ve imha-

---

(3) Der., Akmaral, Kemal Türkiye'de Video Olayı, 1.B., İstanbul, İde Ajans, Şubat 1984, s. 48, 139.

(4) Scognamillo Giovanni, "Korsan Kasetçilik ", No. 2, Film Market, Temmuz 1983, s.12.

sı veya eser sahibine bedelsiz verilmesi ve uzun süreli hürriyeti bağlayıcı cezalar gibi önlemlerdir.

3. Çoğaltma âletlerinden ek vergi alınması : Bu önlem kişisel amaçlı çoğaltmanın kötüye kullanılmasına ve eser sahibine zarar vermesini önlemek amacıyla alınmıştır. Alınan ek vergi bir süre sonra, eser sahipleri birliklerine ödenen ücretlere dönüşebilir. (5)

Bazı ülkelerde saptanmış sorunlar ve alınan önlemler şöyledir :

ABD (Amerika Birleşik Devletleri) :

ABD'de korsan çoğaltma çok büyük rakamlara ulaşmış durumdadır. Eser sahipleri, "Performers Protection Acts" (Sanatçıları Koruma Kanunu) ile korunmaktadır. Bu kanuna göre özel gösterilen haricinde, her türlü kayıt ve film yapmak, eser sahibinin iznini gerektirir. Bunun ihlâli, suçla eşdeğerde tutulup, ona göre cezalandırılır. (6) Son çıkan bir kanunla korsan video kasetleri yapan ve yayınlayanlara beş yıllık hapis cezası verilmektedir. (7)

Filmleri denetlemek için ise her hangi bir sansür kurulu yoktur. "Prodüktörler Cemiyeti" adlı bir kurumun aldığı kararlarla işleyen otokontrol sistemi vardır. (8)

Korsan kasetçilere karşı mücadele ise "Motion Picture Producers Of America" (Amerikan Film Yapımcıları) tarafından, FBI (Amerikan Federal Polisi)'nin yardımı ile yapılmaktadır. Korsan kasetçilik Federal bir suç sayılmaktadır. Amerika'daki kaset kira ve satışının % 50'sinin korsan kasetçi-

---

(5) Tekinalp, Ünal, "Video Korsanlığı Dışarıda Nasıl Cezalandırılıyor", Milliyet Sanat, 1.11.1983, s.5.

(6) Owen, D., ve Dunton, M., "Video and Acts", The Complete Handbook of Video, Middlessex, England, Penguin Books Ltd., 1982, s.48.

(7) Der., Sonok, Hakan, "Bugüne Nasıl Gelindi", Film Market, Nisan 1983 s.10.

(8) Scognamillo, Giovanni, Görüşme, (18.4.1984).

likten sağlandığı göz önünde tutulursa mücadelelerin ne denli başarılı olduğu görülür.

Avustralya :

Video piyasasının %10'u korsan kasetçilerin elindedir. Korsan çalışanlar yakalandığında, azami 10.000 Avustralya Doları para cezası ve 6 ay hapis cezasına çarptırılmaktadır.

Arap Ülkeleri :

Korsan kasetçiliğin merkezlerinden sayılan Arap Ülkeleri'nde, telif haklarını koruyan yasalar olmadığından, kaset korsancılığı suç sayılmaktadır. (9)

Batı Almanya :

1983 yılında 5 bin video kulübün toplam kaset satış ve kira bedeli 400 milyon Dolar'dı. Bu rakamın %50'si korsan çalışan kulüplerden sağlanmıştır.

Ayrıca Batı Almanya'da Türk video şirketleri de vardır. 1981 yılında sayıları 40 olan şirketlerin, 1983 yılı ortalarında sayıları 12'e düşmüştür. Türkiye'deki film şirketlerinin Batı Alman pazarını çok verimli bulmaları üzerine depolardaki filmler dahi yüksek ücretlerle satılmaya başlanmıştır. Bunun yanısıra korsan üretimde hızla yaygınlaşmış ve başlangıçta 10 Alman Markı olan günlük kaset kirası 1 Mark'a düşmüştür. Sonuç olarak video kulüpçülüğü ilerleyememiştir. Şu anda birkaç üretici firma ve sayıları saptanamayan korsan kuruluş video pazarını ellerinde tutmaktadır. (10)

Batı Almanya'daki video korsanları işlerini şöyle sürdürmektedirler. Küçük rüşvetler karşılığı, film nakliyecilerinden, depo veya sinema yöneticiler-

---

(9) Bak., Scognamillo, Giovanni, s. 12.

(10) Sözer, Zeki, "Almanya'daki Türklere Video Olayı", Milliyet Sanat, 1.11.1983, s.5.

rinden en yeni filmlerin selüloit kopyasını birkaç saatliğine alıyorlar. Bu selüloit film den özel bir kopya cihazıyla bir U-matic kaset hazırlıyorlar. Sonrada bunları VHS, Betamax ve Video 2000 kasetlere kaydediyorlar. Kapaksız ve etiketsiz olarak piyasaya sürüyorlar. Masraflar ve stüdyo kirasıyla birlikte bir film, video korsanlarına 500 Mark'a maloluyor. Orijinal film ile çalıntı kopya arasında ise kalite farkı yok, üstelik korsan kasetler yasal kasetlerden yaklaşık 100 Mark daha ucuz.

Alınan önlemler de bir hayli çeşitli. İki yıldan beri gelişmelerini yoğunlaştıran film yapımcıları ile dağıtıcıları, özel bir fondan sağladıkları parayla özel avukatlar ve dedektiflerle çalışıyorlar. Batı Alman (Federal) yasalarına göre, telif haklarının zedelenmesi önemli bir suç değil ve talep olmadıkça takibata geçilmiyor. Cezası ise en fazla 1 yıl hapis ya da uygun bir para cezası. Alman polisinin 8 ayrı şehirde 4 ay içinde yaptığı baskınlar sonucu ele geçirdiği korsan kasetlerin değeri 3 milyon Fransız Frankı'dır.

Film dağıtıcıları ve kiraya verenlerin, korsan üreticilere karşı aldıkları diğer bir önlemler şöyledir : Sinemalara verilecek film kopyalarına ancak uzmanlarca tanınabilen özel işaretler konur. Sinema filminin korsan kaseti yapıldığında, bu işaretlere bakılarak, hangi sinemanın korsan videolarına suç ortağı olduğu saptanır. Bundan başka film rulolarının nakil esnasında içine konuldukları kutular lehimlenmekte, rastgele açılmaları önlenmektedir.(11)

Ayrıca video çoğaltma aletlerinden ek bir vergi alınması, korsan videolarla mücadelede alınan başka bir önlemdir.

---

(11) Tv 7 Gün, "Video Korsanlarına Ölümler", 2.4.1984, s.16.

Brezilya :

Brezilya'da video piyasasının büyük kısmı korsanların elindedir. Korsan kasetçiliğin cezası ise en fazla 4 ay haptir.

Filipin :

Filipin'de piyasanın %90'ı korsan olarak çalışmaktadır. Son aylara kadar 25 ile 225 Dolar arasında para, 2 yıl hapis ile cezalandırılan korsanlar, yeni çıkan bir yasa ile 5.500-11.000 Dolar para ve 5-10 yıl hapis ile cezalandırılmaktadırlar.

Fransa :

Fransa'da korsan kasetçiler video piyasasının %30'una hakim durumdadırlar . 1957 yılından kalma telif hakları kanunu gereğince, korsan çoğaltma ve dağıtma için en fazla 2 yıl hapis ve (170 bin Dolar) para cezası verilmektedir.(12) Başka bir önlem de çoğaltma aletlerinden ek bir vergi alınmasıdır. Ancak alınan vergi, kültür çalışmalarında kullanılacak şekilde düzenlendiğinden eser sahibini tatmin edici değildir. (13)

Hollanda :

Hollanda'da video piyasasının %60'ı korsan kasetçilerin elindedir. Ceza olarak, yakalanan her korsan kaset başına 2500 Fransız Frankı saptanmıştır. Fakat bu ceza ancak suç fiilinin tekrarında uygulanmaktadır. Yasal Videocular, "Video Veilig" (Video Emniyeti) adlı bir teşkilat kurarak, polis ve özel araştırmacılarıyla birlikte baskınlar yapmaktadır. Bu baskınlar sonucu, 10 bin kaçak kaset imha edilmiş, 1.750.000 Fransız Frankı değerinde kasete el konmuştur.

Hong Kong :

Dünyanın en sıkı polis denetimi uygulanan Hong Kong'da "International Federation of Phonogram and Videogram Producers" (Uluslararası Plak ve

---

(12) Bak., Scognamillo, Giovanni, s.12.

(13) Bak., Tekinalp, Ünal, s.5.

Video Yapımcıları Federasyonu)'nun desteği ile kurulmuş profesyonel örgütler korsan çalışanlara karşı mücadele etmektedir. 1982 yılının ilk yarısında yapılan 13 baskında 1641 korsan kasete ve 31 video cihazına el konulup, toplam 21.200 Dolar para cezası kesilip, bir korsan kasetçi 1 ay hapise mahkum edilmiştir.

İngiltere :

İngiltere'de bir yıl içinde korsan kasetlerden elde edilen kira gelirleri, toplam gelirin %35'ini kapsamaktadır. Video kulüblerin %75'i ise korsan çalışmaktadır. 1 yıl içinde korsan videoculardan alınan para cezaları toplam 1 milyon Pound'dur.

Bu rakamlar video korsanlığının çok büyük boyutlara ulaştığını gösterir.(14)

İngiltere'de şu an var olan Telif Hakları Kanunu 1956 yılından beri yürürlükte. 13 Temmuz 1983 tarihinde yapılan değişiklikle ; televizyon, sinema ve ses kayıtlarıyla ilgili hak sahiplerinin aleyhine durumlar için daha ağır cezalar getirilmiştir. Yeni kanun suçları basit suçlar ve ciddi suçlar olarak iki kategoride ele almıştır.

Basit Suçlar ; satış, kiralama veya satış ve kiralama, teşhir yoluyla kazanç, ticari yönden kanuni olmayan kayıtlara sahip olmaktır. Bu suçlar beşinci derecede cezadan az olmamak şartı ile (şu anda 1000 Pound) veya 2 ay haptiden fazla olmamak üzere cezaya tabidir. Ciddi suçlar ; satış veya kiralama için imalat, İngiltere'ye ithalat, ticari amaçla dağıtımdır. Bu suçlar en yüksek mahkemede görülür. Nispi para cezası ve en az 2 yıl hapis cezası uygulanır. (15)

Video şirketleri de korsanlarla mücadele için başka bir yöntem uygulamaktadır. "Fraser Peacock Video Şirketi" nin başlattığı yöntemde şirket ;

(14) Bak., Scognamillo, Giovanni, s.12.

(15) The Magistrate, "Copyright Infringements", London, England, Ekim 1983, s. 159.

çoğaltma esnasında, dağıttığı kasetlere, sadece elektronik bir araçla görülebilen bir işaret koymaktadır. Orjinal bantlarda bu işaret yeşil, kopyalarında ise kırmızı görünmektedir. Bu sayede kasetin orjinal mi, kopya mı oyduğu saptanmaktadır.

İtalya :

İtalya'da korsan kasetlerden elde edilen kira gelirleri toplam gelirin %40'ını oluşturmaktadır. 1978 yılından beri alınan önlemler ise, sadece ihtar etmek şeklindedir. Korsan kasetçilik konusunda ilk dava 1981 yılında açılmış, altı ay hapis ve 1000 Dolar para cezası ile sonuçlandırılmıştır.

Kanada :

Kanada'da 1930 yılından kalma bir telif hakları yasası bulunmaktadır. Korsan çalışanlar için de 10 ile 10.000 Dolar arasında değişen para cezası saptanmıştır. Çoğunlukla uygulanmayan bu para cezası özellikle Ontario ve Quebec'te merkezleşen korsan kasetçileri etkilememektedir. Video ve film yapımcıları ise en çok polisin ilgisizliğinden şikayetçi durumdadırlar.

SSCB : (Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği)

SSCB'de yasal olarak video cihazı ve video kaseti yoktur. Ancak Moskova'da, Amerikan filmlerinin kasetinin 500 Dolara satıldığı da gerçektir. Video konusunda tam olarak bir yasa olmadığı halde ; korsan kasetlere "halka zararlı" oldukları için el konulmakta ve dağıtanlar (zararlı film dağıtmaktan dolayı) cezalandırılmaktadırlar.

Yunanistan :

Bu ülkeye video 1980 yılında girmiş ve kısa sürede salgın halini almıştır. Şu anda ise video piyasasının %90'ını korsan çalışmaktadır. Kasetleri dağıtan 40 adet (sadece saptanabilenler) korsan video şirketi vardır. Telif hakları kanunu 1920 yılından kalma olduğu için son derece yetersizdir.

(16)

(16) Bak., Scognamillo, Giovanni, s.12.

II. Türkiye 'de

Videonun dış ülkelerdeki durumunu incelediğimizde varolan telif hakları yasalarının, videonun yeniliği yüzünden yetersiz ve bu tarz görsel-işitsel yöntemi kapsayacak nitelikte olmadığını gördük. Aynı durum, tüm yetersizliği ve hatta daha fazlasıyla Türkiye için de geçerlidir. Özellikle ceza kuralları getiren yasal düzenlemelerimiz video olayına çok yabancıdır.

1. Korsan Kasetçilik, Telif Hakları Kanunu ve Yorumu

Türkiye'deki video piyasasının %90'ı korsan olarak çalışmaktadır. Korsan kasetçilik sorunu çok yönlü bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunlar arasında telif haklarının ihlali, ticari usulsüzlük, haksız rekabet, ünvana tecavüz ve gösterim usulsüzlükleri sayılabilir.

Dışarıdan gelen boş video kasetin fiyatı 4.000 TL., çekim ve çoğaltma masrafları ile bir master kasetin maliyeti 15-20 bin TL.dir. Geceliği 300 TL.den kiraya verildiği takdirde, bir kasetin kendini amortize etmesi için en az 60-65 kez kiralanması gerekir. Oysa korsan kasetçiler, bir video kulüpten müşteri gibi kaset kiralayıp, sonra da bunu çoğaltıp, kendi damgasını vurup piyasaya sürüyorlar.

Bir filmin yapımcısı için ; iç piyasada işletme, dağıtım ve yabancı ülkelerde telif hakkı gibi iki yönlü bir uygulama mevcuttur. Korsan çalışanlar bu iki işlem de de faaliyet gösterir. Örneğin ; Video gösterim hakkı hem bir dış ülkeye, hem de ülke içinde bir video kuruluşuna satılmış olan bir film var. Bu filmin dış ülkeye satılmış olan gösterme hakkı belli bir süreyi kapsar ve bir yada bir kaç dış ülke için geçerlidir. (Buna Türkiye dahil değildir.) Yerli video kuruluşu ise hakkını sadece ülke içinde ya da belirli bir bölge içinde kullanabilir. Oysa bir süre sonra bu kaset her hangi bir ülkeden kaçak ve korsan olarak Türkiye'ye giriyor, çoğaltılıyor ve dağıtılıyor. Hatta henüz ülke içinde dağıtım başlamayan bir kaset dahi aynı kanunsuz yollardan piyasaya sürülüyor.

Korsan kasetçiliğin uygulanmasında başka yöntemlerde vardır. Örneğin; sadece bir video kulübüne ya da bir bayiye verilen bir kaset piyasaya çıktığından çok kısa bir süre sonra, hiç hakkı olmayan, bunun karşılığında hiç bir şey vermeyen başkalarının ellerine düşüyor, usulsüzce kopya ediliyor, kiralanıyor ve kayıt kalitesinin düşüklüğü yüzünden mamevi zarar da eser sahibine yükleniyor. (1)

Korsan kasetçilerin uyguladıkları en basit yöntemlerden biri de, sinemaya giderken yanlarına aldıkları bir video kamera ile sinema perdesinden filmi kaydetmektir. (2)

Bunlara rağmen yerli filmlerin telif hakları konusu tam bir karışıklık göstermektedir. Bir video kuruluşu, yerli film almaya kalkıştığında karşısına telif haklarının kendisine ait olduğunu söyleyen iki-üç yer çıkmaktadır. Biri yapımcı olduğu gerekçesiyle, biri işletmeci, biri de bölge hakkına sahip olduğu gerekçesiyle kendilerine pay istemektedir. Fakat uygulamada, herkesin telif hakkı alamayacağı muhakkaktır. Ayrıca film yapımcılarının görüş ayrılığı dolayısıyla, film gösterme hakları 10.000 TL. olarak saptandığı halde 2.000 TL.ye düşebilmektedir. (3)

Yerli filmlerle ilgili bu sorunların yanı sıra, Yabancı filmlerle ilgili telif hakkı (royalty) sorunu vardır. Üstelik korsan kasetçiler yabancı filmlerden, yerli filmlere oranla daha fazla kâr sağlamaktadır.

Yabancı filmlerin Türkiye'de gösterilmesi için, yabancı film şirketine telif haklarının ödemesi gerekir. Bunu filmciler (sinemacılar) ithalat kanununa uygun olarak yıllardır yapmaktadırlar. Video kasete kaydedilmiş

---

(1) Scognamillo, Giovanni, "Korsan Kasetçilik", No. 3, Film Market, Eylül. 1983, s. 11.

(2) Akmaral, Kemal, "Telif Hakları Kimde", Video Magazin, Eylül 1983, s.4.

(3) Sökmen, Yalçın, Görüşme, (19.4.1984)

filmler için ise ; yabancı film şirketinden ayrıca "video film gösterme hakkı" (royalty) alınması gerekir. Oysa Yabancı ülkelerde ki filmleri, "film toptancıları", satar ve bunlar filmin royalty hakkıyla ilgilenmezler. Zaten daha önceden video film ticareti yapan firmalar tarafından video telif hakkı (royalty) filmin yapımcısından satın alınmıştır. Hem filmin telif hakkı hem de video telif hakkı çok nadir olarak aynı firmaya satılır.

Genellikle ayrı firmalara satılır. Türkiye'de filmciler, bir filmin sadece telif haklarını almış olmalarına rağmen, videoculara dava açmakta ve kendilerinden izinsiz video kaseti (filmi) çoğaltmak ve dağıtmakla suçlanmaktadır. (4)Halbuki, her hangi bir kişi ya da kuruluş, yurt dışındaki video filminin Türkiye hakkını satın alıp yurda getirirse, ancak o zaman o film için hak iddia edebilir. Fakat video kasetlerin telif ücretinin yurt dışına döviz transferi yoluyla ödenmesi için halen bir fonun (ki böyle bir fon film ithalatçıları için ayrılmıştır) olmayışı, yurt dışına telif hakkının ödenmesini olanaksız kılıyor. (5)

Şu anda Türkiye'de bulunan, video kasede kaydedilmiş yabancı filmlerin hiç birine royalty hakkı ödenmemiştir. Böyle bir filmin Türkiye hakkı asgari 8-10 bin Alman Markı'na satılmaktadır. Filmin yeniliğine göre bu fiyat 50 bin Mark'a kadar yükselebilmektedir. Türkiye'nin yılda 800 ile 1000 video filme ihtiyacı olduğu düşünülürse, hükümetin bu filmler için 20-30 milyon Alman Mark'ı tahsis vermesi gerektiği görülmektedir.

Yabancı filmler konusunda diğer bir sorun da şudur. Dış piyasalardan temin edilecek royaltyli filmlerin kaliteli çoğaltma yapılabilmesi için U-matic veya 1 inçlik kalıp bantlarda alınması gerekir. Bu bantlar ise, VHS ve

---

(4) Vanel Video, Resmi Yazışma, bak., der., Akmaral, Kemal, Türkiye'de Video Olayı, s. 52

(5) Akmaral, Kemal, "Dolu video kaset ithalı", Video Magazin, Şubat 1984, s. 4

Betamax bantlara göre 5-10 kat daha pahalıdır. Bu bantlar için ayrıca döviz harcaması gerekir. (6)

Tüm bunlara rağmen, yabancı ülkelerdeki video film hak sahipleri, Türkiye'den telif hakkı ücreti transfer edilmeden, video filmin çoğaltma ve kiralama tatbikatına itiraz etmemişlerdir. Çünkü Türkiye pazarını yetesiz bulmaktadırlar. Ayrıca her hangi bir dava açıldığı takdirde tazminat miktarlarının ve cezaların az olduğundan, alınacak tazminatların (ithal ve Türk parasını Koruma Kanunu mevzuatınca) transferinin mümkün olmayışından dolayı bu tutum içindedirler. 15.000 Dolar'dan aşağı rakamlar için anlaşmaya gerek duymamaktadırlar. Sonuç olarak, yabancı ülkelere film telif hakkı için hiç bir talep olmadığı halde, Türkiye'deki yasalar bu hakkı ödenmenin, filmlerin kullanılmasını yasaklamıştır. (7)

Bu konuyla ilgili olarak, 5.12.1951 tarihinde kabul edilen 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) ve buna ek 1.11.1983 tarihinde kabul edilen 2936 sayılı kanun bazı açıklamalar getirmektedir.

5846 Sayılı FSEK'da video ile ilgili kişi ve kuruluşların uymaları gereken hususlar, özellikle korsan çalışanların durumları şu maddelerde belirtilmiştir ; Mali hakların kapsamında olan "işleme hakkı" ile ilgili ;

Madde 21 - Bir eserden, onu işlemek suretiyle faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir.

(Yabancı filmlere altyazı yazılması işleme sayılmamakta, dublaj yapılması işleme sayılmaktadır.)

"Çoğaltma hakkı" ile ilgili ;

Madde 22 - Bir eserden, onun aslını veya işlenmelerini çoğaltmak suretiyle faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. Bir eserin işaret, ses veya resim nakline yarayan plak, film ve ezalı kağıt gibi mekanik vasıtalara alınması da çoğaltma sayılır. (1. fıkra)

(6) Visad, "Telif Haklarının Sahipleri Kim?," Video Magazin Aralık 1983, s. 39.

(7) Karadağ, Harun, VİSAD Sempozyumu Notları, 28.5.1984

"Yayma Hakkı" ile ilgili ;

Madde - 23 - Bir eserden, onun aslından veya işlenmesinden çoğaltma ile elde edilmiş nüshalarını satışa çıkarmak veya dağıtmak yahut diğer bir şekilde ticaret mevkiine koymak suretiyle faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir.

Yurt dışında çoğaltılmış nüshaların Türkiye'ye sokulmaları halinde de birinci fıkra hükmü uygulanır. (1. ve 2. fıkra)

"Temsil hakkı" ile ilgili ;

Madde 24 - Bir eserden, onun asıl veya işlenmelerini doğrudan doğruya yahut işaret, ses veya resim nakline yarayan aletlerle umumi mahallerde okumak, çalmak, oynamak ve göstermek gibi temsil suretiyle faydalanma hakkı münhasıran eser sahibine aittir. (1. fıkra)

"Selahiyetin mevcut olmaması" ile ilgili ;

Madde 54 - Mali bir hakkı yahut kullanma ruhsatını devre selahiyeti olmayan kimseden iktisap eden, hüsnüniyet sahibi olsa dahi himaye görmez.

Selahiyeti olmaksızın mali bir hakkı başkasına devreden veya kullanma ruhsatı veren kimse ; selahiyeti bulunmadığına diğer tarafın vakıf olduğunu veya vakıf olması lazım geldiğini isbat etmedikçe tasarrufun hükümsüz kalmasından doğan zararı tazminle mükelleftir.

Haksız fiillerden ve sebebsiz mal iktisabından doğan talepler mahfuzdur.

"Kasti suçlarla " ilgili ;

Madde 73 - Kasten : 1- Bu kanun hükümlerine aykırı olarak çoğaltıldığını bildiği yada bilmesi icab ettiği bir eserin nüshalarını satışa çıkaran veya bunlardan umumi yerlerde temsil veya radyo ile yayın maksadı ile yahut kâr temini için diğer her hangi bir surette faydalanan ; kimseler hakkında 1.000 liradan 10.000 liraya kadar ağır para cezası veya bir aydan bir yıla kadar hapis cezası hükmolunur. (8) (9)

(8) Bu madde, 1.11.1983 tarihli, 2936 sayılı kanunla değiştirilmiştir. Bak.s

(9) Yarsuvat, Duygun, Eser Sahibi ve Hakları, İst., Sulhi Garan Mat., 1977, s. 187-203

Eser sahibine ait olan ; gösterme, ad kullanma, yayma, çoğaltma ve eserlerinden kazanç sağlama, hakkını sözleşme ile başkalarına devretme vb. haklar FSEK'da yer almıştır. Korsan kasetçiler bu haklardan hiç birine sahip olmadığından, sözleşme zorunluğuna riayet etmediğinden tümü ile kanunsuz çalışmaktadırlar.

1951 yılından kalan FSEK'de günümüz sorunlarına cevap veremeyen boşluklar, 1.11.1983 tarihli, 2936 sayılı "5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun Bazı maddelerinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna İki Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun" ile doldurulmaya çalışıldı. Bu kanunda (şimdiye dek varolan ilgili kanunlar içerisinde) ilk kez, "Televizyon", "TRT", "Video kaset" gibi kelimeler kullanılmıştır.

2936 Sayılı kanun, FSEK'in 5. maddesini değiştirmemiştir. Oysa daha sonraki maddeler de sık yer alan "Video bantı" kelimesi, bu maddede (açıklanması gerektiği halde) açıklanmamıştır. Bu durumda, maddede gayet sınıflı olarak saptanmış sinema eserleri arasında, video bantın sayılıp sayılmayacağı tartışmalıdır. (10)

Değiştirilmiş 38. maddenin 1. fıkrasında ; bir eserin yayınlanma ve kâr amacı ile gütmeksizin, şahsan kullanmaya mahsus olmak üzere sınırlı sayıda çoğaltılabileceği, ancak ses ve görüntü tekrarına yarayan vasıtalarla alınmış, sinema filmleri, video kasetleri vb.nin çoğaltılamayacağı belirtilmiştir. Bu maddeyle, kişisel kullanmaya mahsus çoğaltmanın kötüye kullanılması önlenmek istenmiştir.

5846 sayılı kanunun 42. maddesi, mesleki birliklerin eser sahiplerince kurulmasını öngörmüş, kanunun yayım tarihinden itibaren 6 ay içinde birliği kurmamaları halinde hükümetin kurulmayı sağlayacağını belirtmişti. Aradan 34 yıl geçmiş olmasına rağmen bu birlik kurulamamıştır. 2936 sayılı kanunda bu konu yeniden düzenlenmiş, Kültür ve Turizm Bakanlığınca ha-

---

(10) Video Tv Dergisi, "Yasanın Yorumu", (Aralık 1983)
Bak., der., Akmaral, Kemal, s.112.

zırlanan ve Bakanlar Kurulunca onaylanan tip statülere uygun, meslek birliklerinin kurulması Madde 42'de belirtilmiştir. İşlerliği daha iyi olan bir mekanizma getirilmiş, birliklere mali kaynak sağlanmış ve açık yetkiler verilmiştir. Eski hüküm tek mesleki birlik öngörürken, yeni hüküm dört birlik (11) öngörmüştür. Fransız ve Alman örnekleri izlenerek, birliklere hem güçlü bir kaynak bulunmuş, hem de video kasetleriyle ortaya çıkan ve kötüye kullanmanın eser sahiplerine verdiği zararın dolaylı giderimi gerçekleştirilmiştir. Ancak "Video yapımları Eser Sahipleri Birliği" gibi, video konusunda kurulabilecek bir birlikten bahsedilmemiştir.

Değiştirilmiş 43. madde, TRT ye çok geniş yetkiler vermiştir. Yayınlarında, Türk ve Yabancı uyruklu eser sahiplerinin "umuma arzedilmiş ve koruma süresi dolmamış" bütün eserlerinden "izin almadan" kanunda öngörüldüğü şekilde yararlanma hakkı vermiştir. TRT, eseri istediği zaman yayınlatabilir, istediği sanatçılara icra ettirebilir, üzerinde (Özünü bozmadan) değişiklikler ve çoğaltma yapabilir.

44. Madde (kötüye kullanmaları önlemek amacıyla) yeni bir uygulama getirmektedir. Hükme göre, mali hak sahipleri ile eserin işaret, ses ve resimle tekrarına yarayan aletleri imal edenler ve basanlar kanunda öngörülen şekilde çoğaltılarak, satışa çıkartılacak, dağıtılacak veya başka türlü ticaret mevkiine konulacak bir eserin tüm nüshalarına işaret ve seri numarası bulundurmakla yükümlüdür.

Uygulamada, video filmlerin çoğaltılan kopyalarının kasetlerinin üzerine prodüksiyon seri numarası yazılacak ve bu numaranın bulunmadığı kasetler toplattırılacaktır. Bu konuda yerli ve yabancı filmler aynı şarta tabi tutulacaktır. Seri numarasının konabilmesi için, filmin video telif hakkının bu numaraları koyan kişide olması gerekir ; dolayısıyla video

---

(11) İlim ve Ed. Eserleri Sahipleri Mesleki Birliği, Musuki Eseri Sahipleri, M.B., Güzel Sanat Eserleri Sahipleri, Meslek Birliği., Sinema Eserleri Sahipleri Mesleki Birliği.

tefif hakkı resmen ödenmemiş bir film üzerinden ticari gelir sağlamak mümkün olmayacaktır. Bu maddede anlaşmaya aykırı sayıda çoğaltma önlenmek istenmiştir. İşaretlemede, şahsi kullanma ile genel yerlerde kullanma belirtilecek, dolayısıyla eser sahibi ve meslek birliği farklı fiyat saptayabileceklerdir. Aynı maddenin ikinci fıkrasında, boş video kaset ve ses kaseti imal eden veya ticari amaçla ithal eden gerçek ve tüzel kişilerden, imalat ve ithalat bedeli üzerinden % 5'i geçmemek üzere stopaj kesilmesi ve bunun meslek Birliklerine dağıtılması öngörülmüştür. (12)

2936 sayılı yasada cezai müeyyideler ağırlaştırılmış, suç unsurları belirgin hale getirilmiştir. Eser sahibinin izni olmaksızın bir eseri yayımlayan, esere ad koyan, başkasının eserini kendi eseri, kendi eserini başkasının eseri olarak gösteren herhangi bir şekilde eseri işleyen, çoğaltan, çoğalttığı nüshaları satış ve tedavüle arz eden, umumi yerlerde gösteren, herhangi bir suretle faydalanan, bu kanun hükümlerine aykırı, olarak satışa çıkarıldığını bildiği yada bilmesi icap ettiği mali hakka veya ruhsatı başkalarına devreden veya her hangi bir tasarrufla konusu yapan, kendisine kanunla veya sözleşmeyle izin verilenden fazla nüsha çoğaltan veya çoğalttıranların fiilleri cezaya tabii tutulmuştur. (13) Hürriyeti bağlayıcı cezalar 1 aydan, 3 yıla kadar, para cezaları ise kastı suçlardan 50.000 TL.'den tecavüz halinde 30.000 TL.'den az olmamak üzere saptanmıştır. Ancak 75.nci madde kanunda suç olarak belirlenen fiillerden dolayı kovuşturmanın, şikayete bağlı olduğunu belirtmiştir. (14) Ceza Usulü Kanunu'nun 344. maddesinin 8. bendi, Fikir ve Sanat Eserleri'nin cezai kovuşturmasını şahsi davaya bağlamıştır. Şahsi Davada davacı delil

---

(12) Tekinalp, Ünal, "FSEK'da yapılan Değişiklikler", Milliyet Sanat, 1.12.1983. s.24-25

(13) Video Tv Dergisi, (Aralık 1983), bak., der., Akmaral Kemal., s.115.

(14) Der. Ekşioğlu, Kani, Basın Yayın Yasaları, İst., Yasa Yayınları, Aralık 1983, s. 209.

toplamakla yükümlüdür. Uygulamada, bir filmin sahibi, filminin korsan kasetlerini üreten, dağıtan, kiralayan korsan kasetçileri kendi bulmak zorundadır.(15)

Sonuç olarak , kanaatimizce, 1.11.1983 tarihinde kabul edilen 2936 sayılı kanun, video olayının ayrıntılarına inememiştir. Eser sahiplerinin haklarını koruyacak ve korsan kasetçiliği önleyebilecek hükümler getirememiştir.

Bu tarihe kadar pek çok maddelerindeki hükümlerin yerine getirilmediği de, kanunun ne denli "uygulanabilir" olduğunu göstermektedir.

2. Sansür (Denetim) Uygulamaları ve Yorumu

Video olayı denetlenmesi çok güç, hatta imkansız bir olgudur. Tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de video kasetlerin denetlenmesi başlı başına bir problemdir ve video yeni bir konu olduğu için yasalarda adının geçmesi doğaldır. Denetlemeyle ilgili olarak mevzuatımızda ; İç İşleri Bakanlığınca hazırlanan, Danıştayca incelenmiş bulunan "Filmlerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesine İlişkin Tüzük" vardır. 2559 Sayılı Polis Vazife ve Selahiyet Kanununun 6. maddesine göre, Bakanlar Kurulunca 23.8.1983 tarihinden itibaren yürürlüğe konmuştur. (16)

83/7006 Sayılı bu tüzük adından da anlaşılacağı gibi filmlerin ve film senaryolarının denetlenmesini öngörür. Video filmi ise, söz konusu filmler (sinema filmleri) gibi denetlenemez. Yani yayınlanmadan önce denetleme (sansür) video filmleri için uygulanır değildir. Çünkü video kaset üzerinde, her an oynanabilir. Yani sansür edilmiş bir video kasete, istenildiği zaman ilaveler veya eksiltmeler yapılabilir.

Türkiye'deki uygulamada video kasetler, tüm iletişim araçlarının denetlenmesi gibi denetlenir. Yani ilk olarak , ideolojik yönden incelenir.İçerisinde ideolojik mesajların olup olmadığı saptanır. İkinci olarak müs-

---

(15) Akmaral, Kemal, "Yasanın Getirdikleri", Video Magazin, Ocak 1984, s.4

(16) Bak., der., Ekşioğlu, Kani., s. 232.

tehcen unsurlar taşıyıp taşımadığı araştırmalar. Ayrıca yurt dışından getirilen yabancı filmler başka bir kültürün ürünü olmalarından dolayı değişik bir sansür tekniğini gerektirmektedir. (17)

Video kasetlerdeki filmlerin denetimi, ancak tiyatro oyunu veya koreografik gösterilen gibi yapılabilir. Yani yetkili merciler mahallinde denetler, suç unsuru bulunduğu zaman kasetlere el konur ve zabıt tutularak Cumhuriyet Savcılığına sevk edilir. Savcılık konuyu inceler, ya takipsizlik kararı verir, ya da olay gelişerek adli mercilerce çözümlenir. (18)

Denetleme konusunda, resmi mercilerin çeşitli tarihlerde çıkardıkları genelgeler vardır. 24.2.1983 tarihli İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğüne hazırlanan genelgede ; video kulüplerdeki filmlerin Film Denetleme Kurulundan geçip, geçmediğinin tesbiti ve video bant listelerinin devamlı kontrolü öngörülmüştür. Ayrıca Emniyet Genel Müdürlüğü Güvenlik Dairesi Basın Şubesinin 130094 sayılı genelgesinde, yerli ve yabancı sinema filmlerinin, video bantla umuma açık yerlerde gösterilmesinin mümkün olmadığı belirtilmiştir. (19)

Daha sonra ki 100139 numaralı genelgede de ; 1) video kulüplerin genel güvenlik, ahlak, adaba aykırı filmleri temin edip, çoğaltıp, dağıtmamaları için önlem alınmasını, 2) Video kulüplerin ellerinde bulundurdukları filmlerin listelerini İl Emniyet Müdürlüklerine, Emniyet Müdürlüklerinin ise yasaklanmış film listelerini video kulüplere vermelerini, 3) İdeolojik, Devlet Güvenliği aleyhine, adaba aykırı video kasetlerin oynatıldığına, ihbar edilmesi halinde gerekli kanuni işlemlerin yapılmasını öngörmüşlerdir.(20)

---

(17) ANVİB, "Video Sansür Kurulu", bak., der., Akmaral, Kemal, S. 131.

(18) VİSAD, Sempozyum notları, (28.5.1984)

(19) Bak., der., Akmaral, Kemal, s. 43.

(20) Bak., der., Akmaral, Kemal, s.61.

İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğünün 186228 sayılı yazısında; Filmlerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesi Hakkındaki Tüzüğün 20. maddesine göre, halka gösterilmesine izin verilen filmlere, Emniyet Genel Müdürlüğünce verilen "Film Gösterme İzin Belgesi" nin, filmin bütün kopyalarının başında gösterilmesi zorunlu bulunmuştur. Aynı Tüzüğün 28. maddesi uyarınca bu belge güvenlik kuvvetlerince her istenildiğinde gösterilecektir, aksi halde filmin gösterimi durdurulur. Ellerinde bu izin belgesi olanlar filmleri sadece sinemalarda gösterebilirler, herne surette olursa olsun kahvehane, birahane, lokanta gibi umuma açık yerlerde gösteremezler. Bunun dışında müzik ŞOV gibi programları içeren kasetlerin halka gösterilmesi yasak değildir. (21)

İstanbul İli Emniyet ve Merkez Komutanlığı tarafından, Film İthalat ve İşletmecileri Derneğine gönderilen, 45242 sayılı yazıda da şu hususlar belirtilmiştir : 1) Filmlerin ve Film Senaryolarının Denetlenmesi hakkındaki Tüzük'te, video kasetlerin kontrolüne dair herhangi bir hüküm bulunmadığı, 2) Ancak video kasetlere kaydedilen filmlerin, sinema filmi olması ve sinemalarda halka gösterilebileceği, 3) Birahane, kahvehane ve lokanta gibi umuma açık yerlerde halka gösterilen video kasetlere el konulduğu, 4) Sorumluları hakkında izinsiz film göstermekten tahkikat açıldığı, 5) Cumhuriyet Savcılığına sevk edildiği. (22)

Görüldüğü gibi İçişleri Bakanlığı ve diğer resmi merciler, video kasetlerin denetlenmesi için çeşitli tarihlerde genelgeler çıkarmış ve yazılar hazırlamışlardır. Bunların ışığı altında polis kuvvetleri re'sen veya şikayet üzerine "bulundurulması sakıncalı" görülen video kasetleri için gerekli işlemleri yapmışlardır. Bulundurulması sakıncalı görülen yani yasaklanan filmler ; seks, şiddet, bölücülük ve anarşi konularını içeren, İçişleri Bakanlığınca saptanmış filmlerdir. Söz konusu 557 Yerli-Yabancı video

(21) Bak., der., Akmaral, Kemal, s.64.

(22) Bak., der., Akmaral, Kemal, s.65

filminin adları, yapımcıları, ithal eden şirketlerin isimleri, 26-29 Ağustos 1983 tarihlerinde basında yer almıştır. (23)

Denetleme konusundaki son hukuki gelişme ise; Başbakanlık Müşavirliğince, Başbakanlığa sunulan "Video Bant ve Benzerlerinin Denetimi hakkındaki Kanun Taslağı" dır. (24) Kasım 1984 tarihinden bu yana, T.B.M.M gündemine gelmesi beklenmektedir. Taslağın 4. maddesinde, video bantların ve senaryoların denetimden geçmesi zorunlu tutulmuştur. 5. madde de belirtilen "Video Denetleme Kurulu" bu denetimi yapacak, genel zabıta da kontrol edecektir. Denetimden geçen bantların üzerinde bu izin görüntü ile belirtilecek ve kalitesiz bulunan bantlara da gösterme izni verilmeyecektir. (Madde 6). Denetimden geçmemiş veya reddedilmiş bantları dağıtan ve satanlar, hapis ve ağır para cezası ile cezalandırılırlar. (25)

Video kasetlere kaydedilmiş sinema filmlerinin (orjinal ve tüm nüshalarının) denetlenmesi konusu beraberinde bir kaç zorluğu getirmektedir. Örneğin sadece İstanbul'da 600 civarında video işletmesi ve her birinde de ortalama 500 video kaset bulunmaktadır. Türkiye genelinde en azından 500 video şirketini de hesaplarsak, 100'er kasetten 50.000 kaset daha, toplam 350.000 kasetin mevcudiyeti görülür. 350.000 civarında ki video kasetlerin her birinde iki saatlik program kaydı olduğu varsayılırsa, 700.000 saatlik bir izleme (dolayısıyla sansür) süresi ortaya çıkar. Bu da 29.166,6 gün veya 79.90867 yıl demektir.

Sonuç olarak, kanaatimizce süre ve teknik açısından şu an mevcut olan video kasetlerin sansür edilmek üzere seyredilmesine imkan yoktur. Böyle bir imkanın varlığı söz konusu olsa ve kasetlerin tek tek numaralanıp, tarihlendiği kabul edilse dahi, video kasetler kolayca çoğaltılabildiğinden,

---

(23) Bak., der., Akmaral, Kemal, s. 132 - 133

(24) Bak., ilerde, Ek II.

(25) Video sinema, "Video Yasası Gündem de", (5.11.1984), s.84.

aynı tarih ve numarayı taşıyan nüshalar değişik içeriklerde olabilir. Yani orjinalinin (masterinin) sansür kurulunca "gösterilebilir" belgesi almış olması, bir filmin denetlenmiş olması demek değildir.(26)

Kanaatimizce, sansür konusunda en işlerliği olan yöntem "oto-kontrol" sistemidir. Yani film yapımcısı ya da yapımla sorumlu olan kişinin kendi kendini kontrol etmesidir. Yapımdan önce gerekli yerlere beyanname verilir, yapım gerçekleşikten sonra nüshaları bu ilgili yerlere iletilir. Gerektiğinde mahsurlu görülen yerler çıkarılabilir, ya da bütünü hakkında kanuni işlemler yapılabilir. (27) Sansür dairesinin tesbit ettiği hususlar, video işletmelerine bildirilir, bu hususlara uymayan işletme sorumluları (tıpkı bir gazetenin yazı işleri müdürü gibi) cezalandırılabilir. Yasak filmler ve kesin hatlar belirlendikten sonra, bunların dışına çıkan işletmeler beyan edilerek, cezai müeyyidelere tabii tutulabilir.

3. Boş ve Dolu Video Bandı ve Video Cihazı İthalatı

1983 yılı başından itibaren, boş video kasetlerin Türkiye'ye akreditif mukabili ithali serbest bırakılmıştır. Dolu kasetler (içine film kaydedilmiş kasetler) ise ancak 1984 yılı başında ithalat rejiminin değiştirilmesiyle ithal edilmeye başlanmıştır. Bu tarihten önce Türkiye'ye girmiş olan dolu video kasetler, yolu beraberinde, bedelsiz ithalat rejimi yoluyla veya nakilhane esnasında getirilmişlerdir. (28) Çünkü yürürlükte olan İthalat Yönetmeliğine ekli "Fon ödemek suretiyle İthal Edilecek Maddeler Listesi"nde sadece "Boş Video Kaset" adı geçmekte, hangi amaçla olursa olsun "Dolu Video Kaset" ithali yasaklanmaktaydı. (29)

29.12.1983 tarihli kararname ve ona ek çıkartılan 19.1.1984 tarihli Ba-

(26) Aynı Kanaatta, VİSAD, Sempozyum Notları, (28.5.1984)

(27) Aynı Kanaatta, Akmaral, Kemal, "Video ve Sansür", Video Magazin, Aralık.1983, s.4

(28) Vanel Video Sanayi Ticaret A.Ş., "Mektup", bak., Der., Akmaral, Kemal., s. 46

(29) Dış Ticaret Genel Sekr. İth. Gen.Md., "Resmi Yarışma", 27.7.1983.

kanlar Kurulu kararı ile ; bazı maddelerin Gümrük ve İstihsal Vergileri değiştirilmiş ve Fon'a tabii tutulmuştur. Bu listede Video Recorder (video cihazı), boş ve dolu video kasetleri de yer almıştır. Fona ödenecek miktarlar ; video cihazı için 400 \$ (ABD Doları), boş video kaset (1 adet) için 3 \$, dolu video kaset (2 adet) için 10 \$ olarak saptanmıştır.(30) Fonların ve Gümrük vergilerinin peşinen yatırılması, ithalatçılar açısından kısıtlayıcı nitelik taşımaktadır.

Türkiye'de video cihazı üreten kuruluşlar, ithalat serbestisinden önce "Montaj Sanayi Talimatı Sirküleri" hükümlerine göre çalışmaktaydılar. Bu hükümler taban üretim ve ihracat zorunlulukları getirdiği için, video sanayii sektörü çok zor dönemler geçirmiştir. Hatta şartları yerine getirememekten dolayı bazı firmaların video üretim lisansları iptal edilmiştir. 1984 yılı başından itibaren ise, tam bir serbest rekabet ortamı oluşmuştur.(31)

Dolu video kasetlerin yasal yollarla Türkiye'ye girmesi, bazı video işletmeleri tarafından yanlış yorumlanmıştır. Şöyleki ; bu kişiler ithal ettikleri kasetlerin içinde kaydedilmiş olan filmleri sadece kendilerinin piyasaya sürebileceklerini savunmaktadırlar. Oysa herhangi bir dolu kaseti, birden çok kişi Gümrük vergisini ödeyerek ithal edebilir ve hiç kimse diğerlerinin üzerinde hak iddia edemez. Ancak, bir filmin "Türkiye Video hakkı" satın alınıp, yurda getirilirse o film üzerinde hak iddia edilebilir.

Yani Türkiye'ye dolu video bandı ithal eden hiç bir kişi veya kuruluş bu bantların telif haklarını ödemediği için, bantını kullananlardan telif hakkı talep edemez.

İthal edilen kasetlerdeki filmlerin denetimi de cevapsız kalmış sorular arasındadır. Türkiye'de çekilecek video yapımlarının senaryolarını "herhangi bir hüküm yok" gerekçesiyle geri çeviren sansür kurulu, ithal edi-

(30) Resmi Gazete, No. 18286, (19.1.1984).

(31) Dünya Dosyası, "Video ve Tv Piyasasına", No. 5, (6.2.1984), s.1.

lecek programlar konusunda da aynı yetkisizliği öne sürecektir. (32)

Sonuç olarak, kanaatimizce, dolu video kaset ithali çoğaltma yetkisini kapsamaz, ayrıca döviz kaybına yol açar. Örneğin ; Avrupa'da en ucuz, dolu video kaseti 135 D.M, (Alman Markı)'dır. Bunun 80-100 DM.'i telif hakkıdır. Geri kalanı ihracatçının kârıdır. Bir video filmden 1000 adet ithal edildiği var sayılırsa , $80 \times 1000 = 80.000$ DM. döviz transfer edilmesi gerekir. Halbuki filmin telif (royalty) hakkı 10.000 - 12.000 DM. arasında satın alınabilmektedir. (33)

4. Türkiye Radyo ve Televizyon Kanunu'nda video cihazlarıyla ilgili Hükümler

11.11.1983 tarihinde kabul edilen, 2954 sayılı TRT Kanunu, video cihazlarıyla ilgili yeni hükümler kapsamaktadır. 40. maddede belirtildiği üzere, "Radyolar, televizyon alıcıları, videolar ve birleşik cihazlar için Türkiye Radyo Televizyon Kurumu'ndan ruhsatname alınması zorunludur." 40. maddenin (d) bendinin, 2. fıkrasında "Videolar için bir defaya mahsus ödenmek üzere ruhsatın alınışında 2500 TL." ücret belirtilmiştir. Ruhsat alınmaması, yanlış ruhsatname düzenlenmesi hallerinde 10.000 ile 100.000 TL. arasında ağır para cezası konulmuştur. (Mad.63, "b" bendi) (34)

Video olayının ilk zamanlarında ülkemize giren video cihazı sayısı az olduğu için, 1980 li yılların başında video cihazlarına ruhsat alma zorunluluğu yoktu. Fakat daha sonra yurt dışındaki işçilerin kesin dönüşleri (nakilhaneler) arttıkça kaçakçılık başlayınca cihaz sayısı da arttı. Çeşitli şekillerde Türkiye'ye girmiş olan bu cihazların saptanabilmesi için yukarıda adı geçen kanun yürürlüğe konuldu. Ancak yurda kaçak olarak sokulmuş cihazların durumu açıklanmadığı için ; bazı kişilerce "kaçak Tv

(32) Akmaral, Kemal, "Dolu Video Kaset İthalı", Video Magazin, Şubat 1984, s.4.

(33) Aynı Kanaatta, VISAD, Sempozyum Notları, (13.3.1984).

(34) Bak., der., Eksioğlu, Kani , s. 71-72.

ve videolara ruhsat veriliyor" şeklinde bir yorum getirildi. Ruhsatname ile ödenecek ücretlerin tahsili ve ödenmeyen ücretlerin takibi PTT Kurumuna verildiği için, bu konudaki açıklama da PTT'den beklendi. PTT'nin yaptığı açıklama ise ; kaçak cihazlarla, polis ve gümrük yetkililerinin ilgileneceği, kendilerinin sadece isteyen herkese (belge sormadan) ruhsatname verecekleri yönündeydi. Bu açıklama gösteriyordu ki; video ve Tv'lere ruhsat alınması ile Gümrük mevzuatıyla ilgili sorunlar çözümlenmiş olmuyordu. (35)

1.1.1984 tarihinden itibaren uygulanmaya konan bu yasanın işlerliğinin olmadığı kısa süre sonra görüldü. Vergilerin zamanında toplanamaması, ruhsat almayanların çoğunlukta olması ve alınan vergilerin TRT'ye aktarılamaması, "TRT Gelirleri Yasası" nın değiştirilmesini zorunlu kıldı. Kasım 1984'de kabul edilen yeni yasaya göre ; 1985 yılı Mart ayında bir kereye mahsus olmak üzere vergi ödenecek. Ödenen vergi karşılığında bir "bandrol" verilecek ve bu bandrol cihaza yapıştırılacak. Sorulduğunda yetkililere gösterilecek. Bu vergiyi ödemeyenlerden, televizyon ya da cihazın bedelinin yarısı kadarı ceza olarak alınacak. Tv, radyo, videonun imal ve ithalinde de, imalatçı ya da ithalatçıdan % 8-12 arasında vergi tahsil edilecek. Bu gibi cihazları yeni alanlar da, vergisini peşin ödeyip, bandrol-leri alacaklar. (36)

---

(35) Akmaral, Kemal, "Ruhsat Yeterli mi?" Video Magazin, (Mart 1984), s. 4.

(36) Video Magazin, " TRT Gelirleri Yasası", (Aralık 1983) s.5.

S O N U Ç

Video; teknoloji, sosyoloji, psikoloji, hukuki, halkla ilişkiler, sanayi, ticaret ve eğitim gibi pek çok konuda kendine yer edinmiş önemli bir olgudur. Gelişmiş ülkelerde artık videosuz hayat düşünülmemektedir. Doğduğu günden bu güne kadar gerek cihazı, gerek kamerası, gerek bantları ve kendisine bağlı Tv monitörü konusunda devamlı çalışmalar yapılmakta, daha kaliteli, daha kullanışlısı aranmaktadır. Dolayısıyla video devamlı kendini yenileyen ve gelişen bir olgudur. Bu sebebdendir ki, çalışmalarımın süresi içinde yazdığım konuların bir çoğunu değiştirip, yeni durumlarıyla yazmak zorunda kaldım.

Bugün video cihazları piyasası, dünya çapında yıllık cirosu 5 milyar dolar, yani yaklaşık 2 trilyon TL. olan dev bir sanayi koludur. Ülkemizde de etkisi büyük olmuştur. 1983 yılında 1 milyon olan video cihazı sayısının, 1984 yılı ortalarında 5 milyona ulaşması Türkiye'nin videodan ne denli etkilendiğini gösterir. Ayrıca video cihazı ve video bantının üretilmesi, sayıları 1000'i aşan video işletmeleri, video stüdyoları, video dergileri, video ve yan sanayinin ülkemizde ulaştığı yatırım boyutlarını göz önüne sermektedir.

Video olayının gelişmesi Dünya'da ve Türkiye'de devam edecektir, etmelidir. Video, teknolojinin insanlığa bağışladığı bir nimettir. Yeterki insanlık bu nimetten yararlanmasını bilsin, hukuki çerçevelerini çizsin, sosyolojik hatalar yapmasın.

E K L E R

I. V İ D E O S Ö Z L Ü Ğ Ü

II. V İ D E O B A N T V E B E N Z E R L E R İ N İ N
D E N E T İ M İ H A K K I N D A K İ K A N U N
T A S L A Ğ I

E K I.

VIDEO SÖZLÜĞÜ

- Audio Dub : Video kasetin orjinal sesi üzerinden kayıt yapmak.
- Auto Rewind : Gelişmiş video teyplerde bulunan, kaset bit-tiğinde otomatik geri sarma sistemi.
- Back-to-Back : İki video gereci kullanarak kaset kopyası çıkarmak. Betamax Sony tarafından geliştirilen, 12,5 mm. bant kalınlığı olan bir kaset standardı.
- Betastack : Gelişmiş Sony modellerinde kullanılabilen otomatik kaset değiştirme aracı. Programlanabilen bu araç sayesinde ardarda 4 kaset değiştirilerek aralıksız kayıt süresi 13 saate çıkartılabiliyor.
- Cable Tv : Kablolulu televizyon. Yayınları izleyiciye anten aracılığıyla değil, doğrudan kablo ile ulaştırılan Tv sistemi, Sistem yayınların yalnız aboneleri tarafından izlenmesine olanak veriyor.
- Camcorder : Çekimi ve kaydı aynı ünite de gerçekleştiren ve mini kaset kullanan video kamerası. Diğer sistemlerde taşınabilir kayıt aracı ile video kamerası iki ayrı parça halindedir.
- Drop-Out : Video kasetin gösterimi sırasında, bantın üzerindeki yetersiz manyetik kaplama nedeniyle meydana gelen kısmi görüntü kaybı.
- Electronic Viewfinder : Video kameranın çektiği görüntüyü anında görmeyi sağlayan, kameranın içinde veya ona bağlı minik, siyah-beyaz ekran.
- Format : Video gereçlerinin elektronik ve elektromekanik aksamın farklı tasarımları için kullanılan terim. (Beta format ...)
- Frame Advance : Video kasette kayıtlı görüntüyü kare kare ilerletme olanağı.
- Freeze - Frame : Görüntüyü dondurma. Video kasette kayıtlı görüntüyü izlerken tek bir karenin durdurulması .
- Head : Kafa. Kayıt gerecinin ses, görüntüyü bant üzerine kaydeden parçası.

- Lens** : Mercek. Işığın, görüntüyü toplayıp video kamerasının tüpü üzerine gönderir.
- LVR** : Bugün kullanılmayan, Toshiba'nın geliştirdiği bir kaset formatı. Bu sistemde bugün kullanılan döner kafalar değil, sabit kafalar kullanılırdı.
- Master** : Program ve filmlerin orjinal kopyası. Genellikle U-matic bant veya film şeklinde olur. Seri kopya üretiminde kullanılır.
- NTSC** : Ulusal Televizyon Standartları Komitesi (National Television Standards Committee). Ekrandaki görüntünün 525 çizgiden oluştuğu Amerikan Tv standardını tanımlayan terim.
- PAL** : Batı Avrupa ülkelerinin çoğunluğunda ve Türkiye'de kullanılan, görüntünün 625 çizgiye dayandığı bir Tv standardı. (Phase Alteration by Line)
- Picture Search** : Resim arama. Videoya kaydedilen bir programın on katına kadar hızlı oynatılabilmesi.
- Power Peack** : Taşınabilir video gereçlerinde kullanılan ve yeniden şarj edilebilen batarya, pil.
- SECAM** : Fransa tarafından geliştirilen ve bugün bir çok Avrupa ülkesi tarafından ve SSCB tarafından kullanılan 625 çizgiye dayalı Tv standardı. (Séquence à Mémoire)
- Slave** : Ticari amaçla kayıt yapmada kullanılan video kayıt gereçleri için, kullanılan bir terim.
- Teletex** : BBC ve ITV firmaları tarafından kullanılan tüketiciye yönelik bilgi verme sistemi.
- Tracking** : Video bandının aletin kafasından geçiş hızı ve açısı. Kayıtlı bir video kasetin oynatılması sırasında meydana gelen karlanma benzeri bazı bozukluklar, kayıt gerecinin kafasının farklı yerleştirilmiş olmasından kaynaklanabilir. "Tracking" ayarı görüntüyü düzelterektir.
- Trick-Frame** : Videoların bazı özel yetenekleri için kullanılan bir terim. Görüntü dondurma, kare kare ilerleme gibi ...
- U-matic** : Evrensel, yarı profesyonel video formatı. Sony tarafından geliştirildi.

- VCR : Video Kaset kayıt aleti (Video Cassette Recorder), Aynı zamanda Philips'in geliştirdiği ve bugün yerini V 2000 formatının aldığı, 12.5 mm.lik ev videolarının simgesi.
- VHS : İlk kez Jvc tarafından geliştirilen, 12.5 mm.lik ev videosu sistemi. (Video Home System).
- Video : Bir Tv programının resimle ilgili elektronik kısmıdır.
- Video Cassette : Video kayıt cihazlarında, programları kaydetmekte veya göstermekte kullanılan, iki makaraya sarıllı manyetik bantı olan kaset.
- Video Disc : Üzerine ses ve görüntü sinyallerinin kaydedildiği bir tür plak ve bu plajın üzerindeki göstermeye yarayan gereç.
- Video-In : Video sinyallerinin, kayıt gereçlerine ulaştıkları giriş.
- Video-Out : Video sinyallerinin video kayıt aletinden televizyona taşındığı çıkış. (1)
- Video System : Video sinyallerinin yayınlanması veya koaksiyel kablo ile dağıtılması, kullanılması ve alınması sistemidir.(2)
- Video Tape : Resim ve ses sinyallerini kaydetmek veya okumak için hazırlanmış, bir yüzü elektromanyetik metal oksit tozlarıyla kaplanmış, çeşitli kalınlıklarda düz plastik bantlardır.
- Video Voice : RCA şirketinin, yavaşlatılmış ve dondurulmuş resimleri telefon devrelerinden yayınlamak için yaptığı cihaz (3)

(1) Cumhuriyet Video Eki, "Video Dilini Biliyormusumuz?" (12.8.1983), s. 10-11

(2) Mc Adam, J.R. ve Vento, C.J. Portable Video Tape Recorder, Division of Educational Technology National Education Association, s.13

(3) Diament, Lincoln, The Broadcast Communications Dictionary, Canada, Saunders of Toronto Ltd., 1974, s.123.

- Video 2000 : Avrupa'da Philips ve Grundig'in birlikte geliştirdikleri bir 12.5 mm.lik ev videosu formatı.
- Viewfinder : Video kamera operatörünün çektiği sahneye izlediği, elektronik yada optik gereç.
- VTR : Başlangıçta, 1956'da Ampex tarafından ABD'de bulunan video kayıt gerecinin markası olan bu simge, bugün "Video kayıt aleti" (Video Tape Recorder) sözlerinin kısaltılması olarak kullanılmaktadır.
- Zoom lens : Odak uzaklığını geniş açıdan, telefotoya kadar değiştirebilen kamera merceği. (4)
- 8 mm. Video : Sony, Hitachi, JVS, Matsushita ve Philips'in birlikte geliştirdikleri, 1980'lerin ortalarında ticari kullanımına başlanması beklenen, kayıt gereci ile video kamerayı tek üniteye toplayan, video gerecinin kaset formatı.

---

(4) Bak., Cumhuriyet Video Eki, s. 11.

E K II.

V I D E O   B A N T   V E   B E N Z E R L E R İ N İ N   D E N E T İ M İ
H A K K I N D A K İ   K A N U N   T A S L A Ğ I

Amaç ve Kapsam

Madde 1- Bu kanun, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, kamu düzeninin ve genel ahlâk ile beden ve ruh sağlığının korunması amacıyla ; her türlü video bant ve benzerlerini ithal veya imal etmek, satın almak veya çoğaltmak suretiyle satan, dağıtan veya herne surette olursa olsun başkalarının istifadesine sunan kişi ve kuruluşların teşçiline ve bu kişi ve kuruluşlar ile bunlara ait olan bantlarla, umumi veya umuma açık yerlerde gösterilen video bant ve benzerlerinin İçişleri Bakanlığınca denetlenmesine ilişkin esas ve usulleri belirler.

Tanım

Madde 2- Bu kanunun uygulanmasında ;

Video bant deyimi : " Çeşitli genişlikte olabilen kasetlere veya arık makaralara sarılan ve üzerindeki elektromanyetik parçacıklara, her hangi bir teknikle resim ve ses elektronik bilgisi kaydedilmiş, okunabilir bant" anlamına gelir.

Kayıt ve Teşçil

Madde 3- Video bantlarını veya benzerlerini ticari amaçla: ithal veya imal eden, satan, satın alan, kiraya veren çoğaltan, pazarlayan ; veya her ne surette olursa olsun başkalarının istifadesine sunan veya umumi veya umuma açık yerlerde gösteren gerçek ve tüzel kişiler ile Kamu Kurum ve Kuruluşları ; Bu faaliyete girişmelerinden önce, o yerin mülki idare amirine başvurarak izin almak ve tesis edilecek özel sicil defterine kayıtlarını yaptırmak zorundadırlar.

Kayı yapılanlara teşkil belgesi verilir. Bu teşkil belgesinin işyeri-
ne asılması zorunludur.

Teşkil belgesi almadan faaliyette bulunanlar mahalli mülki idare Ami-
rince bu faaliyetten menedilirler.

Resit olmayanlar ile affa uğramış olanlar bile ;

a) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının birinci babında yazılı Devletin
şahsiyetine karşı işlenen suçlardan biri ile mahkum olanlar.

b) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının beşinci babında yazılı ; halkı
sınıf, ırk, dil, mezhep veya bölge farklılığı göstererek kin ve düşmanlı-
ğı açıkça tahrik etme suçlarından biri ile mahkum olanlar.

c) Türk Ceza Kanununun ikinci kitabının sekizinci babında yazılı ; Ceb-
ren arza geçen, küçükleri baştan çıkaran ve iffete taarruz edenler, fuh-
şiyata tahrik, zina suçlarından biri ile mahkum olanlar,

teşkil edilmezler.

Teşkile tabi olamayacak Kamu Kurum ve Kuruluşlarına belirtmeye İçişleri
Bakanlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulu yetkilidir.

Denetim

Madde 4-3. maddeye göre teşkile tabi olanlar tarafından dağıtılan, satılan
ve ne surette olursa olsun başkalarının istifadesine sunulan video bantlar
ile senaryoların denetimden geçirilmesi zorunludur.

Satılan veya kiralanan, umumi veya umuma açık yerlerde gösterilen video
bantların denetimden geçip geçmediği ve Denetleme Kurulu kararına uygun
olup olmadığı genel zabıtaca denetlenir.

Video Denetleme Kurulu

Madde 5- Denetleme İşlemleri, Ankara'da İçişleri Bakanlığınca, Bakanlık
memurları arasından görevlendirilecek bir yetkilinin başkanlığında ; Yö-
netmelikte belirlenecek ilgili Bakanlık ve Kuruluş temsilcilerinin oluşturu-
racağı Kurul tarafından yürütülür.

Gerekli hallerde birden fazla Kurul oluşturulmasına İçişleri Bakanlığı yetkilidir.

Denetleme Kurulunun görev ve çalışma usulleri ; denetleme zamanı ve yeri, denetim dışı bırakılacak video bantlar, denetleme sırasında Kanunun amacına göre gözönünde bulundurulacak esaslar ile 3. maddeye göre yapılacak izin ve teşkil ile ilgili hususlar bir yönetmelikle belirlenir.

Denetlenen Bantların gösterilmesi

Madde 6- Denetlenen ve gösterilmesine müsaade edilen bantların denetimden geçtiği bant üzerinde görüntü ile belirtilir.

Gösterilmesine izin verilen bantların bir örneği Emniyet Genel Müdürlüğü arşivinde baklanmak üzere İçişleri Bakanlığına verilir.

Denetimden geçmiş video bantların gösterilmesi sırasında video bantla denetimden geçmiş kopya arasında fark bulunduğu hakkında ciddi kuşklar uyanması ya da çekilmesine ve gösterilmesine izin verilmiş bulunan bantın çekiminde ve gösterilmesinde sonradan bir sakınca ortaya çıkması hallerinde, bantın çekimi ya da gösterilmesi Kaymakam, Vali ya da İçişleri Bakanlığınca durdurulabilir.

Yıpranmış, eskimış, kötü kayıt yapılmış, ses ve görüntüsü bozulmuş bantların gösterilmesine izin verilmez.

Madde 7- Bakanlıklar ve Kamu Kuruluşları tarafından hazırlanan eğitici, öğretici, teknik ve benzeri konulardaki kısa metrajlı filmler; ticari amaçla kullanılan video bantların baştarafında gösterilebilir.

Ceza Hükümleri

Madde 8- 3. maddeye göre yapılması gereken teşhili yaptırmayanlar hakkında 100.000 (Yüz bin) liradan, 300.000 (Üçyüzbin) liraya kadar ağır para cezası.

Madde 9- Denetimden geçmemiş veya Video Denetleme Kurullarınca red edilen veya Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu uyarınca işaretlenmemiş ve seri numarası konmamış bantları dağıtan, satan veya herne surette olursa

olsun başkalarının istifadesine sunanlar, umumi veya umuma açık yerlerde gösterenler, fiil başka bir suç teşkil etse dahi ayrıca 6 (Altı) aydan 1 (Bir) yıla kadar hapis ve 500.000 (Beşyüzbin) liradan, 1.000.000 (Birmilyon) liraya kadar ağır para cezası ile cezalandırılırlar.

Geçitli Hükümler

Madde 10- Video Bant, Film Denetleme ve Film Denetleme Üst Kurul Başkan ve üyeleri ile tercümanlara harcırah verilir.

Harcırah Kanununun 39. maddesi hükümleri uygulanmaksızın ödenecek yevmiyeler, başvuruda bulunanlar tarafından Maliye veznesine önceden tam olarak yatırılır.

Geçici Madde 1- Bu kanunun 5. maddesine göre çıkarılması öngörülen Yönetmelik, Kanunun yayımı tarihinden itibaren 3 ay içinde İçişleri Bakanlığınca hazırlanarak, Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulur.

Geçici Madde 2- Bu kanunun yayımı tarihinde, video bantları dağıtan, satan ve her ne suretle olursa olsun başkalarının istifadesine sunmak üzere faaliyette bulunanlar; 5. maddede öngörülen Yönetmeliğin yayımı tarihinden itibaren 3 ay içinde, tescillerini yaptırmak zorundadırlar.

Geçici Madde 3- Geçici 2. maddeye göre tescillerini yaptıranlar, ellerinde bulunan video bantlarını, 5. maddede öngörülen Yönetmeliğin yayımından itibaren 6 ay içinde denetletmek zorundadırlar.

Bu süre, gerekli görülmesi halinde İçişleri Bakanlığınca 3 ay daha uzatılabilir.

Yürürlük

Madde 11- Bu kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

Madde 12- Bu kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

K A Y N A K Ç A

1. Akmaral, Kemal, der., Türkiye'de Video Olayı, 1.B., İstanbul İde Ajans Şubat 1984 .
2. Akmaral, Kemal, "Dalu Video Kaset İthalı", Video Magazin, Şubat 1984, s.4.
3. Akmaral, Kemal, "Ruhsat Yeterlimi ?", Video Magazin, Mart 1984, s.4.
4. Akmaral, Kemal, "Telif Hakları kimde ?", Video Magazin, Eylül 1983, s.4.
5. Akmaral, Kemal, "Video Yasa Tasarısı", Video Magazin, No.18, Aralık 1984, s.4.
6. Akmaral, Kemal, "Videonun Geleceği", Video Magazin, Kasım 1983, s.4-43.
7. Akmaral, Kemal, "Video ve Sansür", Video Magazin, Aralık 1983, s.4.
8. Akmaral, Kemal, "Yasanın Getirdikleri", Video Magazin, Ocak 1984, s.4.
9. Aksu, Ziya, çev., "1970 lerin ayna makinası", Film Market, Eylül 1983, s.15.
10. Ankara Video Birliği, "Video Sansür Kurulu", Türkiye'de Video Olayı, der., Akmaral, Kemal, 1-B., İstanbul İde Ajans Şubat 1984, s.131-132
11. Belgil, Vehbi, "Videonun vaatleri", Milliyet Sanat, Kasım 1983, s.8-9
12. Brown, J.W ve Thornton J.W, New Media In Higher Education, Washington, Division of Audiovisual Instructional Service, s.134.
13. Cumhuriyet Bilgisayar Eki, "Bilgisayar-Video oyunları saygın halide", No.6, 14.5.1983, s.7-8.
14. Cumhuriyet Bilgisayar Eki, "Sanayi ülkeleri şiddetli bir video şoku yaşıyor", No.6, 14.5.1983, s.5.
15. Cumhuriyet Video Eki, "Anadolu'daki Sinemacılar videodan şikayetçi", No. 10, 12.8.1983, s.6.
16. Cumhuriyet Video Eki, "Hangisini Seçmeli", No.10, 12.8.1983, s.3.
17. Cumhuriyet Video Eki, "Türkiye'de İlk video Şirketi 1974 de kuruldu", No.10, 12,8.1983, s.9.
18. Cumhuriyet Video Eki, "Video dilini biliyormusunuz", No.10, 12.8.1983, s.10-11.
19. Cumhuriyet Video Eki, "Videoların %90'ı Japonlar'ın", No.10,12,8.1983, s.8-9.
20. Cumhuriyet Video Eki, "Yıl sonuna 8 bin video yetişecekmi", No.10, 12.8.1983 s.7.
21. Çil, Hüsnü, "Neden Video 2000 sistem ?", Video Magazin, Ağustos 1983, s.23.
22. Dağdeviren, Emre "Amacımız Yayın Kalitesinde Yapım", Video Magazin, Ocak 1984, s. 38 - 39 - 43.

3. Dağdeviren, Emre, "Program Yapımcılığı açısından", Milliyet Sanat, 1.11.1983, s. 2-3.
4. Dağdeviren, Emre, "Renkli Tv ve video kaydedici standartları", Film Market, Nisan 1983, s.15.
5. Dönmezer, Sulhi, Basın ve Hukuku, 4.B., İst. Sulhi Garau Matbaası, 1976, s.5,7.
6. Dönmezer, Sulhi, Sosyoloji, 8.B., Ankara Savaş Yayınları, 1982, s.140,150.
7. Diamant, Lincoln, The Broadcast Communications Dictionary, Canada, Saunders of Toronto Ltd., 1974, s.123.
8. Dörter, Gülay, "Reklamcılıkta Video Kullanımı", Dünya Dosyası, No. 5, 6.2.1984, s.5.
9. Dünya Dosyası, "Bu gece Tv seyretmeyin", No.5, 6.2.1984, s.6.
10. Dünya Dosyası, "Banka Reklamları", No. 5, 6.2.1984. s.1.
11. Dünya Dosyası, "İş Toplantıları Video ile Yapılıyor", No.5, 6.2.1984, s.6.
12. Dünya Dosyası, "Sony ile Pioner'in yeni işbirliği", No.5, 6.2.1984, s.6.
13. Dünya Dosyası, "Ülkemizde Tv ve Videoyu Eğitimde", No.5, 6.2.1984, s.2.
14. Dünya Dosyası, "Üreticiler tercihin yerli kasetlere..", No.5, 6.2.984, s.1-4.
15. Dünya Dosyası, "Video Tv Yayınları ile karşılaştırılmaz", No.5, 6.2.984. s.1-4.
16. Dünya Dosyası, "Video ve Tv Piyasasına artık serbest.", No.5, 6,2.984, s.1.
17. Dünya Dosyası, "Videoların dili", No. 5, 6.2.1984, s.5.
18. Dünya Dosyası, "Video Sayısı Milyonu aştı", No.5, 6.2.1984, s.1-4.
19. Ekşioğlu, Kani, der., Basın Yayın Yasaları, 2.B., İstanbul Yasa Yayınları, Aralık 1983.
20. Erdoğan, Süleyman, Görüşme, 18.4.1984.
21. Ertem, Raif, "FSEK boşlukları doldurabildimi", Film Market, Aralık 1983, der., Akmaral, Kemal, Tv'de Video Olayı, 1.B., İstanbul, İde Ajans, Şubat 1984, s.107-108.
22. Eyyüboğlu, Tuncer, "Şirketler Dünyasında Tanıtım", Dünya Dosyası, No. 5, 6.2.1984, s.3.
23. Faraç, Mehmet, "Video çok, kulüp yok", Film Market, Temmuz 1983, s.9.
24. Film Market, "Ankara'da Videocular birleşiyor", Nisan 1983, s.9.
25. Film Market, "Bandırma'da 4 video kulübü var", Nisan 1983, s.9.
26. Film Market, "Bir Kuruluşun Anatomisi", Nisan 1983, S.9.
27. Film Market, "Basında Video Olayı", Eylül 1983, s.14.

8. Film Market, "Dünya Video Pazarlarında Gelişmeler", Nisan 1983, s.9.
9. Film Market, "İçişleri Bakanlığı Genelgesi", Nisan 1983, s.16.
0. Film Market, "İran'da Video Yasaklandı", Temmuz 1983, s.10.
1. Film Market, "Kısa Günün Karları", Temmuz 1983, s.9.
2. Film Market, "Küçülen Videolar", Temmuz 1983, s.10.
3. Film Market, "Thomson'la JVC Arasında İşbirliği" Temmuz 1983, s.10.
4. Film Market, "Video ve Hukuk", Mayıs 1983, s.16.
5. Film Market, "Videoyla sorunumuz yok", Nisan 1983, s.6.
6. Film Market, "Video Dünyasından Haberler", Mayıs 1983, s.15.
7. Film Market, "Yaşamın Getirdikleri", Aralık 1983, der., Akmaral, Kemal, Türkiye'de Video Olayı, İstanbul, İde Ajans, Şubat 1984, s.109-110.
8. Günaydın, "Sony ölümüne ucuzluk yapıyor", 8.2.1984, s.5.
9. Güneş, "Video Salgını Yayılıyor", 14.4.1984, s.6.
0. Gürbüz, Sevim, Kitle Haberleşmesi, İstanbul, Filiz Kitabevi, 1981, s.23-26.
1. Hakman, V., "Videonun Şirketlerde Kullanımı", Dünya Dosyası, 6.2.1984, s.3.
2. İçel, Kayhan, Kitle Haberleşme Hukuku, İstanbul, Sulhi Garan Matbaası, 1977, s.8-13.
3. İnanoğlu, Türker, "T.İnanoğlu'na Sorular", Film Market, Nisan 1983, s.15.
4. Karadağ, Harun, "Visad Nedir?" Video Magazin, Ağustos 1983, s.18-19.
5. Kongar, Emre, "Videonun Toplumsal Açısından İşlevi", Milliyet Sanat, 1.11.1983, s.10-11.
6. Mc Adam, J.R/Vento, C.J., Portable V.Tape Recorder, National Aducation Association, 1974, s.13.
7. Meydan Larousse, C-XII, İstanbul Meydan Yayınevi, 1973, s.592.
8. Milliyet, "Dünya Piyasasındaki Video Sayısı", 2.12.1983, s.6.
9. Minareci, Kâzım, "Amacımız video Programı Üretimini Karşılama", Video Magazin, Ekim 1983, s.34-35.
0. Minareci, Tahir, "Piyasada Yeni bir Video Stüdyosu", Film Market, Eylül 1983 s. 13.
1. Odvi Videoclub, "Elektronik Görüntü", Ekim 1981, s.23.
2. Odvi Videoclub, "Tek kaset Sistemi", Mayıs 1981, s.8.
3. Odvi Videoclub, "Videophone", Haziran 1981, s.25.

- . Odvi Videoclub, "VHD" Diskler Bütün Dünya", Şubat 1982, s.12.
- . Odvi Videoclub, "Video Haberleri", Ocak 1981, s.13.
- . Odvi Videoclub, "Video Haberleri", Aralık 1980, s.22.
- . Odvi Videoclub, "Videonun Gelişmesi", Ekim 1981, s.11-12-13.
- . Odvi Videoclub, "Video Patlaması", Şubat 1981, s.24-25.
- . Owen, David/Dunton, Mark The Complete Handbook of Video, Middlesen-England, Penguin Books Ltd., 1982.
- . Öztekin Maral, "Tv ve Video İthalatından Çekinmiyoruz", Dünya Dosyası, 6.2.1984, s.4.
- . Öztürel, Önder, "Hukuk Açısından Video", Odvi Videoclub, Mayıs 1981, s.5.
- . Öztürk, Tanju, "Türkiye'de Video Aygıtlarının Yapım", Milliyet Sanat, 1.8.1983, der., Akmaral, Kemal, Türkiye'de Video Olayı. İstanbul, İde Ajans, Şubat 1984, s.14-15
- . Resmi Gazete, 29.12.1983, s.2-6.
- . Resmi Gazete, 19.1.1984, s.4-6.
- . Sarol, Baran, "Korsan Yayıncılık Yasaklanamaz", Film Market, Mayıs 1983, s.16.
- . Sarol, Baran, "Video Konusunda Bugüne Nasıl Gelindi", Milliyet Sanat, 1.11.1983, s.2.
- . Sarol, Baran, "Baran Sarol Yanıtladı", Video Magazin, Kasım 1983, s.36.
- . Sarol, Deniz, "Video Haberleri", Odvi Videoclub, Temmuz 1981, s.23.
- . Sarol, Saba, "Yönetimde Video", Odvi Videoclub, Haziran 1981, s.5.
- . Simmons, Lawrence, "Video Yapımı", Film Market, Temmuz 1983, s.11.
- . Simmons, Lawrence, "35 mm. Video", Film Market, Eylül 1983, s.13.
- . Scognamillo, Giovanni, "Yıllara Göre Cihaz ve Kaset Miktarı" Özel Araştırma.
- . Scognamillo, Giovanni, "Görüşme" 18.4.1984.
- . Scognamillo, Giovanni, "Korsan Kasetçilik" Film Market, Mayıs 1983, s.11.
- . Scognamillo, Giovanni, "Korsan Kasetçilik" Film Market, Eylül, 1983, s.11.
- . Scognamillo, Giovanni, "Korsan Kasetçilik" Film Market, Temmuz 1983, s.12.
- . Scognamillo, Giovanni, "Video Ekonomisine Giriş", Özel Araştırma.
- . Scognamilla, Giovanni, "Video Klüp Derken", Yaşam Video, Haziran 1983, der., Akmaral, Kemal, Türkiye'de Video Olayı, İstanbul İde Ajans, Şubat 1984, s.25-26.
- . Sönok, Hakan, "Bugüne Nasıl Gelindi", Film Market, Nisan 1983, s.10.

30. Sonok, Hakan, "Video için Ne Dediler", Film Market, Mayıs 1983, s.10.
31. Soyarslan, Mehmet, "Video Olayına Değil, Korsanlığa Karşımız", Video Magazin, Eylül 1983, s.28-29.
32. Soyarslan, Mehmet, "Film İthalatçıları'nın..", Film Market, Eylül 1983, s.10.
33. Sökmen, Yalçın, "Görüşme", 19.4.1984.
34. Sözer, Zeki, "Almanya'daki Türklerde Video Olayı", Milliyet Sanat, Kasım 1983, s.5.
35. Şahin, Muzaffer, "A'dan Z'ye Türk Videosu 1", Hürriyet-Kelebek, 3.7.1983.s.2.
36. Şahin, Muzaffer, "A'dan Z'ye Türk Videosu 2", Hürriyet-Kelebek, 4.7.1983,s.2.
37. Şener, Erman, "İzleyici-Video İlişkisi", Milliyet Sanat, Kasım 1983, s.6.
38. Şentürk, Metin, "Video Hakları Sorunu", Film Market, Temmuz 1983, s.13.
39. Tamer, Meral, "1981 Yılında 8 milyon Video", Cumhuriyet, 31.5.1981'den Odvi Videoclub, Temmuz 1981, s.12-13.
40. Tayanç, Dinç, "Videoculuk Patlama Gösterdi", Cumhuriyet, 1.6.1981'den Odvi Videoclub, Temmuz 1981, s.14-15.
41. Tekinalp, Ünal, "FSEK'de Yapılan Değişiklikler", Milliyet Sanat, 1.12.1983, s.24-25.
42. Tekinalp, Ünal, "Video Korsanlığı Dışarıda Nasıl Cezalandırılıyor", Milliyet Sanat, Kasım 1983, s.5.
43. Teksoy, Rehin, "Dışarıdan İthal Edilen...", Milliyet Sanat, 1.11.1983, s.4.
44. Telci, Elgin, "Geleceğin Eğitimi", Dünya Dosyası, 6.2.1984, s.2.
45. Tezcan, Mahmut, "Eğitimde Video", Milliyet, 2.12.1983, s.2.
46. The Fontana Dictionary of Modern Thought, London, 1977
47. The Magistrate, "Copyright Infringements", Ekim 1983, s.159.
48. Tosunoğlu, Şevki, "Film - Ko korsan video Olayına elattı", Film Market, Mayıs 1983, s.9.
49. Tv 7 Gün, "TRT Korsan Videoculara Savaş açtı", 23.1.1984, s.12.
50. Tv 7 Gün, "Videonun Geleceği", 26.9.1983'den, der., Akmaral, Kemal, Türkiye'de Video Olayı, İstanbul İde Ajans, Şubat 1984, s.10-11
51. Tv 7 Gün, "Video Korsanlarına Ölüm", 2.4.1984, s.12.
52. Video Copyright Protection Society Ltd., Mektup, 9.3.1984
Video Magazin, "İzmir Videocular Birliği", Ağustos 1984, s.9.
Video Magazin, "TRT Gelirleri Yasası", No.19, Aralık 1984, s.5.
53. Video Magazin, "Videonun Evrimi -1", Ağustos 1983, s.42-43.
54. Video Magazin, "Videonun Evrimi -2", Eylül 1983, s.17.

125. Video Magazin, "Visad : Telif Haklarının Sahipleri", Aralık 1983, s.38
126. Video Sinema, "Video Yasası Gündemde", No.5. İletişim Yayınları, Kasım 1984, s.84.
127. Video Tv., "Yasanın Yorumu", Aralık 1983, Der., Akmaral, Kemal, Türkiye'de Video Olayı, İstanbul İde Ajans , Şubat 1984, s.111-116.
128. Visad, II, Video Sempozyumu Notları, 28.5.1984.
129. Yarsuvat, Duygun, Eser Sahibi ve Hakları, İstanbul, Sulhi Geren Matbaası 1977, s.181-208.
130. Yazgan, Süleyman, "Kaset İthalatı", Dünya Dosyası, 6.2.1984, s.4.
131. Yörükoğlu, Atalay, "Video Çocuk Emziği Değildir", Tercüman-İnci, 3.3.1984, s.1.
132. Zeybek, Haşmet, "Kültür, Sanat ve Estetik Haberleşme", İktisat Dergisi, Eylül - Aralık 1983, s.36.